

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARTILMASI
TARTIŞILAN ALANLAR VE YASAL SÜRECİN
İRDELENMESİ, İSTANBUL ÖRNEĞİ**

Şehir Plancı Yeőim Birgöl UYGUR AYVA

**FBE Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı Şehir ve Bölge Planlama Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danıőmanı: Prof.Dr. Hüseyin CENGİZ (YTÜ)

İSTANBUL, 2011

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÇİZELGE LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	1
1.2 Araştırmanın Kapsamı	3
1.2.1 Materyal	4
1.2.2 Yöntem	4
2. GENEL TANIMLAR	5
2.1 Orman Tanımı	5
2.1.1 Uluslararası orman tanımı	5
2.1.2 Ülkemizde orman tanımı	6
2.2 Orman Dışı Alan Tanımı	7
2.2.1 Uluslararası orman dışı alan tanımı	7
2.2.2 Ülkemizde orman dışı alan tanımı (yasalar çerçevesinde)	8
3. ORMAN SINIRLARI	10
3.1 Orman Sınırları ve Anayasalar	10
3.1.1 1921 Anayasası ve orman sınırları	12
3.1.2 1924 Anayasası ve orman sınırları	12
3.1.3 1961 Anayasası ve orman sınırları	13
3.1.4 1982 Anayasası ve orman sınırları	17
3.2 Orman Sınırları Tespit Çalışmaları	19
3.2.1 Orman kadaströ çalışmaları ve tarihsel süreci	19
3.2.2 Orman kadaströ çalışmalarında yaşanan sorunlar	22
4. ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARMA İŞLEMİ ve TARİHSEL SÜREÇ	24
4.1 Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşlemi ve Anayasalar	24
4.1.1 1924 Anayasası	24
4.1.2 1961 Anayasası	24
4.1.3 1982 Anayasası	24
4.2 Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşlemi ve Kanunlar	27
4.2.1 3116 Sayılı orman kanunu	27

4.2.2	4785 Sayılı kanun	28
4.2.3	5658 Sayılı kanun	29
4.2.4	5653 Sayılı kanun	29
4.2.5	6831 Sayılı orman kanunu	30
4.2.6	1744 Sayılı kanun	30
4.2.7	2896 Sayılı kanun	31
4.2.8	3302 Sayılı kanun	32
4.2.9	3373 Sayılı kanun	33
4.2.10	5831 Sayılı kanun	34
5.	ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARTILMASI TARTIŞILAN ALANLAR ve YASAL SÜRECİN İRDELENMESİ, İSTANBUL ÖRNEĞİ	35
5.1	İstanbul'un Mekansal Alanlarının Tanıtılması, Arazi Kullanım Durumu.....	36
5.2	İstanbul da Orman Alanları	43
5.3	İstanbul da Orman Sınırları Dışına ıkartılması Tartışılan Alanlar	666
5.3.1	Tarihsel süreç içinde orman sınırlarının değişimi	666
5.3.2	Değişimin yasal süreç içerisinde irdelenmesi.....	69
5.3.3	Değişimi yönlendiren olgular	766
5.3.3.1	Nüfus artışı ve plansız yerleşme	766
5.3.3.2	Madencilik faaliyetleri.....	78
5.3.3.3	Endüstri.....	79
5.3.3.4	Turizm ve tahsisler	81
5.3.4	Orman sınırları dışına çıkartılması tartışılan alanların günümüzdeki durumu	86
5.4	Orman Sınırları Dışına ıkartılması Tartışılan Alanlarla İlgili Yasal Sürecin Geleceği	97
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
	KAYNAKLAR.....	111
	ÖZGEÇMİŞ.....	115

KISALTMA LİSTESİ

CBD	Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
ÇD	Çevre Bakanlığı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
FRA	Orman Kaynakları Değerlendirmesi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İDO	İstanbul Denizotobüsü İşletmeleri
OGM	Orman Bölge Müdürlüğü
TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TUIK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNFCCC	Orman Kaynakları Değerlendirmesi

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 5. 1	İstanbul İli arazi kullanımı	42
Şekil 5. 2	İstanbul İlinin tarihsel süreci.....	51
Şekil 5. 3	İstanbul İli orman alanları.....	54
Şekil 5. 4	İstanbul İli ormanlarında özellikli alanlar.....	65
Şekil 5. 5	Kategoriler ve örnekler 1	90
Şekil 5. 6	Kategoriler ve örnekler 2	91
Şekil 5. 7	İstanbul ilinde orman sınırları dışına çıkartılan alanlar	100

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 5. 1	İstanbul ili arazi kullanım durumu	37
Çizelge 5. 2	İstanbul İli arazi kullanım dağılımı	38
Çizelge 5. 3	İstanbul ili orman ve orman dışı alan durumu	52
Çizelge 5. 4	İstanbul ili orman ve orman dışı alan durumu	52
Çizelge 5. 5	İstanbul ili muhafaza ormanları	55
Çizelge 5. 6	İstanbul ili tabiat parkları	57
Çizelge 5. 7	İstanbul ili tabiat anıtı.....	57
Çizelge 5. 8	İstanbul ili tabiatı koruma alanı.....	58
Çizelge 5. 9	Yaban hayatı koruma ve geliştirme alanları.....	58
Çizelge 5. 10	İstanbul ili av hayvanları koruma ve üretme sahaları	59
Çizelge 5. 11	İstanbul ili diğer koruma statülerindeki alanlar.....	59
Çizelge 5. 12	İstanbul ili A ve B tipi orman içi mesire alanları	61
Çizelge 5. 13	İstanbul ili C tipi orman içi mesire alanları	63
Çizelge 5. 14	İstanbul ili kent ormanları	64
Çizelge 5. 15	Tarihsel süreçte İstanbul ilinde kanunlara göre orman sınırları dışına çıkarılan alanlar	71
Çizelge 5. 16	Orman sınırları dışına çıkarılan alanların kanunlara göre dağılımı.....	72
Çizelge 5. 17	1973-2003 Yılları arası kanunlara göre toplam orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere dağılımı.....	73
Çizelge 5. 18	1973-1983 yılları arasında 1744 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı	74
Çizelge 5. 19	1983-1986 yılları arasında 2896 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı	75
Çizelge 5. 20	1987-2003 yılları arasında 3302 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı	76
Çizelge 5. 21	İstanbul ilinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların 2007 yılı itibari ile ilçelere göre alansal dağılımı	88
Çizelge 5. 22	İstanbul ilinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların ilçelere göre alansal dağılımı	89
Çizelge 5. 23	Orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	90
Çizelge 5. 24	Beykoz ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	92
Çizelge 5. 25	Ümraniye ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	93
Çizelge 5. 26	Çatalca ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	93
Çizelge 5. 27	Şile ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	94
Çizelge 5. 28	Silivri ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	94
Çizelge 5. 29	Pendik ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	95
Çizelge 5. 30	Tuzla ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	95
Çizelge 5. 31	Gaziosmanpaşa ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı	96

ÖNSÖZ

Ormanlar yenilenebilir bir doğal kaynak ve tüm canlılar için çok önemli vazgeçilmez bir yaşam alanıdır. Ormanların korunmasına ilişkin uluslararası birçok sözleşme ve anlaşma yapıldığı halde bütün dünyada bir orman azalması süreci yaşanmaktadır.

Ülkemizde ormansızlaşma nedenlerinin yarısından fazlasını orman sınırlarının daraltılmasına neden olan yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Orman alanları hükümetlerin politik sorunlarının çözümü için en kolay ve değerli yatırım aracı olarak görmeleri nedeni ile tahrip olmakta, her geçen gün alansal olarak azalmaktadır.

Geçmişte yapılan yanlışları telafi eden ve günümüzde orman alanlarının korunmasında kamu yararı ve gelecek kaygısı taşıyan gerçekçi bir yasal düzenleme ülkemiz ormanları açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Bu çalışma ülkemizin orman alanlarına ciddi darbeler vuran, orman sınırları dışına çıkartma eylemini tanımak, bu eyleme ilişkin tarihsel süreci yasal mevzuat açısından incelemek ve bu güne kadar yaşanan sorunları anlamak üzere ele alınmıştır.

Araştırmalarım süresince beni yönlendiren ve destek olan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Hüseyin Cengiz'e en içten ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmam süresince bana gösterdiği sabır ve destekten dolayı eşim Mustafa Ayva ve oğlum Can Ozan Ayva'ya sevgilerimi sunar, yardımlarını esirgemeyen Sayın Yaşam Ulusoy'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

ÖZET

Küreselleşme ile birlikte bugün yasal ve yasadışı orman ürünleri ticareti önemli bir ekonomik güç haline gelmiş ve dünyayı kaplayan ormanların yarısı yok olmuştur. Gelişen çokuluslu şirketlerin orman tahribini hala sürdürmesinde, hükümetlerin orman alanlarını finans problemlerini çözmede bozdurabilecekleri bir hisse senedi gibi görmeleri etkili olurken bu güçten faydalanmadaki bakış açısı ülkelerin hükümetleri arasında farklılık göstermektedir. Ülkemizde ise hükümetlerin orman alanlarını politik sorunların çözümü için en kolay ve değerli yatırım aracı olarak görmeleri etkili olmaktadır.

Ulusal politikalar, kamu ticareti, ekonomik politikalar,(idari) yönetmelikler, tarım ve toprak mülkiyeti politikaları ormanların tahribinde önemli rol oynamaktadır. Bu etkili faktörler nedeni ile devletler kendi orman yasalarını ve politikalarını uygulayacak iradeden yoksun kalmışlardır ya da ormanların lehine politikalar geliştirilmesine rağmen güçlü çıkar gruplarınca müdahale edilerek bu durum orman varlığının aleyhine döndürülmüştür.

1937 yılında yürürlüğe giren 3116 Sayılı Orman Kanunu ülkemizin ilk modern orman kanunudur. Bu kanun bütün ormanların devlet mülkiyetine alınması, devlet tarafından işletilmesi ve devamlılığının sağlanması ilkelerine dayanmaktadır. Ancak 1956 tarihinde yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu ile yürürlükten kaldırmıştır.

Orman sınırları dışına çıkarma işlemleri ise ilk kez 1956 tarihli 6831 sayılı Orman Yasası ile öngörülmüştür. 1960'lı yıllarda, orman işgallerinin artması ve orman içindeki yerleşim bölgelerinde yaşanan sorunlar nedeni ile 1961 Anayasası'nın 131. maddesi 1970 yılında değiştirilmiştir. Bu madde ile "ormanlarla ilgili anayasa hükümlerinin yürürlüğe girdiği 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini yitiren yerlerin, orman sınırları dışına çıkarılabileceği" kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda, 6831 sayılı Orman Kanunu'nda, 1744 sayılı yasa (20.06.1973 tarihli) ile değişiklik yapılarak (Resmi Gazete: 04.07.1973, Sayı: 14580) yoğun biçimde orman sınırları dışına çıkarma işlemlerine başlanmıştır.

1982 Anayasasınının 169. ve 170. maddelerinde değişiklik yapılarak orman sınırları dışına çıkarma tarihi 31.12.1981 gününe çekilmiş ve peşpeşe çıkarılan iki ayrı yasa (23.09.1983 tarihli ve 2896 sayılı ve 05.06.1986 tarihli ve 3302 sayılı yasalar) ile daha fazla orman alanının yokolmasına neden olmuştur.

Bu tez çalışması ülkemizdeki orman tanımı ve orman sınırları dışına çıkartma işlemlerinin 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarındaki durumunu, orman sınırları ve devletleştirme çalışmaları ve bu çalışmalar esnasında yaşanan sorunları, bu kapsamda 1937-2009 yılları arasında hazırlanan yasaları ve orman sınırları dışına çıkartılan alanların İstanbul İli Örneğinde irdelenmesini içermektedir.

Anahtar kelimeler: Anayasa, Orman Kanunu, Orman sınırları dışına çıkartma, İstanbul

ABSTRACT

Parallel to globalization the trade of legal and illegal forest products have become an economic power today and those forests almost including half of our planet have been lost. While the developing multinational companies keep on destroying the forest land, based on the effect that the governments see the forest areas as “equity shares” which can easily be converted to cash, the view to benefit from such power shows differences among the governments of different countries. In our country though, it is most effective that the governments see the forest land as the easiest and most valuable instrument for the solution of the political issues.

National policies, public trade, economic policies, (administrative) regulations, agricultural and land ownership policies play a big role in the destruction of the forests. Because of such effective factors the states have either been departed from their will to implement their own forest laws and policies or despite the fact that policies have been developed in favour of the forests, this situation has been turned into adverse side for the forest existence by the intervention of powerful self-seeking groups.

The Forest Law Number put into effect in the year 1937 is the first modern forest law in our country. This law depends on the principles of taking all the forests under the ownership of the state, managing them by the state and enabling the continuity of same. However it was invalidated by the Forest Law Number 6831 put into effect in the year 1956.

The process of de-forestation (narrowing down the boundaries of the forests or re-naming the part of the forest land as “outside of the forest limits” was firstly forecasted by the Forest Law Number 6831 put into effect in the year 1956. In the years following 1960, the article number 131 of the 1961 Constitution have been amended due to the increasing of the occupation the forest land and also due to the problems encountered in the residential areas within the forests. With such article it was accepted that “those places which has lost the forest properties before the date of 15.06.1961 (this is the date on which the new regulations related to forests in the 1961 Constitution) can be taken out of the forest boundaries.”

In the same respect, the de-forestation operations have started intensively by making another amendment in Forest Law Number 6831 (with the Law Number 1744 dated 20.0.1973).

By making an amendment in the Articles of 169 and 170 of the 1982 Constitution, the date of de-forestation was pulled back to the date of 31.1981 and with two new laws put into effect one after the other (the laws number 2896 dated.23.09.1983 and number 3302 dated 05.06.1986) it became the reason of losing more forest land.

This thesis covers the definition of forest in our country and the state of de-forestation as stated in the Constitutions of 1921, 1924, 1961 and 1982, the process of drawing the forest boundaries and monopolizing the forests by the state and the problems encountered during this progress and the laws passed between the years 1937-2009 within this scope, and analyses the debatable areas of de-forestation on the basis of “Istanbul City Example”.

Keywords: Constitution, Forest Law, De-forestation, Istanbul.

1. GİRİŞ

1.1 Araştırmanın Amacı

“Sürdürülebilirlik” nesnelerin ve süreçlerin değişebilme ve dolayısıyla da gelişebilme özelliğinin korunabilmesidir. Günümüzde birbirinden farklı üç sürdürülebilirlik tanımı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi bir kaynaktan sürekli olarak ürün elde edilmesi, ikincisi türlerin ve ekosistemlerin çeşitliliğinin sürekliliği, üçüncüsü ise gelecek nesiller için mevcut olan kaynakları tehlikeye sokmaksızın, sürekli ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesi şeklindedir (Türker, 2000).

Buna göre “Sürdürülebilir kalkınma” ise insanoğlunun parçası olduğu ve varlığını sürdürebilmesi için temel desteği sağlayan ekosistemlerle uyumlu ve denge içinde, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve geliştirilmesi olarak tanımlanabilir (TUBİTAK, 2002).

Sürdürülebilir kalkınmanın önemli parametrelerinden olan biyolojik çeşitlilik, sacayağı olarak tanımlanabilecek üç ögeden oluşur. Bunlar genetik çeşitlilik, tür çeşitliliği ve ekosistem çeşitliliğidir (ÇB, 2002).

Genetik çeşitlilik, kalıtsal olarak geçen ve var oluşun fiziksel ve biyokimyasal özelliklerini belirleyen biyokimyasal paketler olarak tanımlanabilir. Genetik çeşitlilik belli bir tür, popülasyon, çeşit, alt-tür ya da ırk içindeki gen farklılığıyla ölçülür. Bu tür farklılıklar, örneğin evcil hayvanların ve tarımsal ürünlerin üretilmesini ve yabancı yaşamda değişen koşullara uyumu sağlar (ÇB, 2002).

Tür çeşitliliği, bir grup organizma genetik olarak benzerlikler gösterir ve karşılıklı olarak ürer, bundan, türler olarak adlandırılan üretken canlılar ortaya çıkar. Tür çeşitliliği genellikle, belli coğrafi sınırlar içindeki türlerin toplam sayısı ile ölçülür (ÇB, 2002).

Ekosistem çeşitliliği, bir ekosistem bitkiler ve hayvanlar ile toprak, su, hava ve mineraller gibi cansız varlıklardan oluşur. Toplulukların kendi içlerinde ve topluluklar ile çevreleri arasında karmaşık işlevsel ilişkiler söz konusudur. Bunlar su dolaşımı, toprak oluşumu, enerji akışı gibi ana ekolojik süreçlerin de mekanizmasını oluşturur. Bu süreçler canlı toplulukları için gerekli olan destek sistemlerini sağlar ve böylece kritik bir karşılıklı bağımlılık oluşur (WWF, 1991). Bu bağımlılık, bir anlamda, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının temelinde yatan olgudur (ÇB, 2002).

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesinin 2.maddesi biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımını, “biyolojik çeşitlilik unsurlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özelemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır” ifadesiyle tanımlamaktadır. Bu bağlamda ele alındığında, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı, bir yandan bugünkü kuşakların gereksinimlerini karşılarken bölgeler arasındaki eşitliğin gözetilmesi, diğer yandan da gelecek kuşakların haklarının güvence altına alınmış olmasını içermektedir (TUBİTAK, 2002) .

20. yüzyıl, biyolojik çeşitliliğin ve doğal kaynakların, sürdürülebilir olmayan gelişme yani çevresel ve sosyal bozulmalara yol açan insan faaliyetleri ve politikaları sonucu, insanlık tarihinde hiç görülmemiş bir oranda tahrip edildiği bir dönem olmuştur. Biyolojik çeşitlilik üzerinde yaratılan tahribat, sadece arazi kullanımını düzenleyerek ve bazı koruma alanları belirleyerek telafi edilemez boyuttadır. İklim değişikliği, her türlü çevresel kirlenme ve doğal kaynakların sürdürülebilir olmayan kullanımı biyolojik çeşitlilikle beraber insanoğlunun refahı ve/veya minimum yaşamsal gereksinimlerini karşılamaını imkansız hale getirmektedir (TUBİTAK, 2002).

Hızlı ve çarpık kentleşme, konut ve kaçak yapılaşma, işsizlik, sanayileşme gibi sorunlar hem Türkiye'nin problemi hem de İstanbul'un problemidir (İBB, 2006).

Sanayileşme ile artan, köyden kente göç ve beraberinde getirdiği; insanların daha dar alanlarda daha yoğun bir yaşama zorlanması ve bunun sonucunda düzensiz gelişen yapılaşmanın, özellikle sanayi kentlerinde açık ve yeşil alanlar aleyhinde gelişme göstermesine neden olmuştur (İBB, 2006).

İstanbul, Türkiye'nin en önemli metropolitenidir. Aynı zamanda ekonomik başkentidir. Bu nedenle Türkiye'deki kentleşmenin gözle görülür şekilde artış gösterdiği yerdir. Doğal yapı açısından bakıldığında, doğal bitki türlerinin yayılışı açısından İstanbul özel bir konumdadır (İBB, 2006).

Küresel bir kent olma yolundaki İstanbul'un sanayi bölgeleri her ne kadar kent dışına çekilmekte ise de, finans ve hizmet sektörünün kent içinde yoğunlaşması artan nüfusun kent içinde ikamet etmesini gerektirmektedir. Bundan dolayı ekolojik, rekreasyonel ve kültürel değerlere sahip olan il ormanları İstanbul Metropolü'nün yoğun nüfus artışı karşısında tehlike altındadır (İBB,2006).

Her ne kadar orman alanlarında, belirli şartlar dışında yapılaşmaya izin verilmemekte ise de artan nüfusun ortaya çıkardığı kentleşme orman sınırlarını zorlamaktadır. Öte yandan tarım faaliyetleri için alan yaratma, taş, kum ve kömür gibi maden işletmeleri kaçak ve yasal olmayan kullanımlar ile de orman alanları işgal edilmektedir. İzinsiz şekilde yapılan moloz vb inşaat atıklarının orman alanlarına bırakılması da orman doğal yapısını tahrip etmektedir. Ayrıca İstanbul kenti içerisinde trafik problemlerine çözüm getirmek, küresel kent olma kapsamında yol ağının geliştirilmesi amacıyla orman alanları ihlalleri de baskı yaratmaktadır (İBB, 2006).

Anadolu'da orman tahribi ve ormansızlaşma onbinlerce yıl önce başlamıştır. Tarihsel devirlerdeki ormansızlaşmada insan tahribi, iklim değişimi, afetler gibi doğal faktörler ağırlıklı iken günümüzde politik iradenin tercihi ve uygulama biçimi ormansızlaşmanın temel nedenini oluşturmaktadır (Çepel, 1999).

Ülkemizde orman alanlarının azalmasına neden olan başlıca faktörler; orman yangınları, ormandan tarla açma, ormaniçi yerleşim, başarısız ve hatalı ormancılık tekniği uygulamaları ve orman aleyhine yapılan yasal düzenlemelerdir (Çepel, 1999).

Orman Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre ormansızlaşma nedenlerinin yarısından fazlasını (%56) orman sınırlarının daraltılmasına neden olan yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. İkinci sırayı orman yangınları almaktadır(% 27,2). Ancak ormanları yok eden en korkunç ve en büyük düşman olmasına rağmen orman yangınları ile kaybedilen orman alanları yasal düzenlemelerle kaybedilen orman alanlarının yarısından bile azdır (Çepel, 1999).

Bu tez çalışmasının amacı Ülkemizin orman alanlarına ciddi darbeler vuran, orman sınırlarının daraltılmasına neden olan yasal düzenlemeleri ve geçmişten bugüne kadar yaşanan süreci tanımlayarak orman sınırları dışına çıkartılması tartışılan alanların durumunu İstanbul ili örneği üzerinden ortaya koymaktır.

1.2 Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasalarında orman sınırları ve devletleştirme çalışmaları, bu çalışmalar esnasında ve sonucunda ortaya çıkan sorunlar ve bu kapsamda 1937-2009 yılları arasında hazırlanan yasalar ve orman sınırları dışına çıkartılması tartışılan alanlara dair yasal sürecin İstanbul İli örneğinde irdelenmesini içermektedir.

Buna göre çalışma altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde amaç, kapsam, materyal

ve yöntem, ikinci bölümde uluslararası ve ülke ölçeğinde orman, orman dışı alan tanımları, üçüncü bölümde anayasalarda orman sınırlarına ilişkin maddelerin tespiti ile anayasaların ortak noktaları ve farklılıkları, orman kadastro çalışmalarının tarihsel süreci ve uygulanmasında yaşanan sorunlar, dördüncü bölümde anayasalarda orman sınırlarına ilişkin maddelerin tespiti ve beraberinde orman sınırları dışına çıkarma işlemini konu alan yasaların tarihsel sıralamaya göre tespiti ile ortak noktaları ve farklılıkları, beşinci bölümde İstanbul ‘un mekansal alanlarının tanıtılması ve arazi kullanımı, İstanbul da orman alanları, tarihsel süreç içinde İstanbul da orman alanları ve orman alanları sınırlarının değişimi, değişimin yasal süreç içerisinde irdelenmesi, değişimi yönlendiren olgular ve günümüzdeki durum, altıncı bölümde ise sonuç ve öneriler ifade edilmektedir.

1.2.1 Materyal

Çalışmanın materyalini konu ile ilgili mevzuat, tez, makale, bildiri ve kitaplar ile ilgili kurumlardan alınan sayısal veriler oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan mevzuat ve literatür araştırmasında ilgili elektronik ortamdaki sitelerden de yararlanılmıştır.

1.2.2 Yöntem

Orman Sınırları Dışına Çıkartılması Tartışılan Alanlar Ve Yasal Süreç’in İrdelenmesi, İstanbul Örneği adlı bu çalışmada kullanılan yöntem konuya ilişkin literatür ve mevzuat araştırması yapılarak elde edilen verilerin yıllara göre sıralaması ile durum - sonuç ilişkisinin ortaya konmasıdır.

2. GENEL TANIMLAR

2.1 Orman Tanımı

Orman; ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla toprak hava, su, ışık ve sıcaklık gibi fiziksel çevre faktörlerinin birlikte oluşturdukları karşılıklı ilişkiler dokusunu simgeleyen bir ekosistemdir.

Orman; beş metreden daha boylu orman ağaçlarının baskın olduğu ve birbirlerini etkileyecek sıklıkta bulunduğu, kendine özgü iklim ve toprak koşulları oluşturduğu bir yaşam birliğidir.

Orman; bitki köklerinin etkileyebildiği 1-2 metre toprak derinliğinden ağaçların birkaç metre yukarısına kadar uzanan ve en az bir hektar alan kaplayan bir varlıktır.

Ormanı oluşturan sonsuz sayıdaki tüm madde ve olaylar birbirleriyle karşılıklı ilişki ve etkileşim halindedirler. Bu haliyle orman, çok sayıda bitki ve hayvan popülasyonlarından oluşan bir yaşama ortaklığı, bir yaşam birliği, bir ekosistem ve hatta büyük bir canlı organizma olarak tanımlanmaktadır [5].

Çeşitli ormancılık disiplinlerinin kendi yönlerinden yaptığı tanımların ortak özelliklerine dayanarak ormanı; "Belirli yetişme ortamlarında var olan ve gelişen, ana elemanı ağaç ve ağaççık olmak üzere, diğer bitkisel, hayvansal ve mineral elemanlardan oluşan, bu elemanlar arasında karşılıklı etkileri ve kendine özgü yaşam birliği olan bir doğa varlığı, topluma orman ürünleri ile diğer fonksiyon ve hizmetler sağlayan ulusal bir servet" biçiminde tanımlayabiliriz (Eraslan, 1983).

2.1.1 Uluslararası orman tanımı

Uluslararası alanda yaygın olarak üç orman tanımı kullanılmaktadır. Bu tanımlamalar, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Orman Kaynakları Değerlendirmesi (FRA) tarafından yapılmış tanımlardır. FRA tarafından yapılan orman tanımı en çok kullanılan tanımdır (Yegül, 2006).

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change): Orman, % 10 - 30'dan fazlası ağaç tepeleriyle kaplı en az 0,05-1,0 ha'lık bir kara alanından oluşur. Bu alanın, 2-5 metre boya ulaşabilecek ağaçlardan oluşması gerekmektedir. Henüz % 10-30'u ağaç tepeleri tarafından kapatılmamış veya ağaçlar

2-5 metre boya ulaşmamış, ancak ormana dönüşmesi beklenen genç doğal meşcereler * ve tüm plantasyonlar ** da UNFCCC'nin tanımına göre orman sayılmaktadır (Yegül, 2007).

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (Convention on Biological Diversity): Orman, % 10'undan fazlası ağaç tepe örtüsüyle kaplı 0,5 hektardan fazla bir kara alanına sahiptir. Bu alanın öncelikli kullanımı, tarım veya diğer orman-dışı alan kullanımı olmamalıdır. Genç ormanların bulunduğu yerlerde ağaçlar 5 metre boya erişebilir yetenekte olmalıdır (Yegül, 2007).

Orman Kaynakları Değerlendirmesi (Forest Resources Assessment): Orman tanımı, tabii ormanları ve orman plantasyonlarını kapsar. Orman, 0,5 hektar alana sahip olup, bu alanın yüzde 10'undan fazlası ağaç tepe örtüsüyle kaplıdır. Ağaçlar en az 5 metre boya erişebilmelidir. Henüz değil ama gelecekte, 0,5 hektarlık alanın yüzde 10'unun ağaçların tepe örtüsüyle örtüleceği ve ağaçların 5 metre boya erişeceği tahmin edilen genç meşcereler de orman tanımı içinde yer alır. Orman terimi, tarım alanlarındaki meşcereler kadar üretim, koruma, çok yönlü faydalanma veya muhafaza amaçlı ormanları da kapsar. Orman tanımı, meyve ağaçları plantasyonlarını ve tarım ormancılığı kapsamında yetiştirilen ağaçları kapsamaz (Yegül, 2007).

2.1.2 Ülkemizde orman tanımı

Ormanın bilimsel yönden ortak herkesce kabul edilen bir tanımı olmadığı gibi, yasal yönden yapılmış ortak bir tanımı da yoktur (Özdönmez vd.,1996).

Aslında orman yasalarındaki orman tanımı ormancılık etkinliklerinin yürütüleceği yer, başka bir deyişle orman rejiminin uygulama alanını belirlemektedir (İstanbulu, 1979).

Ülkemizde bugüne kadar çıkartılmış bulunan orman yasalarında orman sayılan ve sayılmayan yerler açıklanarak, hangi nitelikte alanlarda orman rejiminin uygulanacağı belirtilmiştir. Ülkemizde ilk orman yasasının çıkartıldığı 1937 yılından önceleri orman kaynakları İslam

* Oluştugu üreme materyali, yaş, ağaç türü, ağaç bileşeni, tabakalılık, kapalılık, sıklık ve belirgin bonitet farklılıkları gibi kuruluş özelliklerinin en az biri bakımından çevresinden ayrılan ve en az 1 hektar büyüklüğündeki bir alanı kaplayan orman parçası.

** Hızlı gelişen türlerle yapılan ağaçlandırma (Küresel nüfusun ve doğal kaynaklara olan talebin artması nedeniyle; şehirler ve kasabalar, tarımsal araziler ve doğal ormanlarda peyzajın bir parçası olarak plantasyon ormanların önemi giderek artmaktadır. Plantasyon ormanlar daha az araziden daha çok ürün ve hizmetin üretilmesi fırsatını sağladığı gibi, iklim değişikliğinin hafifletilmesi, bozulmuş (degrade) arazinin restorasyonu (yenilenmesi) ve diğer çevresel faydalara da katkıda bulunmaktadır).

Hukuku Kuralları (Fıkıh), Arazi Kanunu ve Mecelle hükümlerine göre yönetilip işletilmekteydi. Sözü edilen yasal düzenlemelerde aslında orman kaynaklarını doğrudan konu eden hükümler yoktu. Ormanları dolaylı ilgilendiren birbirinden ayrı hükümler yer almaktaydı. Bu hükümler içinde ormanlar “diğer arazi” içinde yer aldıklarından, ormanın özel bir tanımı yapılmamıştı (Özdönmez vd., 1996).

Ülkemizde orman tanımı halen yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesine göre yapılmaktadır. Bu maddeye göre “Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleri ile birlikte orman sayılır” denmektedir [5].

2.2 Orman Dışı Alan Tanımı

2.2.1 Uluslararası orman dışı alan tanımı

Uluslararası alanda yaygın olarak kullanılan ormandışı alan tanımı Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Orman Kaynakları Değerlendirmesi (FRA) tarafından yapılmış olan tanımlamalardır (Yegül, 2007).

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change): UNFCCC'nin “ürün alanı yönetimi” (gropland management) ve “mera alanı yönetimi” (grazing land management) tanımları, diğer alan kullanımlarını ifade etmektedir. “Orman alanı”nın “orman” ile ilişkisi UNFCCC'nin orman sınırları dışındaki ağaçlandırma (afforestation), orman sınırları içindeki ağaçlandırma (reforestation) ve ormansızlaşma (deforestation) tanımları, “ormanlık alan” (forested land), ormanlık olmayan alan (non-forested land) ve ormansız alan (land without forest) tanımlarını içermekte fakat bunları tanımlamamaktadır (Yegül, 2007).

Orman Kaynakları Değerlendirmesi (United Nations Framework Convention on Climate Change): FRA'nın orman dışı tanımı “diğer ormanlık alan” (other wooded land) ve “orman dışındaki ağaçlar” (treesoutside forests, ToF) terimlerini içermektedir. FRA “diğer ormanlık alan” tanımını üç şekilde yapmaktadır.

% 5 ile 10'u, 5 metre boya erişebilen ağaçların tepe örtüsüyle kaplı alandır.

%10'undan daha fazlası 5 metre boya erişemeyen ağaçların tepe örtüsüyle kaplı alandır.

% 10'undan daha fazlası çalı veya funda ile kaplı alandır (Yegül, 2007).

“Orman dışındaki ağaçlar”, orman ve diğer ormanlık alan olarak tanımlanmayan alanlardaki

ağaçlara ve bu ağaçların çevrelerine denmektedir. Terimi biraz daha açacak olursak, “orman dışındaki ağaçlar”,

(a) Altyapı tesisleri ve tarım alanları boyunca uzanan ağaç veya çalı şeritlerini içeren, 0,5 hektardan daha az alanı kaplayan ağaç gruplarıdır.

(b) Tarım alanlarındaki dağınık ağaçlardır.

(c) Meyve ağaçları ve palmiye ağaçlandırmaları gibi odundan başka amaçlar için yapılan ağaçlandırmalardır.

(d) binaların etrafında, park ve bahçelerdeki ağaçlardır (Yegül, 2007).

Ormancılık bakış açısından bakıldığında, orman ve diğer ormanlık alan olarak sınıflandırılmayan alanlara “diğer alan” (other land) denmektedir. FRA’nın “diğer alan” tanımı, “orman” ve “diğer ormanlık alan” dışındaki tarım alanlarını ve çayırları kapsamaktadır. Fakat bu tanım, “diğer ormanlık alan”daki alan kullanımları hakkında bir bilgiyi vermemektedir (Yegül, 2007).

2.2.2 Ülkemizde orman dışı alan tanımı (yasalar çerçevesinde)

Ülkemizde ormanlar hukuki tarifleri yapılmış alanlardır. Türk hukukunda, 6831 Sayılı Orman Kanunu’na göre;

Sazlıklar,

Step nebatlarıyla örtülü yerler,

Her çeşit dikenlikler,

Parklar,

Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler,

Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç^{***} ve ağaççık nevilerinin bulunduğu yerler,

Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf

*** Ormanda tabii olarak yetişen ve Orman Kadastro Yönetmeliğinin 20 nci maddesindeki “En az 8 metre ve daha yukarı boy yapabilen, kökü, gövdesi, tepesi olan odunsu bitkilere yaşı, çapı ne olursa olsun ağaç denir” [2].

belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla **** örtülü yerler,

Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar,

Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet Ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabani zeytinlikler ile 09/07/1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunda tasrih edilen yabani veya aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar,

Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler, orman sayılmaz (6831 Sayılı Orman Kanunu, Birinci Fasal, Madde 1).

**** Ormanda tabii olarak yetişen ve Orman Kadastro Yönetmeliğinin 20 nci maddesindeki “Yan dalların çoğalması ve fazlaca gelişmesi neticesinde tepesi yayvanlaşan, genel olarak genişliğine bir büyüme şekli gösteren, boyu 8 metreyi bulmayan, uzun ömürlü odunsu bitkilere çapı ne olursa olsun ağaççık denir” [2].

3. ORMAN SINIRLARI

3.1 Orman Sınırları ve Anayasalar

Tanzimattan önce, Osmanlı Devletinde ormanlar, ordunun ve donanmanın odun ve kereste ihtiyacının sağlanması, sürülerin beslenmesi, avlanma gibi sebeplerle devleti ilgilendirmiş, bunun dışında ülke çapında ormanlara Devlet tamamen ilgisiz kalmıştır (Acun, 1945).

Tanzimattan önceki Türk hukukunda ormanların hukuki rejimi hakkında elimizde sağlam ve açık bir kaynak yoktur. Bu eksiklik belki de Osmanlı ve diğer Türk devletlerinin, ormanları herkesin faydalanabileceği doğal kaynaklar olarak telakki etmesi ve bu milli servetten istifadenin devletçe düzenlenmesi ihtiyacının hissedilmemiş olmasından ileri gelmektedir (Cin, 1978).

Devletin geçirdiği idari değişimlerin paralelinde farklı uygulamalar hayata geçirilmişse de, orman ürünlerinin temininde ve ormanlara bakış açısında Tanzimat'a kadar dikkate değer bir farklılık olmamıştır. Ormanların sosyal kültürel ve ekonomik değer taşıdığı düşüncesi ortaya çıktıktan sonra 1839 Tanzimat Fermanının ilanı ile Devletin ormanlara olan ilgisi yoğunlaşmıştır (Gökşin ve Aksoy, 1981).

Osmanlı Devleti'nin çöküşünü durdurmak, gerileme ve düzensizliği önlemek için bir çare olarak görülen Tanzimat hareketinde devleti yeniden organize edecek kanunlar yapılması fikri ön plana çıkmış; Tanzimat'ın ilanını takip eden süreçte yerli milli ve İslami hukuktan derlenmiş kanunların yanı sıra başta Fransa olmak üzere Batı Avrupa devletlerinin kanunlarından tercüme edilerek ve büyük ölçüde faydalanmak suretiyle çeşitli kanunlar hazırlanmıştır. 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi, Avrupalı uzmanların tesiriyle hazırlanmış ve ormanlara ilişkin bazı hükümler de getirmiştir (Cin, 1978).

Tanzimat ile başlayan batılılaşma hareketleri ormancılıkta da batıdan ilham alma ve mevzuatı buna göre düzenleme çalışmalarını başlatmış ve ilk olarak ormana özgü bir kanun (Orman Nizamnamesi, 1870) çıkarılmıştır (Bayraktaroğlu, 1981).

Nizamnamenin hazırlanış sürecinde gerek Arazi Kanunnamesi'nin ormanlarla ilgili hükümlerinin yetersiz olması ve gerekse ormanlardan izinsiz olarak faydalanılmasının önüne geçebilmesi, belirli büyüklükteki ağaçların kestirilmemesi, tarım arazisi açılmasının önlenmesi ve tüccarın sözleşme dışı faaliyetlerini önleme isteği etkili olmuştur (Koç, 2005)

Nizamname öncelikle devlet ormanlarının korunması ve güvenlik altına alınması amacını

gütmektedir. Bununla birlikte gelişi güzel faydalanmaya açık bulunan Cibal-i mübaha**** ormanları da Miri (devlet) ormanlar kategorisine dâhil edilerek bu ormanların tahrip edilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Nizamname ile ormanlar;

- Doğrudan doğruya Devlete ait ormanlar,
 - Vakıflara bağlı ormanlar,
 - Köy ve kasabalara tahsisli baltalıklar,
 - Özel şahıslara ait ormanlar
- şeklinde dört kısma ayrılmıştır (Acun, 1945).

11 Ekim 1920 tarihli Baltalık Kanunu Orman Nizamnamesinin bazı maddelerini değiştirerek bu konuda daha etraflı hükümler getirmiştir. Kanun, her şeyden önce baltalıklardan yararlanma hakkını sadece köy halkına tanımakta ve baltalıklardan yararlanma karşılıksız hale getirilmektedir. Orman nizamnamesinde yararlanma zaruri ihtiyaçlar ile sınırlı ve ticari amaçlı yararlanma resme tabii iken, Baltalık kanunu ile bu sınırlar kaldırılmıştır (Ayanoğlu, 1986).

Orman tahribatının artmasına neden olan bu düzenlemeyi takiben 15 Nisan 1924 tarihinde 484 Sayılı Devlet Ormanlarından Köylülerin İntifa Hakkı Kanunu çıkarılmış ve ilk defa Devlet ormanlarından güçleri (takatları) oranında faydalanma prensibi kabul edilmiştir. 22 Nisan 1924 tarih ve 504 Sayılı Türkiye Ormanlarının Bilimsel Yöntemlerle Yönetimi ve İşletilmesi Kanunu çıkarılarak, tüm ormanlardan ağaç kesimi işletme planlarına bağlanmıştır (Ayanoğlu, 1987).

1924-1937 yılları arasında ise orman konusu çeşitli ulusal kongrelerde tartışılmış, uluslar arası kongrelere temsilciler gönderilmiş, konu yerli ve yabancı uzmanlar tarafından incelenmiştir. Bu yoğun çalışmalar sonucunda çağdaş Türk Ormancılığının temeli olacak olan ve çeşitli kanun ve nizamnamelerde dağınık halde bulunan hükümleri sistematik bir şekilde bir araya getiren ilk Orman Kanununun tasarısı ortaya çıkmıştır (Ayanoğlu, 1981).

Sonuç olarak orman sınırlarına ilişkin ilk “Orman Nizamnamesi” 1839 yılında tasarlanmış, 1856 yılında “Arazi Kanunnamesi” ve 1870 yılında yeni bir “orman nizamnamesi” hazırlanıp yürürlüğe girmiştir. Bunları 1917 yılında” Devlet Ormanlarının İdaresi Kanunu” 1920 yılında “Baltalık Kanunu”, 1924 yılında “Mevcut Bütün Ormanların İdaresi ve İşletilmeleri Hakkında Kanun” izlemiş ve Ormancılığa bütünlük kazandıran en geniş kapsamlı Kanun 1937 yılında kabul edilen 3116 Sayılı Orman Kanunu olmuştur. 3116 Sayılı Orman Kanununda hem ormanların işletilmesi hem de korunması ile ilgili esaslar açıklanmıştır (Uygur Ayva, 2011).

**** Kimsenin tasarrufunda olmayan, köy veya kasabalara baltalık olarak tahsis edilmeyen ormanlar veya dağlar.

3.1.1 1921 Anayasası ve orman sınırları

20 Ocak 1921 tarihli Anayasa, Müdafaa-i Hukuk fikrinin eseridir. Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkması, ulusal egemenliğe dayanan bağımsız bir Türk Devleti kurma çabalarının ilk adımı olmuştur. Erzurum ve Sivas Kongreleriyle başlayan süreç 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Ankara'da toplanmasıyla tamamlanmış, Meclisin yaptığı 1921 Anayasası'yla egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ilkesi, benimsenmiştir (Gözler, 2000).

1921 Anayasası'nın önemli bir özelliği, halkın yönetime katılmasını sağlayıcı kurallar içermesidir. Vilayetler (İl) ve nahiyeler (bucak) tüzel kişiliğe sahiptirler ve halkın seçtiği meclisler tarafından yönetilmeleri öngörülmüştür. Günümüzde bile tartışılan yerel yönetim özerkliğinin ileri örneği olan 1921 Anayasası'nın bu kuralları uygulamaya geçirilememiştir. 1921 Anayasası, Kurtuluş Savaşı koşullarında başka sorunlarla karşılaşılmasını önlemek için, hilafet ve saltanat sorununu çözüme ulaştırmamıştır [4].

1921 Anayasasında ormanlara ilişkin bir madde bulunmamakta ancak Orman Nizamnamesi esas itibarıyla 3116 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesine kadar meriyette kalmıştır.

Orman Nizamnamesi:

- Miri ormanları devlet lehinde bir statüye kavuşturmak,
 - Miri olan ve olacak ormanlardan gelişi güzel faydalanma dönemini sona erdirip, Osmanlı ormancılığının teknik yöntemlerle ve tek elden idare edilmesine giden süreci başlatmak,
 - Zorunlu kullanımları yasal ve kontrollü hale getirerek, cibal-i mübaha anlayışından kaynaklanan sınırsız kullanım dönemini sona erdirmek,
 - Miri ormanları devletin ticari hedeflerine hizmet eder hale getirmek,
 - Ormanları mera olarak kullanma alışkanlığından vazgeçirmek,
 - Ormanı altındaki ve üstündeki tüm varlıklarıyla birlikte, bütün halinde değerlendirme bilinci aşılacak,
 - Ormanlardan faydalanmada standart bir ceza sistemi getirmek
- gibi başlıkları içermektedir (Koç, 2005)

3.1.2 1924 Anayasası ve orman sınırları

20 Nisan 1924'te kabul edilen yeni devletin ikinci Anayasası, Milli Mücadelenin kazanılmasından ve Cumhuriyetin ilanından sonra, demokrasi ilkesine değer veren bir anayasa olarak düzenlendi. 1924 Anayasası, dayandığı ilkeler bakımından, 1789 Fransız İhtilali'nden itibaren gelişen bireyci ve özgürlükçü hukuksal ve siyasal yaklaşımı temsil etmektedir [8].

1924 Anayasası, egemenliğin yalnızca millete ait olduğu ve ancak TBMM tarafından kullanılacağı temeline uygun olarak hazırlanmıştır. Kayıtsız ve şartsız ulus egemenliği düşüncesinden hareket eden Anayasanın siyasal sistemi, böylece devlet içinde Büyük Millet Meclisi tarafından temsil olunan; tek kuvvet, tek meclis ilkesine dayanmaktadır. 1924 Anayasası meclis hükümeti ile parlamenter hükümet sistemi arasında bir köprü görevi görmüştür. 1924 Anayasası, 1921 Anayasasından daha yumuşak bir kuvvetler ayırımına yer vermiştir. Milli egemenlik ve meclisin üstünlüğü sistemini geliştirmiş, Anayasa alanını daha geniş ve yaygın bir şekilde düzenlemiş, kamu özgürlüklerine geniş yer vermiştir [8].

1924 Anayasasında, 74. maddede yer alan istimlakla ilgili hüküm dışında ormanlarla ilgili her herhangi bir düzenleme mevcut değildir.

“**Madde 74:** fl. (Özgün hali) Menafii umumiye için lüzumu usulen tahakkuk etmedikçe ve kanunu mahsus mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülkü istimlâk olunamaz. Fevkalâde ahvalde kanun mucibince tahmil olunacak nakdî, aynî ve sayü amele mütaallik mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlığa icbar edilemez” ifadesini içermektedir [3].

Ancak 1937 yılında 3115 Sayılı Kanun’un 7.maddesine göre değişiklik yapılarak bu maddeye ormanlara yönelik ifade eklenmiş ve

“**Madde 74:** fl. (Değişik : 5/2/1937 – 3115 S. Kanun/md. 7) Umumî menfaatler için lüzumu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus kanunla mucibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülki istimlâk olunamaz.

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tayin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmağa zorlanamaz.” Denilmektedir [3].

3.1.3 1961 Anayasası ve orman sınırları

27 Mayıs İhtilali sonucunda kurucu meclis tarafından hazırlanan 1961 anayasası gerçek anlamda en demokratik Türk anayasasıdır. Bu anayasa getirmiş olduğu yenilikler ile tamamen hukuk devletine ulaşmayı hedeflemiş ve bu konuda başarılı olmuştur. Türk tarihinde ilk kez

bir kurucu meclis anayasa hazırlamış ve bu anayasa halk oyu ile kabul edilmiştir. 1961 anayasası anayasaya egemenliğin yetkili organlar eliyle ve anayasanın koyduğu esaslar çerçevesinde kullanılacağını belirten bir madde eklemiştir. Bu madde ile TBMM'nin sınırsız egemenlik gücü ortadan kaldırılmış ve TBMM anayasal bir organ niteliğine büründürülmüştür [12].

1961 anayasasının 8. maddesine göre kanunlar anayasaya aykırı olamaz. Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamları ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Bu madde ile anayasanın üstünlüğü ilkesi açıkça kabul edilmiştir [12].

1924 anayasası da anayasanın üstünlüğünü kabul etmiştir. Ancak 1961 anayasası farklı olarak anayasanın üstünlüğünü koruyacak ve denetleyecek bir yargı organı oluşturmuştur. 1924 anayasasının hükümet rejimi hem meclis hükümeti sisteminin hem de parlamenter sistemin özelliklerini taşıyordu. 1961 anayasası ile bu ikilik ortadan kaldırılmış ve kuvvetlerin yumuşak bir biçimde ayrılması sağlanarak parlamenter sisteme geçilmiştir. Aynı şekilde kağıt üzerinde yargı bağımsızlığını tanıyan 1924 anayasasından farklı olarak 1961 anayasası yargı bağımsızlığını tüm güvenceleriyle birlikte gerçekleştirmiştir [12].

1961 Anayasası demokratik, sosyal ve hukuk devleti anlayışını benimsemiş ve anayasa tarihimizde ilk kez ormanları koruyucu hükme yer vermiştir. 1961 Anayasasında 37, 38 ve 131. maddeler ormancılıkla ilgili hükümlerdir [3].

Madde 37.- Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir. Devlet, çiftçinin işletme araçlarına sahip olmasını kolaylaştırır.

Toprak dağıtımı, ormanların küçülmesi veya diğer toprak servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Madde 38.- (Özgün hali) Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı

aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleyen çiftçinin hakkaniyetli ölçüler içerisinde geçinebilmesi için zarurî olan ve kanunla gösterilen kısmının ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli herhalde peşin ödenir.

Ancak 1971 yılında 1488 sayılı kanun'un 1.maddesine göre değişiklik yapılarak bu maddeye ormanlara yönelik ifade eklenmiştir.

Madde 38.- (Değişik: 20/9/1971 - 1488 S. Kanun/md. 1) Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malları, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Ödenecek karşılık, taşınmaz malın tamamının kamulaştırılması halinde o malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini; kısmen kamulaştırmalarda da, vergi değerinin kamulaştırılan kısma düşen miktarını aşamaz.

Kamulaştırılan taşınmaz mal karşılığının vergi değerinden az takdir edilmesi halinde malikin itiraz ve dava hakkı saklıdır.

Çiftçinin topraklandırılması, ormanların Devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi amaçlarıyla kamulaştırılan taşınmaz mal ve kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprak bedellerinin ödeme şekli kanunla gösterilir.

Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde çiftçinin topraklandırılması, ormanların Devletleştirilmesi, yeni orman yetiştirilmesi ve iskân projelerinin gerçekleştirilmesi için konulacak süre yirmi yılı; kıyıların korunması ve turizm amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda ise bu süre on yılı aşamaz. Bu takdirde, taksitler eşit olarak ödenir ve kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleyen çiftçinin hakkaniyet ölçüleri içinde geçinebilmesi için zaruri olan ve kanunla gösterilen kısmın ve küçük çiftçinin kamulaştırılan toprağının bedeli her halde peşin ödenir.

Madde 131.- (Özgün hali) Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla mülk

edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse, başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Orman suçları için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasî propaganda yapılamaz.

Ancak 1970 yılında 1255 Sayılı Kanununun 1. Maddesine göre değişiklik yapılarak “Madde 131 ormanların ve orman köylüsünün korunması, ormanların geliştirilmesi” başlığı altında yeniden ifadelendirilmiştir.

Madde 131- (Değişik : 17/4/1970 - 1255 S. Kanun/md. 1) Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zamanaşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliği yapmasını sağlayıcı tedbirler ve gereken hallerde başka yere yerleştirme kanunla düzenlenir.

Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

Ormanların tahrip edilmesine yol açan hiçbir siyasî propaganda yapılamaz denilmektedir [3].

3.1.4 1982 Anayasası ve orman sınırları

1980 döneminde ülkenin içinde bulunduğu karmaşaya rağmen ormancılık hükümlerine sadık kalınmaya çalışılmıştır. 12 Eylül 1982 yönetimince hazırlanan 1982 Anayasasında 1961 Anayasasınının 131. maddesine büyük ölçüde sadık kalınarak, ormancılık ile ilgili hükümlere yer verilmiştir. 1982 Anayasasında 169 ve 170 olmak üzere orman ve orman köylüleri ile ilgili iki madde bulunmaktadır (Velioğlu, 2004).

1982 Anayasası, bütün ormanların gözetiminin devlete ait olduğu, Devlet ormanlarının mülkiyetinin devrolunamayacağı, Devlet ormanlarının Devletçe yönetilip işletileceği, bu ormanların zamanaşımı ile mülk edinilemeyeceği gibi temel prensipleri aynen kabul etmiştir. Ayrıca Anayasada değişiklik yapan 1255 sayılı Kanunla çıkarılan “orman suçları için genel af çıkarılamaz” hükmüne özel affi da ekleyerek yeniden düzenlenmiştir.

1982 Anayasasında 44, 169 ve 170. maddeler ormancılıkla ilgili hükümlerdir.

Madde 44. – Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz.

Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.

Madde 169. – Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasî propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen suçlar genel ve özel af kapsamına alınmaz.

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

Madde 170. – Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır denilmektedir [3].

Anayasalar ve ormanlara bakış açıları değerlendirildiğinde; 1921 Anayasası yeni bir ülke kurgusu içinde 23 madde ile yeni bir yönetim modelini tanımlamış sahip olduğu doğal kaynakları ve bunlardan biri olan ormanların sınırları ve yönetimine ilişkin kararları ortaya koymamıştır (Uygur Ayva, 2011).

1924 Anayasası mülkiyet hakkını önemsemiş, tarımsal ihtiyaçların görülmesi için çiftçiye destek olma yaklaşımı ile birlikte ormanların devletleştirilmesi politikasını getirmiştir. Bu politikayı uygulamak için kamulaştırma ve istimlak kavramları ile istimlak edilecek alanlara ilişkin bedelin ödenmesi ve bu işlemin zorla yapılamayacağını da ifade etmiştir (Uygur Ayva, 2011).

Ancak devleştirme kapsamındaki istimlak uygulamaları insanların ormanları yok etmelerini de beraberinde getirmiş ve ormandan faydalananlara ilişkin ekonomik çözümlerin olmayışı artan orman suçlarını ve politik olarak çıkarılan genel aflar da bu durumun devamına neden olmuştur (Uygur Ayva, 2011).

Yaşanan bu süreç Anayasa'ya ormanlar ve ormancılıkla ilgili hükümlerin konulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

1961 Anayasası Ormanların korunması, genişletilmesi ve gözetilmesinde tek yetkilinin devlet olduğunu belirterek devlet ormanları kavramını ortaya koyarak kanuna bağlamış ve özel kişilerin ormanlarla ilgili hiçbir hak iddia edemeyeceğini keskin olarak ifade etmiştir. Orman alanlarının daraltılmasına sebep oluşturan koşulları ortadan kaldırmayı ve zarar verenlere ilişkin hukuki düzenlemeleri net olarak tanımlayarak orman suçlarına ilişkin genel bir af olmayacağını karara bağlamıştır. Anayasa da çiftçinin toprak hakkı olduğu gibi ormandan faydalananlar içinde orman köylüsü tanımını getirerek ormanların gözetilmesi ve işletilmesinde iş birliği sağlanarak ormanların tahribini engellemeyi amaçlamıştır. Ayrıca istimlak bedellerine ilişkin ödenecek miktarın vergi değeri üzerinden 20 yıla kadar taksitlendirilebileceğini ayrıca yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirileceğini ve başka bir amaçla kullanılmayacağını belirtmektedir (Uygur Ayva, 2011).

1982 Anayasası 1961 Anayasasının temel prensiplerini olduğu gibi kabul etmiş ek olarak özel af olmayacağını belirtmiştir (Uygur Ayva, 2011).

3.2 Orman Sınırları Tespit Çalışmaları

3.2.1 Orman kadastro çalışmaları ve tarihsel süreci

Ülkemizde ormanlardan ekonomik bir şekilde yararlanmanın yanı sıra gelecek nesillere de ormanların en az bugünkü verimlilikte ve oranda aktarılmasını sağlamak ormancılık politikalarının ve ormancılık gayelerinin gerçekleştirilebilmesine bağlıdır. Bu amaçları yerine getirmek üzere düzenlenen mevzuat çerçevesinde yasalarının emrettiği şekilde ormanlardan yararlanma sağlanmalıdır. Ancak en önemli nokta, kanunların uygulanacağı, hizmetlerin yerine getirileceği, ormancılık faaliyetlerinin yapıldığı alanların sınırlarının tam olarak bilinmesi ve işaretlenmesine bağlıdır (Gençay, 2009).

Taşınmaz malların geometrik ve hukuki durumlarının tayin ve tespiti olarak tanımlanan kadastro faaliyeti Ülkemizde farklı kurumlar tarafından farklı yasalara dayanılarak yürütülmektedir. Orman kadastro su orman genel müdürlüğü tarafından 6831 Sayılı Orman Yasasına göre yürütülmektedir (Gençay, 2009).

Orman kadastro sununun tanımı, genel kadastro tanımından ayrı düşünülemez. Bu bağlamda orman kadastro su “orman alanlarının geometrik ve hukuki durumlarının tayin ve tespit

edilmesi” şeklinde tanımlanabilir. Orman kadastrounu genel kadastrodan ayıran en önemli özellik orman vasfının tayini işlemidir. Bir yerin orman niteliğinde olup olmadığının tespiti oldukça karmaşık ve uzmanlık gerektiren bir işlemdir. Bu nedenle ülkemizde orman kadastro işleri genel kadastrodan ayrı tutularak farklı bir komisyon ile yürütülmektedir (Gençay, 2009).

Ormanlarımızın sınırlandırılması işlemlerine 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 Sayılı Kanun ile başlanmıştır [6].

18.2.1937 tarihinde yürürlüğe giren 3116 Sayılı Kanun, devlet ormanları ile umuma mahsus ormanları ve vakıf ormanlarının tahdidini hakkında düzenlemeler getirmiş, özel ormanları ise kapsam dışında bırakmıştır. Bu ormanların kadastro 2613 Sayılı Kadastro ve Tapu Tahriri Kanununa göre yapılmıştır (Erkin, 1957).

Kanunun 5’nci maddesi uyarınca 5 kişilik (Başkan, Ormancı üye, Hukukçu üye) karar organı ile yeteri kadar katipten oluşan bu komisyonlara yıllık en az 250.000 ha ormanın sınırlandırılması işi verilerek ormanların 5 senede sınırlanmasının bitirilmesi mecburiyeti getirilmiştir [9].

1937 yılında ilk olarak 2 komisyon kuruluşu yapılarak çalışmalara başlanmıştır. 1950 yılına kadar komisyon sayıları giderek artırılıp 25’e yükseltilmiş ise de 1951 yılında ülkenin içinde bulunduğu durum nedeniyle komisyon sayısı 6’ya düşürülmüş 6831 Sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesinden bir yıl önce 1955 yılında ise komisyonlar lağvedilmiştir. 1937-1956 yılları arasında geçen 19 yıllık sürede 3.837.702 hektarlık ormanın kadastro yapılabilmektedir. Ölçme yöntemi olarak pusulalı kat’ı mesafe yöntemi^{*****} kullanılmıştır [9].

6831 Sayılı Kanunla komisyon kuruluşunda değişiklik yapılarak komisyon karar organındaki üye sayısı 7’ye çıkartılmıştır (Başkan, 2 Ormancı üye, Hukukçu üye, Ziraatçi üye, İl genel Meclisi üyesi, mahalli üye). Bu kanunun yürürlüğe girdiği 1956 yılından 1964 yılına kadar orman kadastro çalışmaları yok sayılabilir. 1958’de 1, 1962 ve 1963’te 1 adet komisyon arazi çalışmaları yapmış ve 7 yılda toplam 6.996 ha orman sınırlandırılmıştır. 1956-1973 yılları içerisinde komisyon sayısı 4-27 arasında değişiklik göstermiş 17 yılda toplam 2.569.449 ha ormanın sınırlandırılması yapılmıştır [6].

***** Bu alet pusula ile manyetik kuzey arasındaki derece veya grad cinsinden semt açısını ölçmekte, optik olarak ta ters görüntü veren objektiften mira ile mesafe alınmaktaydı. Bundan ötürü ve her noktaya alet kurulmasından 3116 sayılı yasa ile yapılan tahditlerinin ölçü tekniği “ pusulalı kat”ı mesafe yöntemi” olarak

Bu kadastro çalışmaları sırasında 1965 yılından itibaren pusulalı kat'ı mesafeye dayalı ölçü yönteminin yanında hava fotoğrafı olan yerlerde fotogrametrik yöntem (fotoğraf delgi yöntemi) uygulanmaya başlanmıştır. Bu metot işin hızını artırmakla birlikte hassasiyeti azaltmıştır [6].

3116 Sayılı Kanunda komisyon kararlarına karşı mahalli mahkemeye üç ay içerisinde itiraz etme hakkı tanınmış olmasına karşı 6831 Sayılı Kanunda bu süre bir yıla çıkartılmıştır. 1973 yılında 7 kişiden oluşan (Başkan, Ormancı üye, Ziraatçı üye, 1 Genel Meclis Üyesi, Ziraat Odası üyesi, Mahalli Üye) komisyonlar teşkil edildi. Her komisyona ayrıca 3-6 arasında değişen ekipler bağlandı. Her ekip ise ekip başkanı, ekip ormancı üyesi, ekip ziraatçı üyesi (Mahalli Ziraat teşkilatından temin ediliyordu), mahalli üye olmak üzere 4 kişiden oluşmakta idi. Ayrıca çalışmalara yeteri kadar yardımcı elemanda katılmakta idi [6].

Bu çalışma düzeninde ekipler arazi çalışmalarını yapmakta komisyon denetiminden sonra ekip kararları ilan edilmekte taraflar (Orman idaresi, özel ve tüzel kişiler) isterlerse ilanı müteakip kanuni süre içerisinde komisyon başkanlığına veya yetkili mahkemelere müracaat edebiliyorlardı. Komisyon kararlarına razı olmayanlarda tekrar mahkemeye gidebiliyorlardı. Tapu ve Kadastro çalışmalarından örnek alınarak bu kademeli sisteme geçilmiştir. Ayrıca komisyonlar 1973 yılından itibaren sadece orman sınırlaması ile değil, aynı zamanda eskiden yapılmış sınırlamaları aplike etme ve bu işlem sırasında orman vasfını kaybetmiş alanları orman dışına çıkarma görevi de verilmiştir [6].

Bu şekilde yürütülen çalışmalar sonucu 1973-1982 yılları arasındaki 10 yıllık sürede 2.831.358 hektar orman kadastrusu, 2.730.673 hektar eski sınırla aplikasyonu ve güncelleştirme, 102.560 hektar alanda orman dışına çıkarılmıştır. 1973 yılında çıkan kanunda eski çalışmaların revizyonunun 10 yılda tamamlanması öngörülmesine rağmen bu hedefe ulaşamamıştır [6].

1982 Anayasası ile Orman Kadastro Komisyonlarının yapısı tekrar değiştirilmiş, görev ve sorumlulukları daha da arttırılmıştır. 1982'den itibaren kademeli sistem kaldırılmış, temininde günlük çekilen hukukçu üye ile birlikte il genel meclisi üyesi, ziraat odası üyesi kuruluştan çıkartılarak, komisyon kuruluşu başkan, ormancı üye, ziraatçı üye ve mahalli üyeden teşekkül eden 4 kişilik karar organı haline getirilmiştir. Bir süre sonra tekrar ziraat odası temsilcisi komisyona dahil edilmiştir [9].

Bu dönemde değişik il ve ilçelerde dağınık vaziyette bulunan komisyonlar Antalya, Adapazarı, Bursa, Kastamonu ve Mersin olmak üzere beş merkezde toplanmıştır [9].

Yeni kurulan 55 adet komisyon 1983-1986 döneminde yaklaşık 3 yıllık sürede 312.574 hektar orman kadastrosu, 774.637 hektar eski sınırların aplikasyonu ile orman niteliğini kaybeden 27.030 hektar alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır [9].

1986 yılından itibaren her yıl yeni komisyonların kuruluşu yapılmış ve çeşitli illere dağıtılmıştır. 1987 yılına kadar 6831 sayılı yasaya göre yapılan orman tahdit ve kadastro çalışmaları Orman Tahdit Heyetleri/Kadaastro Komisyonları tarafından yapılmış, bu tarihten günümüze kadar orman kadastro komisyonlarının 6831 sayılı yasa kapsamında çalışmaları yanında, 1987 yılında yürürlüğe giren 3402 Sayılı Kadaastro Kanununun 4. maddesi kapsamında da orman kadastro çalışmaları, Orman Kadaastro Komisyonları ile Tapu ve Kadaastro Genel Müdürlüğü taşra birimlerince müştereken yürütülmektedir [9].

Faal Orman Kadaastro komisyonu sayısı 151 adet olup, 27 Orman Bölge Müdürlüğünden 24 üne yayılmış olarak faaliyet göstermektedirler [9].

3.2.2 Orman kadaastro çalışmalarında yaşanan sorunlar

3116 sayılı Kanunda Türkiye ormanlarının sınırlandırılması işlerinin 5 sene içerisinde bitirilmesi öngörülmüştür. Fakat aradan geçen uzun yıllar içerisinde mevzuatta birçok değişiklik yapılmasına rağmen orman kadastrosu günümüzde halen tamamlanamamıştır. Kadastronun bitirilememesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır (Gençay, 2009).

Bunlar;

- Teknik ve İdari sorunlar,
- Kararlı bir ormancılık politikasının izlenememesi,
- Orman niteliği ve mülkiyeti karşısında oluşan anlaşmazlıklar,
- Orman kanununun sürekli değişmesi ve her değişimle birlikte ormanın tanımı ve kadaastro komisyonlarının yapısının değiştirilmiş olmasıdır (OGM, 2005).

Ülkemizde kadastronun, mülkiyet, orman, mera olarak ayrı adla, farklı teşkilatlar tarafından yürütülmesi, Orman kadaastro komisyonlarında, orman kadastrosu konusunda ihtisaslaşmış nitelikli teknik elemanların görev yapması gerektiği halde, bu konunun gözardı edilerek, başka birimlerden görevden alınan kadaastro konusunda hiçbir deneyimi olmayan elemanların atanması, Orman tahdit ve kadastrosu yapılan yerlerin özellikle haritalarının tescilen evrak niteliğinde olmayışı, kullanılan ölçü yöntemlerinin yönetmeliklerde belirtilen ölçü

tekniklerine uygun olmayışı, tescil edilmelerini engellemiştir (Gençay, 2009).

Ormanların devamlılığı, sürdürülebilirliği için orman sınırlarının belirlenmesinin gerekliliği bilinmesine rağmen bugüne kadar bunun gözetilmemesi, Orman niteliği ve mülkiyeti karşısında oluşan anlaşmazlıklar, Ülkemizde orman sınırlarının henüz tam olarak belli olmaması, aynı yöreye kadastro amaçlı birçok kez gidilmesi, komisyonların harita ve tutanaklarının uyumlu olmaması, kadastro yapılırken vasıf tayin edenle ölçme yapan birimin farklı olması, Genel kadastro ile orman kadastrosu faaliyetlerinin farklı merciler tarafından yürütülmesi, orman kadastrusunun başlangıcından itibaren önemli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tapu kadastro ve orman genel müdürlükleri zaman zaman yayınladıkları genelgelerle veya karşılıklı yapılan protokollerle problemleri çözmeye çalışmışlar, ancak başarılı olamamışlardır (Gençay, 2009).

Orman kanununun sürekli değişmesi ve her değişimle birlikte orman tanımının ve kadastro komisyonlarının yapısının değiştirilmiş olması da diğer önemli bir faktördür.

4. ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARMA İŞLEMİ ve TARİHSEL SÜREÇ

4.1 Orman Sınırları Dışına ıkarma İŞlemi ve Anayasalar

4.1.1 1924 Anayasası

1924 Anayasasında 74. madde orman sınırları dışına çıkarma işlemi ile ilgili hükümleri içermektedir [3].

Madde 74:fl. (Değişik : 5/2/1937 – 3115 S. Kanun/md. 7)

Çiftçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimplk olunacak arazi ve ormanların istimplk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tayin olunur.

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmağa zorlanamaz.

4.1.2 1961 Anayasası

1961 Anayasasında 131. madde orman sınırları dışına çıkarma işlemi ile ilgili hükümleri içermektedir [3].

Madde 131: Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.

4.1.3 1982 Anayasası

1982 Anayasasında 169 ve 170.maddeler orman sınırları dışına çıkarma işlemi ile ilgili hükümleri içermektedir [3].

Madde 169: Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta

kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

Madde 170: Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Anayasaların genel bir değerlendirmesi yapıldığında; 1924 Anayasasında ormanların devletleştirilmesinde gönüllülük istenmiş, 1961 Anayasası ise ormanların devletleştirilmesinde kesin karar verici olmuştur. Ancak 1961 Anayasasındaki bu tutum 1255 sayılı yasa (22.4.1970) ile delinmiştir (Uygur Ayva, 2011).

1961 Anayasası nerelerde orman sınırlarının daraltılabileceğine dair ilk ifadeye yer vererek bu günkü orman sınırları dışına çıkartılacak alanlara ilişkin yaşanan sorunun temelini atarak 1961 yılına kadar olan talana, 1982 Anayasası da aynı kurgu ile 1982 yılına kadar olan talana göz yummuştur. Böylece 20 yıllık bir süreçte ormanlardan açılan ve yerleşilen alanlar ile tarıma dönüşen alanlar orman dışına çıkarılmıştır (Uygur Ayva, 2011).

1961 ve 1982 Anayasalarında orman sınırlarının daraltılabileceğini içeren tanımlar, çıkartılan diğer kanunlarla^{*****} ilişkilendirildiğinde 1961 Anayasasının tapulu orman arazilerinin

***** Bilim ve fen bakımından niteliğini kaybeden ormanların, orman sınırları dışına çıkarılması konusu ilk kez 1961 Anayasası ile benimsenip (04.07.1973) tarihinde yayımlanan 1744 Sayılı Yasanın 2. maddesinde yerini almıştır.

Aynı konu 7 Kasım 1982 tarihli Anayasanın 169. ve 170. maddelerinde yer almış ve (27.09.1983) tarih 2896 sayılı, (19.06.1986) tarih 3302 sayılı yasalarla uygulanması sürdürülmüştür (Ferruh ATBAŞOĞLU'nun Görüşü - Yargıtay 20. Daire Başkanı. Orman sınırları dışına çıkarma. Bilim ve fen bakımından niteliğini kaybeden ormanların, [1]).

1744 SAYILI YASA MADDE 2: 15.10.1961 gününden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden;

a) Su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan “tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antepfıstığı) gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler”,

b) Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahaları, orman sınırları dışına çıkarılır.

Evvelce sınırlaması yapılmış ve fakat yukarıdaki fıkra hükümlerine uymadığı Orman Bakanlığınca veya vaki müracaatlar üzerine anlaşılan sınırlamaların düzeltilmesi bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç on yıl içinde orman kadastrosu komisyonlarınca yapılır. Bu düzeltme sonucu orman sınırları dışına çıkarılacak yer, sınırlaması itirazsız kesinleşmiş tapulu arazi ise mülkiyeti tekrar tapu sahiplerine intikal eder.

Yeniden yapılacak orman kadastrusunda da bu madde hükümleri uygulanır.

Geçici 1'nci maddeye göre bildirilecek gerekçeli mütalaalarda, bu madde yazılı hükümleri uygulamaya Orman Bakanlığı yetkilidir.

Bu madde hükümleri yanan orman sahalarında hiçbir suretle uygulanmaz.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin şekil ve esaslar kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç 6 ay içinde yürürlüğe konulacak tüzükle belli edilir.

2924 SAYILI YASA: 20.10.1983 tarihinde yayımlanan 2924 Sayılı Yasanın 11. maddesinde dışarı çıkarılan taşınmazların kullanan kişilere rayiç bedelle satılacağı benimsenmiştir.

2924 Sayılı yasayı değiştiren 3763 Sayılı Yasanın 2. maddesinde bu konu genişletilmiş olup madde metni aynen şöyledir.

3763 SAYILI YASA MADDE: 2 2924 Sayılı Kanunun 11. maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu maddeye dördüncü, beşinci ve altıncı fıkralar eklenmiştir.

3402 Sayılı Kadastro Kanununa göre bu yerlerin kadastrosu öncelikle yapılır. Kadastro sırasında Hazine adına tespit edilen bu yerler üzerinde sözü geçen Kanunun 14'ncü maddesinde öngörülen 40 ve 100 dönümlük sınırlama gözönünde bulundurularak kullanan kişilerin adları kadastro tutanağının beyanlar hanesinde gösterilir. Bu tespitlerin kesinleşmesinden sonra, beyanlar hanesinde adı geçen kişilere Orman Bakanlığınca bir Arazi Kullanma Belgesi verilir.

Kadastro müdürlükleri, tespitlerin Hazine adına kesinleştiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde bu yerleri ve beyanlar hanesinde belirtilen kişileri Orman Bakanlığınca bildirir. Orman Bakanlığı tarafından en geç iki yıl içinde bu yerlerin rayiç bedelleri tespit edilir ve bunların mülkiyeti beyanlar hanesinde gösterilen kişilere Orman Bakanlığınca bedeli karşılığı devredilir. Tespit edilen bedelin peşin ödenmemesi halinde, borçlanma sözleşmesine istinaden Bakanlığın talebi üzerine Hazine lehine ipotek tesis edilir. Rayiç bedel ödenmedikçe bu yerler üzerinde temlik tasarrufları bulunamaz, zirai krediler hariç haczedilemez ve rehin edilemez, satış vaadine konu olamaz. Bu husus tapu kütüğünün beyanlar hanesinde belirtilir.

Evvelce kadastrosu veya tapulaması tamamlanan çalışma alanlarında 6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B maddesi gereğince orman sınırları dışına çıkarılan yerlerdeki Hazine adına ihtilafsız veya hükmen tescil edilmiş veya edilmemiş taşınmaz mallar için de bu madde hükümleri uygulanır.

Orman Kanunu hükümlerine göre tahsis edilen yerler ile Hazinesinin mülkiyetinden çıkan veya kamu hizmetine tahsis edilen veya bu maksatla fiilen kullanılan taşınmaz mallarda bu madde hükmü uygulanmaz.

3302 SAYILI YASA MADDE: 2 ORMAN SAYILAN YERLERDEN: a) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadı ile orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmemeyen aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,

b) 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antepfıstığı, çamfıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları, orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil istemi yapılır. Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

sahiplerine geri verilmesine, 1982 Anayasasının ise orman arazilerini yıllardır kullanan kişilere satılarak sahiplenilmesine imkan verdiği söylenebilir (Uygur Ayva, 2011).

4.2 Orman Sınırları Dışına Çıkarma İşlemi ve Kanunlar

3116 ve 6831 sayılı Orman Kanunları yaşanan sorunlar ve politik kaygılar ile çıkarılan çeşitli kanunlarla değiştirilmiştir (Uygur Ayva, 2011).

4.2.1 3116 Sayılı orman kanunu

18.02.1937 tarihinde yürürlüğe giren 3116 Sayılı Orman Kanunu ülkemizin ilk modern orman kanunudur. Bu kanun bütün ormanların devlet mülkiyetine alınması, devlet tarafından işletilmesi ve devamlılığının sağlanması ilkelerine dayanmaktadır. Bu ilkeler çerçevesinde ormanların korunması ve geliştirilmesi tek bir elden yapılarak halkın ormanlara verdiği zararın en aza indirilmesi amaçlanmıştır (Uygur Ayva, 2011).

3116 sayılı Orman Kanunu ile birlikte ilk olarak hukuki bir orman tanımı yapılmıştır. Kanunun 1.maddesi orman ve orman sayılmayan yerlerin tanımını, 2. maddesi orman sınırları dışına çıkarma, 16. maddesi ise ormanların devir ve tahsisini içermektedir [3].

Madde 1: Bu kanunun tatbikinde kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hasılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır.

Sazlıklar ve muhitin tabiatı itibarı ile koru ve baltalık yapılamayan veya step florası ile örtülü yerler her çeşit dikenlik ve fundalıklarla parklar ve ormanlara bitişik olmayan beş hektardan az sahipli arazi üzerindeki ağaçlar ve ağaççıklar ormandan sayılmaz.

Madde 2: Bulundurdukları mevki ve vaziyet ve haiz oldukları hususiyet noktasından halkın, memleketin sıhhat, selamet ve menfaatine yarayacak olup da birinci madde şumulüne (içine alma, kapsama) giremeyecek olan muayyen ağaçlı sahalar İcra Vekilleri Heyeti kararı ile belli edilerek buralardaki ağaç kat'iyatı (kesim) Orman İdaresinin iznine tabi tutulabilir.

Madde 16: Devlet ormanlarının toprağı ile birlikte şahıslara veya müesseselere devir ve temlik bir kanun ile izin alınmasına ve bunlar üzerinde herhangi bir şekilde irtifak hakkı

Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, milli park olarak ayrılan izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık olanlarda ve üçüncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerin devamı süresince, yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

tesisi Vekiller Heyetince karar verilmesine bağlıdır.

4.2.2 4785 Sayılı kanun

3116 Sayılı Orman Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine Ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanundur. 09.07.1945 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

4785 Sayılı Kanunun ikinci maddesi Devletleştirmeye ilişkin aykırı (istisna) hükümleri düzenleyerek devlet ormanları dışındaki orman alanlarını tanımlamaktadır [3].

Madde 2: Aşağıda yazılı ormanlar birinci madde hükmü dışındadır.

A) Devlet ormanlarının veya bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde veya bitişiğinde bulunmamak şartıyla 3116 sayılı Orman Kanunundaki ödevlere ve izinlere dayanılarak ekim veya dikim yoluyla emek harcanıp yetiştirilmiş ormanlar,

B) Sahipli fıstık çamı, palamut meşesi ve aşısız kestane ormanları,

C) Devlet ormanları ve bu kanunla devletleştirilen ormanların içinde olmayan topraklarda ekim ve dikim yoluyla özel emekle yetiştirilmiş kavak, söğüt, kızılağaç, akasya, okaliptüs ve servi ormanları,

D) Devlet ormanlarına veya bu kanunla devletleştirilen ormanlara bitişik olmadığı ve çevresinin güzelliğini sağladığı Tarım Bakanlığınca belli edilecek olan köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin ormanlar (layikiyle korunup bakılmak şartıyla) orman sayılmazlar.

Devletleştirilme dışında bırakılan köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin ormanların alanını her hangi bir suretle daraltmak, bunlar üzerinde her hangi bir temlik tasarrufları (mülk edindirme eyleminde) bulunmak ve bunları aynı haklarla takyit (kayıt) etmek veya arsa haline sokmak ve Tarım Bakanlığının izni olmadan içlerinde tesisler meydana getirmek ve her çeşit faydalanmalarda bulunmak yasaktır. Bu ormanlardan izinsiz olarak kesilen ağaçlar ve bunlardan imal edilen mallar ve çıkarılan her türlü ürünler, suçluları kim olursa olsun, doğrudan doğruya orman idaresince zorla alınır. Suçlular hakkında ayrıca 3116 sayılı Orman Kanunu hükümlerine göre kovuşturma yapılır. Kesimler sonucunda bu ormanlarda açılan boşlukları ilgilileri yeni ağaçlamalarla doldurmak zorundadırlar. Aksi halde bu ormanlar da devletleştirilir.

4.2.3 5658 Sayılı kanun

3116 Sayılı Orman Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine Ve Bu Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Olan Kanuna Ek Kanundur. 24.03.1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

5658 sayılı kanun 4785 sayılı kanuna ek maddeleri içermektedir. Bu maddelerde orman dışına çıkarmayı ve sahiplerine iadesini getirmiştir [3].

Madde 1: 09/07/1945 tarihli ve 4785 sayılı Kanunla Devletleştirilmiş ormanlardan; Devlet ormanları içinde olmayan ve etrafı tarla, bağ, bahçe gibi kültür arazisi, özel orman, şehir, kasaba, köy merası ve Orman Kanununun birinci maddesine göre orman sayılmayan yerlerle çevrili olmak şartıyla Devlet ormanlarından tamamen ayrılmış bulunan köy, belediye tüzelkişiliklerine ve gerçek kişilere ait ormanlar; sahipleri veya mirasçıları istedikleri takdirde geri verilir.

İade edilecek ormanlardan, Devletleştirme karşılığı ödenmemiş bulunanlar bir işleme tabi tutulmaksızın sahiplerine intikal eder ve müracaatları üzerine keyfiyet Orman İdaresince kendilerine yazılı olarak bildirilir.

Devletleştirme bedeli kısmen veya tamamen ödenmiş bulunan ormanların, bu bedel aynı miktar ve taksitlerle ödenmek üzere, yazı ile müracaatları halinde sahipleri adına tapuya tescili yapılır. Taksitler zamanında ödenmediği takdirde ormanın işletilmesine izin verilmez. Ormanın geri verilmesine müteallik tescil muameleleri her türlü harç ve resimden muaftır.

Geri verilen ormanların hududu içindeki orman işletmeleri tarafından istihsal edilmiş ve henüz satılmamış orman mahsulleri, ormanın tescili sırasında sahiplerinin yazılı müracaatları üzerine buldukları mevki ile miktar ve vasıfları tespit edilerek hususi orman tarife bedeli ve hakiki istihsal masrafları peşin ödenmek şartıyla orman sahiplerine teslim edilir.

4.2.4 5653 Sayılı kanun

03.04.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5653 sayılı kanunla 3116 sayılı Orman Kanununun bazı maddeleri değiştirilmiş ve bu kanuna bazı maddeler eklenmiştir. Bu maddeler orman sayılan makilik sahaların istisnalar dışında orman sayılmayacağını getirmiştir [3].

Madde 1: (e) Maki cinsinden her türlü ağacıklarla örtülü yerler, orman sayılmaz

Bu kanunun 43 üncü maddesi gereğince muhafaza ormanı mahiyetini taşıdığı veya devamlı

orman hasılatı verdiği Tarım Bakanlığınca fennen belirtilecek olan makiliklerle örtülü sahalar yukarıda (e) fıkrası dışındadır.

4.2.5 6831 Sayılı orman kanunu

31.08.1956 tarihinde yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu 3116 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmıştır. 3116 Sayılı Kanunun halkın ihtiyaçlarına cevap vermediği, halkı geçim zorluğuna düşürdüğü ve tutucu bir devletçilik görüşüne dayandığı gerekçesi ile kaldırıldığı, 6831 Sayılı Kanun da ise ormanların cezai tedbirlerle korunması yerine orman köylüsü ile işbirliği yapılarak korunması amaçlandığı ifade edilmiştir (Uygur Ayva, 2011).

6831 sayılı Kanununun 1. maddesi ile orman tanımı tekrar yapılmış, 2.maddesi ile de orman sınırları dışına çıkarma işleminin koşulları belirtilmiştir [3].

Madde 1: Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır.

Madde 2(ilk hali): İklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyen ve daha verimli kültür arazisi haline getirilmesi Ziraat Vekaletince uygun görülen ormanların, orman rejimi dışında bırakılmasına ve orman mefhumuna dahil olduğu halde orman rejimine tabi tutulmasında bir fayda görülmeyen sahipli yerlerin serbest bırakılmasına veya gayeye uygun hususi bir idare ve kesim tarzı tatbik edilmesine Ziraat Vekaletinin teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince karar verilebilir.

4.2.6 1744 Sayılı kanun

6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna 3 Ek Madde ile Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun 04.07.1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

1744 sayılı Kanun ile 6831 sayılı Yasa'nın 2. maddesi değiştirilmiştir [3].

Madde 2: 15.10.1961 gününden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden;

a)- Su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antepfıstığı) gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler,

b)- Şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahaları,

Orman sınırları dışına çıkarılır.

Evvelce sınırlaması yapılmış ve fakat yukarıdaki fıkra hükümlerine uymadığı Orman Bakanlığınca veya vaki müracaatlar üzerine anlaşılan sınırlamaların düzeltilmesi bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç on yıl içinde orman kadastro komisyonlarınca yapılır. Bu düzeltme sonucu orman sınırları dışına çıkarılacak yer, sınırlaması itirazsız kesinleşmiş tapulu arazi ise mülkiyeti tapu sahiplerine intikal eder.

Geçici 1 inci maddeye göre bildirilecek gerekçeli mütalaalarda, bu maddede yazılı hükümleri uygulamaya Orman Bakanlığı yetkilidir.

Bu madde hükümleri yanan orman sahalarında hiç bir surette uygulanmaz.

Bu maddenin uygulamasına ilişkin şekil ve esaslar kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren en geç 6 ay içinde yürürlüğe konulacak tüzükle belli edilir.

4.2.7 2896 Sayılı kanun

6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun 01.01.1984 ve 01.03.1984 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir.

2896 sayılı Kanun ile 6831 sayılı Orman Kanununun 1.maddesi ile 1.maddenin 2. fıkrasının D, F, G, I bentleri değiştirilmiştir [3].

Madde 1:

D) Şehir Mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

F) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde geçerli tapu kaydına dayanarak orman sınırları veya bitişik alanlar dışında ise tapu kaydı veya diğer tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü sahipli yerler,

G) Devlet ormanlarına bitişik olmayan, geçerli tapu ve sahipli arazi üzerindeki yüzölçümü üç hektardan yukarı bulunmayan her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,

I) Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından

tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 09.07.1956 tarih ve 6777 sayılı Kanunla tasrih edilen yabancı ve aşılınmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar orman sayılmazlar.

Madde 2: Aşağıda belirtilen durum ve şartlara uyan yerler; Devlet eliyle ihya edilerek kısmen veya tamamen orman içi köyler halkının yerleştirilmesi veya bu amaçla değerlendirilmesi maksadıyla, orman alanları dışına çıkarılır.

A)Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler,

B)31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık fıstıklık (Antepfıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahaları, bu yerler dışında, orman sınırlarında hiçbir surette daraltma yapılamaz. Orman sınırları dışına çıkarılan yerler; Devlet ormanı ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait orman ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına tescil edilir.

Orman sınırları dışına çıkarma iş ve işlemleri yönetmeliğinde belirtilen esaslar dahilinde Orman kadastro komisyonlarınca yapılır. Bu işlemler Orman Genel Müdürlüğü ve Maliye Bakanlığının mahalli birimlerine komisyonlarca yazılı olarak bildirilir ve mahallinde askı suretiyle ilan edilir. Bu bildirim ve ilandan itibaren altmış gün içinde taşınmazın bulunduğu yer adliye mahkemesine Tarım ve Orman Bakanlığı ile varsa bu işlemde lehine hak doğmuş kişiler aleyhine iptal davası açılabilir. İptal davası kişiler tarafından açıldığı takdirde husumet Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte Orman Genel Müdürlüğüne de tevcih olunur.

İlk defa yapılacak orman kadastrusunda, orman sınırları dışına çıkarma işlemi, sınırlama ile birlikte yapılır.

Bu madde hükümleri, yanan orman sahalarında hiçbir surette, muhafaza ormanı, milli park olarak ayrılan, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlarda ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde ise niteliklerinin devamı süresince uygulanmaz.

4.2.8 3302 Sayılı kanun

6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun 17.06.1986

tarihinde yürürlüğe girmiştir.

3302 sayılı Kanun ile 6831 sayılı Orman Kanununun 2. maddesi değiştirilmiştir [3].

Madde 2: Orman sayılan yerlerden,

A) Öncelikle orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen yerleştirilmesi maksadıyla, orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen aksine tarım alanlarında dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler, ile halen orman rejimi içinde bulunan funda ve makilerle örtülü yerlerden tarım alanlarına dönüştürülmesinde yarar olduğu tespit edilen yerler,

B) 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklı (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları orman sınırları dışına çıkartılır.

Orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Uygulama kesinleştikten sonra tapuda kesin tashih ve tescil işlemi yapılır.

Bu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir suretle daraltma yapılamaz.

Bu madde hükümleri; muhafaza ormanı, millî park olarak ayrılan, izin ve irtifak hakkı tesis edilen ormanlık alanlar ve 3 üncü madde ile orman rejimi içine alınan yerlerde bu niteliklerinin devamı süresince; yanan orman sahalarında ise hiçbir şekilde uygulanmaz.

Bu maddenin (B) bendi ile orman sınırları dışına çıkarılıp, 2924 sayılı Kanununun 11 ve 12'nci maddeleri gereğince fiili durumlarına göre, ifraz edilerek bedeli karşılığı satılacak yer yapı ve tesisleri kullananlardan, satış işlemler tamamlanıncaya kadar ecri misil alınmaz.

4.2.9 3373 Sayılı kanun

6831 sayılı Orman Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesi Hakkında Kanun 01.01.1987 ve 26.05.1987 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir.

6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesinin F ve G bentleri değiştirilmiştir [3].

Madde 1:

F) Orman sınırları içinde veya bitişğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler.

G) Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler orman sayılmaz.

4.2.10 5831 Sayılı kanun

Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 27.01.2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

6831 sayılı Orman Kanununun 7.maddesi 1.fıkrasına ek, 9.maddesinin 7.fıkrasına değişiklik ve ayrıca madde eklenmiştir [3].

Madde 7: Ancak, henüz orman kadastroına başlanılmamış yerlerde, 3402 sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre belirlenen orman sınırı, orman kadastro komisyonunca belirlenen orman sınırı niteliğini kazanır.

Madde 9:

7)3402 sayılı Kadastro Kanununa göre kadastroına başlanan çalışma alanlarında evvelce kesinleşmiş olan orman haritalarının kontrolü sonucunda tespit edilecek hesaplamalardan kaynaklanan yüzölçümü hataları 3402 sayılı Kanununun 4 üncü maddesine göre oluşan kadastro ekibince düzeltilir. Diğer vasıf ve mülkiyet değişikliği dışında kalan aplikasyon, ölçü ve çizimden kaynaklanan yüzölçümü ve fenni hatalar ise kadastro müdürlüğünce mahalli orman kuruluşuna bildirilir. Bildirim tarihinden itibaren onbeş günlük süre içerisinde orman kadastro komisyonu görevlendirilir.

Madde 45: Amme müesseselerine ait ormanların kadastroı da bu Kanununun 7 nci maddesi hükümlerine göre yapılır.

EK MADDE 10 – Bu Kanunun; 20/6/1973 tarihli ve 1744 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesi ile 23/9/1983 tarihli ve 2896 sayılı Kanun ve 5/6/1986 tarihli ve 3302 sayılı Kanunla değişik 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi uygulamaları ile orman sınırları dışına çıkarılan yerler, çıkarma işleminin kesinleştiği tarihten itibaren kazandırıcı zamanaşımı yolu ile iktisap edilemez.”

5. ORMAN SINIRLARI DIŞINA ÇIKARTILMASI TARTIŞILAN ALANLAR ve YASAL SÜRECİN İRDELENMESİ, İSTANBUL ÖRNEĞİ

Doğal kaynaklar arasında ön sırada bulunan ormanlar, uzun yıllar cibali mübaha (serbest faydalanmaya açık dağlar) olarak görölmüş ve her hangi bir kısıtlama olmaksızın faydalanmaya konu edilmiştir. Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerine kadar süren bu anlayış, zamanla değişikliğe uğramış ve devlete gelir sağlamak amacıyla, ormanlar koruma altına alınmak istenmiştir. Bu çabalardan, gerek halkın tepki göstermesi, gerekse de amacı gerçekleştirecek örgütsel alt yapı olmaması nedeniyle başarılı sonuçlar alınamamıştır. Osmanlı İmparatorluğunun toprak varlığını koruma amacıyla, birçok cephede savaşmak durumunda kalmış olması da bu çabaları olumsuz yönde etkilemiştir.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında, ormanların korunmasına dair etkin önlemler alınamamıştır. Yasa ve örgüt yapısı oluşturularak, 1937 yılında başlatılan düzenli ormancılık çalışmaları da orman azalmasını durduramamıştır. Orman varlığının anayasa ve yasalarla güvence altına alınması yeterli olamamış, kırsal kesimde, geleneksel yararlanma alışkanlıkları, eğitim eksikliği, arz yetmezliği ve kırsal fakirlik gibi etkenler; arazi değeri yüksek kesimlerde de kolay kazanç peşinde koşanların orman arazilerini işgal etmesi gibi nedenlerle ormanlardaki tahribat sürmüş ve halen devam etmektedir. Kararlı bir ormancılık politikası izlenememesi ve ormanların siyasi amaçlara alet edilmesi de ormansızlaşmayı adeta körüklemiştir.

Orman kadastrounun tamamlanmamış olması, orman mülkiyeti konusunda Devletle vatandaş arasında ihtilaf yaratmakta ve nerenin orman sayılacağı konusunda tereddütlere neden olmaktadır. Orman sınırlarının belirlenememesi, dolayısıyla orman üzerindeki Devlet mülkiyetinin kayıt altına alınamaması orman tahribatını arttırıcı bir etki yaratmaktadır. Bu da, ormanın ormancılık dışı amaçlarla kullanımını gündeme getirmektedir.

Öte yandan, orman kadastrou tamamlanmış yerlerde dahi, orman örtüsü yok edilerek bu alanların farklı amaçlarla kullanımı engellenememiştir. Yapılan orman kadastrou yaşatılamamış, aksine mülkiyet uyuşmazlıkları daha da çoğalmış ve orman tahripleri artarak sürmüş ve halen de sürmektedir.

Orman köylüsünün ekonomik açıdan geri durumda bulunması nedeni ile, buraları bir oy deposu olarak gören siyasiler tarafından istismar edilerek, orman sorununa popülist

yaklaşımları sonucu, 1961 Anayasası'nın 131. maddesi 1970 yılında değiştirilerek orman sınırları dışına çıkarma uygulamasının önü açılmıştır. Anayasa'da yapılan değişikliğe paralel olarak 6831 sayılı Orman Kanununun 2. maddesi, 1973 yılında 1744 sayılı Kanunla değiştirilerek 1974 yılında tahrip edilen orman alanlarının orman sınırları dışına çıkarılması uygulaması başlatılmıştır. Uygulama için öne sürülen gerekçeler; bu alanların orman haline dönüştürülmesinin mümkün olmaması, yoksul orman köylülerinin kalkınmasına katkıda bulunmak ve orman-halk ilişkilerini iyileştirmek olarak özetlenebilir.

1982 Anayasası'ndaki düzenlemeye paralel olarak Orman Kanununun 2. maddesinde 1983 yılında 2896 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle; orman sınırı dışına çıkarılacak yerlerde aranan 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş olması şartı, 31.12.1981 tarihinden önce orman niteliğini kaybetmiş olması şeklinde değiştirilmiş, böylelikle 1961 ile 1981 yılları arasındaki 20 yıllık zaman diliminde ormanların tahribi sonucu ormandan açılan veya yerleşilen alanların da orman dışına çıkarılmasına olanak sağlanmış ve nitelik kaybına devamlılık kazandırılmıştır.

1986 yılında 3302 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, orman sınırı dışına çıkarma işleminde aranan "su ve toprak rejimine zarar vermeme" ve "orman bütünlüğünü bozmama" şartları madde metninden çıkarılmış ve orman sınırları dışına çıkarma işleminin daha geniş alanlarda uygulanması olanağı getirilmiştir.

Yapılan yasal düzenlemeler sonucu, orman sınırı dışına çıkarma işlemi, dönüşü olmayan bir ormansızlaşma sürecine dönüşmüştür (Uygur Ayva, 2011).

Buna göre 1744 sayılı Kanunun 2. madde uygulaması ile 1974-1982 yılları arasında 102.560 ha, 2896 sayılı kanunun 2/B madde uygulamaları ile 1984-1985 yılları arasında 27.030 ha, 3302 2/B madde uygulamaları ile 1986-2002 yılları arasında 343.829 ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır (İBB, 2006).

İstanbul uluslar arası önemi, barındırdığı nadir bitki türleri ve nesli tükenme tehlikesi altındaki canlıları ile direnen ormanlarıyla birlikte bu yasalarla ortaya çıkan ormansızlaşma sürecini en yoğun ve kendine has özellikleri yaşayan en önemli kentimiz olmuştur (Uygur Ayva, 2011).

5.1 İstanbul'un Mekansal Alanlarının Tanıtılması, Arazi Kullanım Durumu

İstanbul tarih boyunca dünyanın en büyük kentlerinden biri ve Boğaz üzerindeki yeri ile

Karadeniz, Akdeniz, Asya ve Avrupa arasında ekonomik ve kültürel bir kavşak noktasıdır. Kent geçmiş çağlardaki farklı kültürleri ile meydana gelen kentsel değerleri, doğal güzelliği ve coğrafi konumu itibarı ile dünya tarihinde ve dünya metropollerini arasında özel bir yere sahip, ulusal ve uluslararası ticaret ve turizm gibi fonksiyonların çoğunlukla temsil edildiği bir merkez durumundadır (İBB, 2009).

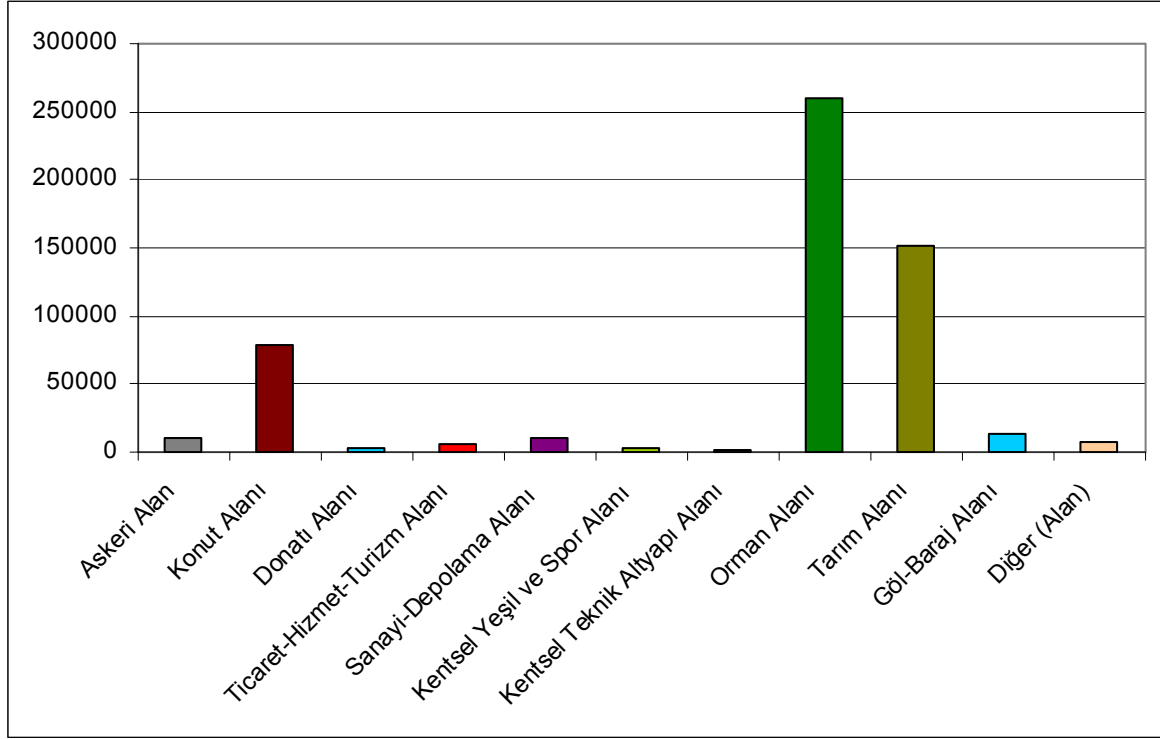
İstanbul ili 25'i Avrupa 14'ü Anadolu yakasında olmak üzere 39 ilçeden oluşmakta ve 542.518 ha'lık bir alan kaplamaktadır (OGM, 2010). Avrupa Yakasında Arnavutköy, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Başakşehir, Bayrampaşa, Beylikdüzü, Beyoğlu, Beşiktaş, Büyükçekmece, Çatalca, Esenler, Esenyurt, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kağıthane, Küçükçekmece, Sarıyer, Silivri, Sultangazi, Şişli ve Zeytinburnu ilçeleri, Anadolu Yakasında ise Adalar, Ataşehir, Beykoz, Çekmeköy, Kadıköy, Kartal, Maltepe, Pendik, Sancaktepe, Sultanbeyli, Şile, Tuzla, Ümraniye ve Üsküdar ilçeleri yer almaktadır [7].

1/100 000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporuna göre İl'in % 24,4'ünü kentsel fonksiyonlar, % 27,82'sini tarım alanları, % 47,78'ini orman alanları oluşturmaktadır (İBB, 2009).

Çizelge 5. 1 İstanbul ili arazi kullanım durumu (İBB,2009 ve OGM,2007)

Fonksiyon	Alan ha	%
Askeri Alan	10.264	1,89
Konut Alanı	78.145	14,4
Donatı Alanı	2.894	0,53
Ticaret-Hizmet-Turizm Alanı	5.482	1,02
Sanayi-Depolama Alanı	10.476	1,93
Kentsel Yeşil ve Spor Alanı	2.302	0,43
Kentsel Teknik Altyapı Alanı	1.026	0,19
Orman Alanı	259.222	47,78
Tarım Alanı	150.955	27,82
Göl-Baraj Alanı	13.749	2,53
Diğer (Alan)	8.003	1,48
Toplam	542.518	100,00

Çizelge 5. 2 İstanbul İli arazi kullanım dağılımı (İBB,2009 ve OGM,2007 verilerinden Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

Kentsel fonksiyonlar'ın % 14,4'ünü konut alanları , % 10'unu diğer fonksiyonlar oluşturmaktadır (İBB,2009).

İstanbul'da 78.145 ha (köyler dahil) konut alanı bulunmakta ve bunun % 58,71'i Avrupa, % 41,29'u Anadolu Yakasında yer almaktadır. Avrupa Yakası konut alanlarının % 28'i ve Anadolu Yakası konut alanlarının ise % 38'i düzensiz yapılaşmış alandır. Avrupa Yakası'nda Büyükçekmece, Avcılar, Küçükçekmece, Bağcılar, Bahçelievler, Esenler, Güngören, Eyüp, Kağıthane ve Beyoğlu, Anadolu Yakası'nda ise Ümraniye ve Pendik ilçelerinin yoğunlukla düzensiz yapılaşmış alanlar olarak gelişmiş oldukları görülmektedir (İBB,2009).

İl bütününde 10.476 ha sanayi alanı bulunmakta ve bunun % 60'ı Avrupa, % 40'ı Anadolu Yakasında yer almaktadır. İstanbul'da yoğun olarak küçük ve orta ölçekli sanayi yatırımları faaliyet göstermekte, büyük sanayi kuruluşlarının özellikle doğu yakasında yoğunlaştığı görülmektedir. İlk büyük alan kullanan sanayi firmaları ağırlıklı olarak Maltepe-Kartal bölgesi ile Kağıthane sınırları içinde kurulmuş, otoyolların yapımı ile birlikte Tuzla bölgesinde, batı yakasında ise TEM otoyolu, Küçükçekmece mevkiinde gelişme göstermiştir

(İBB,2009).

Toplam sanayi alanlarının % 22'sini Organize Sanayi Bölgesi, % 2'sini depolama alanı, % 8'ini küçük sanayi ve % 68'ini bunların dışında kalan sanayinin oluşturduğu görülmektedir. İlçelere göre dağılım incelendiğinde sanayi alanlarının en çok Büyükçekmece, Kartal ve Tuzla ilçelerinde, küçük sanayi alanlarının Avcılar, Bayrampaşa ve Güngören ilçelerinde, depolama alanlarının ise Kartal, Ümraniye ve Kağıthane ilçelerinde daha çok öne çıktığı görülmektedir (İBB, 2009).

İstanbul ilinde 5.482 ha ticaret alanı bulunmaktadır. Ticaret alanlarının mekansal dağılımı incelendiğinde sadece ticaret alanlarından oluşan merkezi iş alanları, konut ve ticaret alanlarının iç içe girdiği konut+ticaret alanları ve toptan ticaret alanları şeklinde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda toptan ticaret alanları Batı Yakası'nda % 79'luk bir oranla, perakende ticaret alanları ise Doğu Yakası'nda % 51'lik bir oranla ön plana çıkmaktadır (İBB, 2009).

Batı Yakası'nda Ambarlı, Haramidere, Zeyport, Salıpazarı, Doğu Yakası'nda ise Serviburnu, Çubuklu, Haydarpaşa ve Tuzla Limanı ticaret sektörü açısından önem taşıyan yerlerdir. Ticaret sektörü gelişiminin ana arterler (TEM ve D-100) ve bağlantı yolları boyunca gelişme eğilimi sergilediği ve ayrıca Batı Yakası'nda Atatürk Havaalanının Doğu Yakası'nda ise Sabiha Gökçen Havaalanının ticaret sektörünün gelişimi şekillendirici, önemli bir potansiyel arz ettiği söylenebilmektedir (İBB, 2009).

Toptan ticaret alanların ilçelere göre dağılımı incelendiğinde, Bağcılar, Bayrampaşa, Şişli, Ümraniye, Küçükçekmece, Sultanbeyli, Eyüp, Kadıköy, Güngören, Fatih (Eski Eminönü ilçesinin bulunduğu bölge) ve Üsküdar ilçeleri olmak üzere toplam 11 ilçede yoğunlaştığı görülmektedir (İBB,2009).

İstanbul ili genelinde 10.000m² üzerinde bulunan eğitim alanları 1426 ha, İdari tesis alanları 796 ha, Dini tesis alanları 43 ha, Kentsel açık ve yeşil alanlar 1702 ha, Spor alanları 600 ha, Sosyal ve kültürel tesis alanları 177 ha ve Kentsel teknik altyapı alanları 1026 ha alan kaplamaktadır (İBB, 2009).

İl bütününde turizm alanları 85 ha dır. Güneyde Silivri, Büyükçekmece, Adalar, Kadıköy ve Tuzla ilçelerinin bazı kıyı kesimleri ile kuzeyde Sarıyer, Şile, Beykoz ilçelerinin bazı kıyı kesimleri denize girilebilen bölgeler olarak turizm alanı kabul edilmektedir (İBB, 2009).

Ulaşım sistemi açısından İstanbul konumu itibariyle Avrupa ve Asya kıtalarını birbirine

bağlamakta ve İstanbul'dan geçen uluslar arası yollar büyük önem taşımaktadır. Marmara Bölgesi içinde en uzun otoyol ağına sahip olan İstanbul ilinin karayolu altyapısı Doğu – Batı ekseninde devam eden ana bir omurgayı oluşturmaktadır. Bütün uluslararası koridorlar da bu aks üzerinden geçmektedir. İstanbul toplam 232 km otoyol, 324km devlet yolu ve 149 km il yolu ağına sahiptir (İBB, 2009).

Ayrıca Türkiye üzerinden geçen Uluslararası bağlantıların da yapıldığı Doğu-Batı eksenini boyunca ana bir demiryolu hattı da bulunmaktadır. Bu hat İstanbul'dan geçip doğuda İran ve Suriye'ye kadar uzanmaktadır. Şehirlerarası tren seferlerinde ilk ve son durak noktası olan İstanbul Uluslararası yolculuklar için de önemli bir gara sahiptir (İBB, 2009).

Haydarpaşa-Gebze arası 37,6 km ve Sirkeci-Halkalı arası 27,8 km uzunluğunda yoğun kullanıma sahip iki tren hattı, Taksim-4.Levent arasında 8439 m uzunluğunda bir metro hattı, Aksaray- Atatürk Havaalanı arasında 20 km uzunluğunda Hafif Metro (L.R.T) hattı, Kabataş-Zeytinburnu arasında 13.2 km uzunluğunda Çağdaş Tramvay hattı, Tünel-Taksim arası 1,4 km ve Kadıköy-Moda arası 4,3 km uzunluğunda nostaljik tramvay hattı, Karaköy ile Tünel arasında hizmet veren dünyanın ilk metro örneklerinden olan Tünel 574m ve Kabataş-Taksim arası 600 m uzunluğunda füniküler hattı, Maçka-Taşkılla arası 347 m ve Eyüp-Pierre Loti Tepesi arası 419 m uzunluğunda teleferik hattı kentiçi ulaşımında kullanılan diğer önemli akslardır (İBB, 2009).

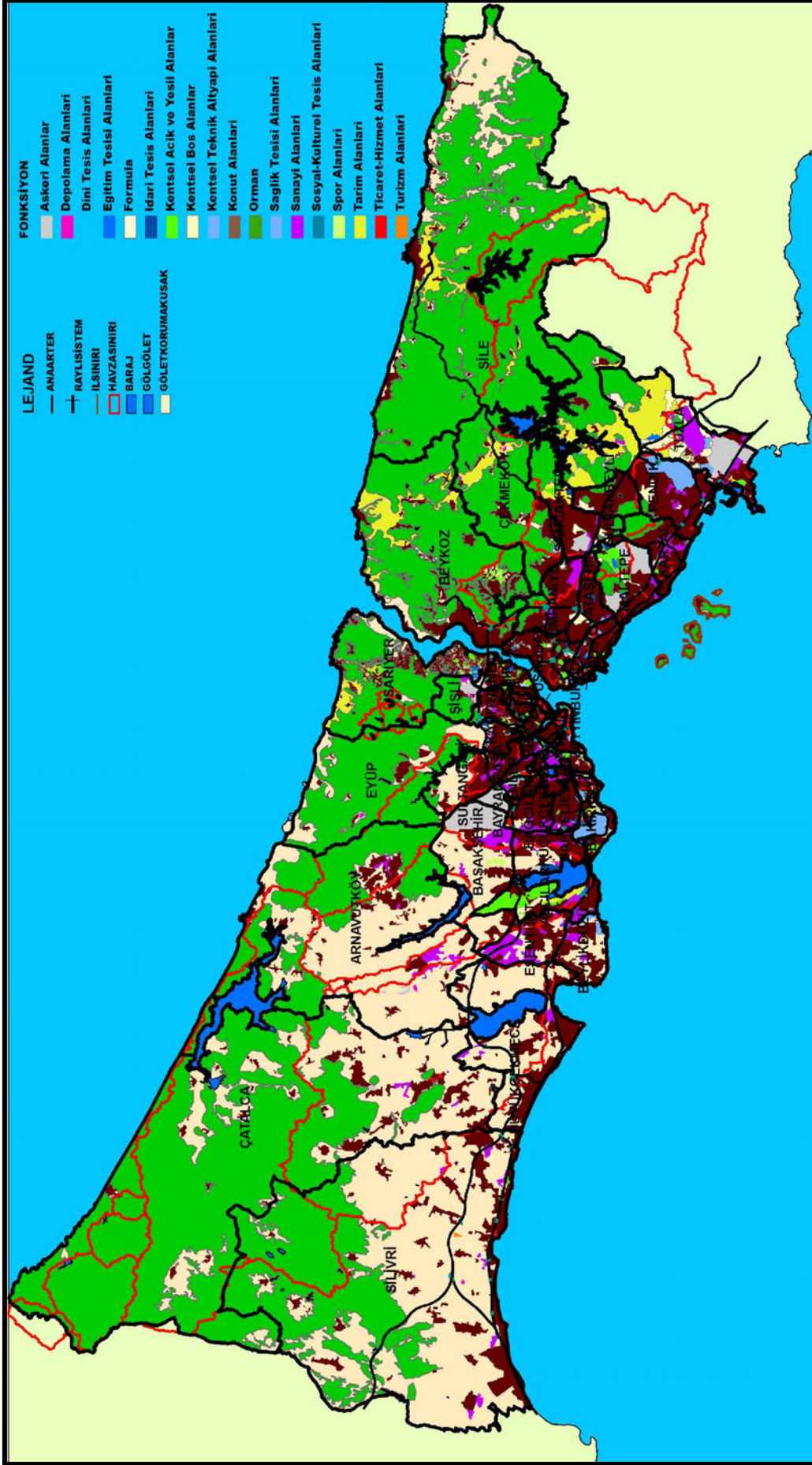
Deniz ulaşımı, uluslararası ve kent içi ulaşımında çok önemli bir konuma sahiptir. Özellikle Karadeniz ile Akdeniz ülkelerini birbirine bağlayan tek deniz yolu geçişi olan İstanbul Boğazı oldukça yoğun trafiğe sahiptir. Dünya'daki ve bölge içerisindeki siyasi ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak boğaz trafiğinde sürekli bir artış gözlenmektedir. Kabotaj sınırları çerçevesinde İstanbul ile Karadeniz, Marmara ve Ege kıyıları arasında deniz yolu ile düzenli olarak ulaşım bağlantısının yapılmakta olduğu gözlenmektedir. İstanbul ile Trabzon, İzmir, Bandırma, Mudanya, Mudpos ve Avşa arasında düzenli seferler yapılmaktadır. Şehirlerarası ilişkilerde olduğu gibi kent içi ulaşımının önemli bir parçasını oluşturan deniz ulaşımı çerçevesinde alt ayrımlar mevcuttur. Bu sektörde, Şehir Hatları Vapurları(İDO), Deniz otobüsleri (İDO) ve Dolmuş Motorlar çalışmaktadır (İBB, 2009).

İstanbul İli'nin % 27,82'sini kaplamakta olan tarım alanları il genelinde kuru tarım, sulu tarım ve yetersiz sulama alanları olarak bulunmaktadır. Kuru tarım alanları tarımsal kullanma açısından birinci sırada ve yoğun olarak yer almaktadır. Alanda yer alan 123.624,4 ha kuru tarım alanının % 88'i Avrupa Yakasında % 12'si Anadolu Yakasında, 4.946,6 ha sulu tarım

ve yetersiz sulama alanının ise % 68'i Avrupa, % 32'si Anadolu yakasındadır. Kuru tarım alanları Silivri, Çatalca, Büyükçekmece, Tuzla, Şile ve Pendik ilçelerinde, sulu tarım alanları ise ağırlıklı olarak Çatalca, Silivri ve Şile ilçelerinde bulunmaktadır (İBB, 2009).

Orman Alanları İstanbul'un % 47,78'ini kaplamakta ve kentin kuzey kesimlerinde yer almaktadır. İstanbul İli orman alanlarının % 58,4'ü Avrupa Yakası'nda, % 41,6'sı Anadolu Yakası'ndadır. İstanbul orman alanlarının % 6'sı bozuk orman niteliği taşıırken, % 6'sı orman statüsünde olan ancak üzerinde ağaç olmayan orman toprağı, % 88'i ise verimli orman alanları olarak tanımlanmaktadır (İBB, 2009).

İstanbul İli sınırları içinde biyolojik çeşitlilik açısından büyük önem taşıyan ve uluslararası kriterlere uyan üç orman alanı bulunmaktadır. Bunlar Terkos Ormanları, Belgrad Ormanları ve Ömerli Havzası ve yakın çevresinde yer alan orman alanlarıdır (İBB, 2006).

Şekil 5. 1 İstanbul ili arazi kullanımını (İBB, 2006 verileri kullanılarak Uygur Ayva tarafından düzenlenmiştir)

5.2 İstanbul da Orman Alanları

İstanbul'un iklim ve toprak koşulları, topografik özellikleri ile yükseltileri, doğal yapraklı ormanların oluşumuna olanak vermiştir. Kuzey kesimlerde nemcil ormanlar gelişirken güney kesimlerde kuraklığa dayanıklı türlerin oluşturduğu ormanlar gelişmiştir (Ayaşlıgil,2006).

Ormanların yoğunlaştığı üç önemli bölge bulunmaktadır. Bunlar; Türkiye'deki en büyük geleneksel odun kömürü üretim alanlarından biri olan Terkos Ormanları, özellikle göçmen kuşların konaklaması açısından büyük önem taşıyan Belgrad Ormanı ve Avrupa'da iyice azalmış olan baltalık ormanların devamı ve ayrıca Türkiye'de hala devam eden odun kömürü işletmeciliğinin en iyi örneklerinden biri olan Ömerli Havzası Ormanlarıdır. Bu ormanlar biyolojik çeşitlilik açısından hem tür, hem de ekosistem düzeyinde büyük öneme sahiptir (Ayaşlıgil, 2006).

Doğal yeşil İstanbul Metropolitaninde baştan başa bir orman şeklinde olması gerekirken ve tarihi devrelerde böyle olmuşken, insanın tahribi nedeniyle, günümüzde bu örtü Karadeniz iklim etki alanlarına ve özel korumalı yerlere çekilmiş durumdadır (Gören, 1978)

Bölgede yer alan ilk yerleşim örnekleri bugünkü Küçükçekmece İlçesi sınırları içinde Ağaçalı ve Yarımburgaz Yöreleri ile Anadolu yakasında Fikirtepe'de (Kadıköy) Kurbağalıdere'nin kenarında bulunmuştur .Ayrıca, ilk dağınık muhtemel yerleşme alanları izlendiğinde Boğaziçi'nde Doğu Yakası'nda Göksu Deresi ağzında, içeriye doğru ise Göksu ve Küçüksu Vadileri'nde, ayrıca Batı Yakası'nda bugünkü Belgrad Ormanı ve çevresinde ilk insan topluluklarının yaşadıklarına dair ilk bulgular tespit edilmiştir (Akesen, 2006).

Çok önemli bir geçiş yeri olarak kullanılan bölge M.Ö 7. yüzyılda Megaralı Grekler tarafından kurulan koloni şehirleri ile farklılaşmaya başlamış, Khalkedon (Kadıköy) ve Sarayburnu civarında bulunan koloni şehirlerinden Bizantion, topografik özelliklerinin getirdiği stratejik önemi ile bağımsız bir kent olarak ön plana çıkmıştır. Bizantion kenti, ticaret amacıyla kurulmuş ve su yolu geçişini kontrol altına almıştır. O dönemde kent'in sınırlarını bugünkü Topkapı Sarayı'nın dış surları oluşturmaktadır. Sur dışında batıya doğru uzanan geniş bir tarım alanı ve yeşil alan doğal olarak vardır (Söylemezoğlu, 1978).

M.S. 196 da Roma kralı Severius üç yıl süren bir kuşatma sonucu kenti işgal etmiş, savaş sonrası büyük zarar gören kent yeniden imar edilerek yapılan yeni surlarla sınırları batıya doğru genişlemiş ve kent surları doğanın yeşil alanından bir parçasını kent topraklarına katmıştır. I.Constantinus ile birlikte Roma imparatorluğu dönemi başlamış, şehrin adı

Konstantinopolis olarak değiştirilmiş ve Büyük Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasından sonra da kent Doğu Roma'nın başkenti olmuştur. Bu dönemde surlar yeniden batıya çekilmiş ve yeni imar hareketleri ile Haliç ve Marmara kıyıları yamaçlarında yeni binalar yapılmıştır. Kentin kuşatılma korkusu nedeni ile surların dışına yerleşilmemiştir. Boğaziçi'nde ancak yer yer manastırlar, kurban ve adak yerleri kurulmuş, stratejik noktalarda koruma amaçlı kaleler yapılmıştır. Dini, sosyal içerikli kullanışlar yanında korunmuş koylarda ve güney yamaçlarda tarım ve balıkçılıkla geçinen küçük köyler kurulmuştur. Kuzeye doğru yükselen yamaçlar tam bir yeşil orman karakterindedir. Boğaziçi'nde bu dönemde doğal peyzaj yapısı bozulmamıştır ve yeşil örtü büyük ölçüde mevcuttur (Söylemezoğlu, 1978).

Bizans Öncesi Dönemde, bugünkü Kadıköy ile Sarayburnu Topkapı Surları'nda yoğunlaşan İstanbul ve çevresindeki yerleşme yaklaşık 1000 yıl bu düzende yaşamasını sürdürmüştür. İlk Çağ'da kurulan, Orta Çağ'ı büyüyüp gelişerek yaşayan, ilk yerleşmelerin İstanbul ve Boğaziçi'nde genel özellikleri Boğaziçi'ndeki koy ve vadilerde birbirinden ve şehirden uzak (organik bağı olmayan) küme yerleşmeler halinde olması şeklinde belirtilebilir. Kıyının hemen gerisinde başlayan ve Karadeniz'e kadar uzanan ormanlar doğal peyzajda hakim unsur durumundadır (Söylemezoğlu, 1978).

Batı Roma'nın yıkılmasından sonra Doğu Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu'na dönüşmüş ve İstanbul da, bu yeni imparatorluğun başkenti haline gelmiştir. Bizans Döneminde Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ve kentte yeni imar hareketleri nedeniyle kent topraklarına yeniden ilaveler yapılarak yeni surların duvarları yaptırılmıştır. İmar hareketleri ile Haliç ve Marmara Kıyıları'nın yamaçlarına yeni binalar yapılmış, kıyı surlarının tamamlanmasından sonra bu yeni surların iç tarafındaki yeşil karakter korunmuş ve bölge ziraata bırakılmıştır (Söylemezoğlu, 1978)

Galata Bölgesi çok sınırlı bir toprak parçası üzerinde kurulu olduğundan bu bölgede kent içi yeşil alan olarak dışı olup, buna karşılık bu bölgenin surların dışında kuzeye doğru yükselen yamaçlar tam bir orman karakterindedir (Söylemezoğlu, 1978).

Bizans döneminde Haliç, Boğaziçi, Adalar ve Anadolu yakasında imparatorlar tarafından yaptırılmış saray, manastır ve kiliseler bulunmaktadır. Haliçte Kosmodion (Eyüp) kutsal bölge, Beşiktaşta bir saray ve çarşı, Boğaziçinde Ortaköy, Çengelköy, Kandilli de tanınmış köyler ve Karadeniz çıkışına kadar dağınık yapılaşma yer almaktadır (Söylemezoğlu, 1978).

İslam dünyasının politik programında Konstantinopolis'in fethi peygamber döneminden bu yana önemli bir amaç olmuştur. II. Mehmet'in kenti alması ile yeni bir dönem başlamıştır.

Fatih döneminde yoğun bir yapılaşma ile kent yenilenmiş ve İslami bir kimlik kazandırılmaya başlanmıştır. Bu dönem kapsamlı imar ve iskan çağı olmuştur (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

15. yy'da Boğaziçi'nde yerleşmeler genellikle tarım ve balıkçılıkla geçinen köylerden ve saray mensuplarının yazlık, günübirlik kullanımları için yaptırdıkları köşkler ve has bahçelerden oluşmuştur. Osmanlı Dönemi İstanbul'unda, Tarihi Yarımada, Beyoğlu ve Kadıköy-Üsküdar'da, evlerin ve köşkerlerin bahçe içinde inşa edilmiş olmaları nedeniyle, özel yeşil alanlara fazla ihtiyaç olmamış; bu yüzden Boğaziçi ve çevresi uzun yıllar doğal haliyle kalabilmiştir. Boğaziçi'nde, köy yerleşmeleri dışındaki alanlarında yapılan evler, saraylar, hasbahçeler ile rekreasyonel amaçlı kullanılmaya başlamasından sonra da korulukların doğal yapılarını koruduğu doğal vejetasyonda ormanların egemen olduğu bilinir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

Kentin doğal su kaynaklarının çokluğu, yeşilin bolluğuna yol açmıştır, Kırkçeşme suları da getirilince kentin dört bir yanında birçok çeşme yaptırılmış, Boğaziçi 16. yy'in ikinci yarısında insan eliyle işlenmiş bir yeşile bürünmüştür (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

16. yy sonu ve 17. yy'da Boğaziçi'nde gelişme hızlanmış ve her iki yakada da hızla yayılmaya başlamıştır. 17. yy'da İstanbul ve özellikle Boğaziçi'nde yeni bir imar hareketi başlamıştır. Onarımlar yanında yeni alanlara yeni kullanımlar getirilmiştir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

17. yüzyılda Haliç'in büyük bir kısmına yerleşilmiş ve Eyüp yerleşimi de oldukça yayılmış ve Galata'dan Beyoğlu'na doğru gelişim başlamıştır. Yerleşmelerin artmasıyla ulaşım için yol yapma, tarım için tarla açma, barınmak için ev yapma, yakacak vb. için yapılan ağaç kesimleri, buna karşın Türklerin iskan ettiği alanlarda, kabir ve mezarlıklarda türbe, cami ve avlularında dikilmeye başlanan ehrami serviler, Boğaziçi'nin doğal peyzajını değiştirmeye başlamıştır. Yani Boğaziçi 17. yy sonuna kadar sayıları giderek artan yerleşimlere rağmen kırsal niteliğini korumuştur (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

Geçmişte, İlk Çağ'da denizden Galata'ya kadar indiği çeşitli kaynaklarca ifade edilen doğal ormanlar, 16.yy'da Osmanlı Dönemi'nde önem kazanmaya başlamış, hatta Fatih Sultan Mehmet'in Beyoğlu'ndan Karadeniz'e kadar uzanan Kağıthane Deresi Havzası'nda iskan etmeyi ve tarla açmayı ferman ile yasakladığı da bilinmektedir. Fatih'in İstanbul'u fethi sırasında doğal ormanlık alanlar, Levent sırtlarına kadar uzanan, Bizanslılar zamanından beri

şehre su sağlamak için yararlanılan ve kente çeşitli suyollarıyla bağlanmış olan Belgrad Ormanı, o dönemin en önemli ormanlık alanıdır(Akesen,2006). Belgrad Ormanı 1719'da Büyük Bent, 1722'de Topuzlu Bent'in inşasıyla daha fazla önem kazanmıştır. Bu tarihlerde orman oldukça geniş bir alanı kaplamaktadır. Doğuda Kabataş Tepesi, batıda Göktürk (Petnahor), kuzeyde Gümüşdere (Domuzdere) ve güneyde Ayazağa'ya kadar uzanan bir orman parçası olduğu ve 13.000 ha'lık bir alanı kapladığı bilinmektedir (İBB, 2006).

Geleneksel yerleşme düzenindeki değişimin ilk belirtileri 18. yüzyılda meydana gelmeye başlamıştır .Gerçek anlamda olmasa bile bir sayfiye yaşamı ortaya çıkmıştır. Kâğıthane'deki eski bostanlar; kasırlar ve bahçeler ile süslenmeye başlamış, Boğaz'ın eski münzevi köylerinde birbiri ardına yalı, köşk ve bahçeler kurulmuştur. Fakir balıkçı köyleri olan Yeniköy ve Tarabya zengin Rum armatörlerinin yalılarıyla süslenmeye başlamıştır. Boğaz'daki Yeniköy, Beylerbeyi, Ortaköy, Kandilli gibi semtler bu yalıların yapıldığı merkezler olmuştur(İBB, 2006). 18. yy'da Anadolu'dan İstanbul'a göç, Tarihi Yarımada'yı yoğunlaştırırken yerleşmeler kent dışına, banliyölere taşmıştır (İBB, 2006).

19. yy'da konut alanları, sur içinden sur dışına taşmış; Batı Yakası'nda Beyoğlu, Tophane, Fındıklı, Kabataş, Salıpaazarı, Beşiktaş hatta Rumeli Hisarı'na kadar; Anadolu Yakası'nda ise Üsküdar, Çamlıca, Çengelköy, Beylerbeyi, Anadolu Hisarı'na kadar Boğaziçi kıyıları, Üsküdar'dan Kadıköy, Moda'ya ve Suadiye'ye kadar kıyıları yer yer devamlı konut alanı haline gelmiştir. Boğaziçi'nin özellikle hisarlardan sonraki kuzeydeki kesimleri ise, bu yüzyılda artık hemen her kesimden insanın yazını geçirdiği banliyö olarak kullanılan bölgeler olmuştur. Yerleşim mekanları kıyılarda yoğun biçimde, yalılar tarafından, vadi içlerinde ise köy yerleşmelerince temsil edilmekteydi. Boğaziçi bunun yanında, koruları, ormanları, çiftlikleri, ayazmaları, suları ve çayırları ile rekreasyonel kullanımlara açık önemli bir bölge konumundadır (Aysu, 1989).

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde henüz tahrip olmamış ve Boğaziçi sularına kadar inen her iki yakadaki doğal ormanlar içinde çeşitli av köşkleri, has bahçeleri, köşkler, biniş yerleri yapılmış ve doğal haliyle kullanılmıştır (Söylemezoğlu, 1978).

Eski Türk Mahalleleri'nde yeşil alanlar evlerin bahçeleriydi. Bunun dışında korular, has bahçeler, cami ve hazine ağaçlıkları, bostanlar, saray bahçeleri ve mezarlıklar vardı. Ayrıca şehrin ortak yeşili, meydanlar ve mesireleri bulunmaktaydı. Bu gibi yerlere iskan izni verilmezdi (Söylemezoğlu, 1978).

Galata Senti'nin kuzey, doğu ve batı yönlerinde kalan ve sur dışında kalan arazi parçası uzun

yıllar, ormanlık av bölgesi olarak kullanılmıştır. Ancak 18. yy'dan sonra konut bölgesi olarak kullanılmaya başlanmış ve bu bölgenin Boğaziçi'ne doğru yönelen yamaçları İstanbul sur içi karakterinde gelişmiştir. Haliç yönünde uzanan yamaçlarda kentin büyük mezarlıklarından oluşan yeşil alanlar yer almıştır (Söylemezoğlu, 1978)

19. yüzyıl Osmanlı ekonomisinin kapitalist ilişkilere açıldığı ve yönetim reformlarına koşut olarak İstanbul'da da büyük dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. İstanbul bu büyük dönüşümü yaşarken sürekli olarak çok sık aralıklarla çıkan büyük yangınların tehdidi altında kalmıştır. Bu yangınlar kentin yapı stoğunda büyük kayıplar yaratırken aynı zamanda da kentin dönüşümünü kolaylaştırmış, 19. yüzyılın koşullarına uyumunda fırsatlar yaratmıştır(Akesen, 2006).

19. yy'ın başlarında İstanbul halkı evlerinin dışına çıkmaya, doğaya özlem duymaya başlar, böylece çayırliklarda, su kaynaklarının çevrelerinde ağaçlık alanlarda mesire yerleri oluşmuştur. Ayamama, Çırpıcı, Bayrampaşa, Kağıthane, Küplüce, Cankuyusu, Ayazma, Kuşdili, Haydarpaşa, Feyzabat, Göksu, Küçükusu, Paşabahçe, Beykoz ve Büyükdere Çayırlikları; Nafibaba Tepesi, Kayışdağı, Yakacık, Göztepe, Çamlıcalar, Alemdağı, Nakkaştepe, Karlıtepe, Yuşa Tepesi'yle Karakulak, Hünkar, Çırcır, Kestane ve Kızılıcak suları gibi su kaynakları çevrelerinin mesire olarak kullanımı başlamış ya da eskiden var olan alanların kullanımı yoğunlaşmıştır . O döneme göre yeşil alan sayılması gereken bu mesirelerin çoğu bugün mevcut değildir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

1930'da ilk kez imar planı yapımı zorunluluğu getiren ayrıca İstanbul Belediyesi ve Vilayeti yönetimlerini de birleştiren 1580 sayılı Belediye Yasası uygulamaya konmuştur. 1936'da Fransız Şehirci Henry Prost'a İstanbul şehrinin planı yapma görevi verilmiş, bu görev 1950'ye kadar sürmüştür. Böylelikle şehrin imar planları yapılmış ve kentsel alan içindeki yeşil alanlar ve kullanım biçimleri de belirlenmiştir. Ancak gerçek uygulamalar her zaman imar planlarına paralel olamamıştır. 1950'den itibaren İstanbul'a Anadolu'dan başlayan göçle gelen nüfus miktarı zaman içinde giderek artmıştır. Dolayısıyla kentsel alanda imar planında açık ve yeşil alan olarak ayrılan alanlar, gerçek işlevine kavuşmadan yerleşme işgaline uğramıştır (İBB, 2006).

Öte yandan, endüstrinin kullandığı işçi faktörü, sanayi tesislerine yakın olma zorunluluğu nedeniyle konut açığının çok olduğu bu dönemde ortaya çıkan barınma sorununu, gecekondu yapımı vasıtasıyla çözümlenebilmiştir. Boğaziçi alanında öncelikle Beykoz'daki hazine arazisi üzerinde yapılmaya başlanan ve önlenemeyerek gelişen gecekonduların sayısı

1950'lerde yaklaşık 4 000 civarına ulaşmıştır (Aysu, 1989) .

Mevcut çayır, açık alan, koru vb yeşil alanlar da işgale uğrayarak işlevlerini yavaş yavaş yitirmişlerdir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

Döneme ait yazılı belgelere bakıldığında, çayır ve ormanlık alanlarla ilgili olarak şu verilere ulaşılmaktadır:

Çayırliklar, Çatalca'nın merkez ve Hadımköy civarında ve Beykoz'un bazı çiftliklerinde ve diğer ilçelerde doğal olarak bulunmaktaydı. Ormanlar ise; Sarıyer ilçesi dahilindeki ormanlar Belgrad Ormanı hariç olmak üzere bir kısmı baltalık olup bir kısmı da şahsa aitti. Belgrad Ormanı 5.000 ha alan kaplamaktaydı. Meşcereler % 60 meşe, % 30 kestane ve % 10 gürgen ve kızıl ağaçtan meydana gelmekteydi. Eshas yedinde bulunan baltalıklar, Odayeri'nde (Kemerburgaz) 800 ha, Kısırmandra'da 800 ha, İhsaniye'de 700 ha, Akpınar'da 1.100 ha, Ergene Çiftliği'nde 900 ha, Vitalis Paşa Çiftliği'nde 500 ha, Demirciköy Çiftliği'nde 500 ha, Mavrapoloz Çiftliği'nde 250 ha, Sultan Çiftliği'nde 750 ha büyüklüğünde olup meşe, gürgen, kayın, kocayemiş ve kestaneden oluşmaktaydı (Tahsin, 1932)

Çatalca'da ise; ormanlık arazi Karadeniz sahilinden itibaren doğuda 35 km derinliğinden batıya doğru gitmekteydi. Kuzeyde Boyalık Köyü civarında sahile 8 km mesafeye kadar yakınlaşır ve yine Dağyenicesi Köyü civarında ormanlık sahanın genişliği 15 km'ye ulaşmaktaydı. Bu ormanların özelliği baltalık ise de doğuya doğru gittikçe tepelerde funda ve kocayemişe rastlanmaktaydı. Bakırköy İlçesi'nde orman yoktur. Yalnız Mahmutbey civarında fundalıklar ve bir miktar baltalık vardı. Silivri'de ise orman mevcut olmayıp Çorlu İlçesi sınırında yakın yerlerde baltalıklar mevcuttu. Şahsa ait olup çoktan beri sahiplenmeyen tarlalar da sonradan fundalık alanlara dönüşmüştü. Şile'de 38.039 ha orman mevcut olup bunun 34.517 ha şahsa, 3.522 ha da devlete aitti. Bundan başka vakıflara ait 12.368 ha orman vardı. Başlıca gürgen, meşe, kestane, kızılâğaç, ihlamur ve çam türleri bulunmaktaydı. Beykoz İlçesi'nde 5.906 ha üzerinde niza bulunan, 2.215 ha'ı özel kişi üzerine kayıtlı, Kartal İlçesi'nde 1.322 ha'ı üzerinde niza bulunan baltalık, Alemdağ'da 90 ha Milli Emlak'a ait koru ormanı mevcuttu. Üsküdar İlçesinde Hekimbaşı ve Çavuşbaşı baltalıkları mevcuttu. Bundan başka vakfa ait 556 ha orman vardı. Üsküdar ve Kartal İlçeleri'nde, Yakacık ve Pendik civarında 80.000 ha'ı geçen zeytin ağacı mevcut olup, Şile İlçesi'nde de 300 ha'ı geçen yabani zeytin ağacı vardı (Tahsin, 1932) .

Adalar'da 100-150 yıl öncesine kadar çam ormanlarının bulunmadığı, Adaların tümüyle çıplak olduğu, sonradan ağaçlandırılmış olabileceği görüşünü paylaşanlar olmakla birlikte bu

görüş doğru görülmemektedir. M.Ö. 100. yılda yaşayan Efes’li gezgin-bilgin ve yazar Artemidoros, notlarında İstanbul Adalarına ‘Pitiuso’ (Çamlı Ada) demektedir. Bu da bize binlerce yıl önce buralarda çam ormanlarının varlığını göstermektedir (Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi).

İstanbul, 1950'lerden sonra girdiği hızlı büyüme süreci içinde, yer yer planlı olmakla beraber, büyük oranda yasa dışı yapılaşmalarla şekillenen bir gelişme göstermiş, gelişmede etkin olan en önemli unsur sanayi alanları olmuştur. Sanayi Anadolu yakasında E5 boyunca Gebzeye kadar, Avrupa yakasında ise Zeytinburnu ve Atatürk hava limanı arasında ve kuzey’e doğru gelişme göstermiştir (Söylemezoğlu, 1978).

Uzun yıllar İstanbul’un çok kısıtlı ulaşım olanakları ile bir kenarda adeta unutulmuş olan ve böylece de binlere yıllık doğa verisini koruyabilmiş olan Boğaziçi kara ulaşımında yapılan yeni düzenlemeler ile kıymetlenmeye başlamış ve kent’in konut bölgesi olarak yoğunlaşmaya başlamıştır. Boğaziçi suyolu trafiğinde yapılan yeni düzenlemeler ile başlayan kıymetlenme karşısında düzensiz kentleşmeyi ve yoğunlaşmayı önleyici bazı kısıtlamaların uygulanamamış olması ile yeşil alan niteliği kaybolma yoluna girmiştir (Söylemezoğlu, 1978) .

Kent nüfusunun her iki kıyıda Boğaziçi’ne doğru kayması bu bölgeleri denizyolu yanı sıra daha kolayca bağlamanın gerektiği düşüncesini ortaya çıkarmış, 1970'lerde boğaz’ın iki yakası bir köprü ile bağlanmıştır. Avrupa yakasında yeni yol bağlantıları, konut alanlarını bu bölgeye çekmiş köprü ayakları ve bağlantı yolları etrafında yeni gelişen konut alanları, Türkiye’de popüler olmaya başlayan toplu konut alanları bu bölgede yer almıştır. Alan sadece konut alanlarının değil ticaret ve hizmet sektörlerinin de yer seçtiği ve daha kuzeye gidildikçe yoğunluğun arttığı bir merkeze dönüşmüştür. Bölgede, sadece Boğaziçi Üniversitesi ve Yıldız Parkı’nın bulunduğu alan yeşil alan olarak kalmış, geri kalan kısımda, özellikle Mecidiyeköy, Fulya ve Gayrettepe’de sıkışık kent dokusu ve Etiler Ulus bölgesinde üst gelir grubuna hitap eden korunaklı konut alanları yer almıştır. Boğaziçi Köprüsü’nün Anadolu Yakası’ndaki ayağının konumlandığı Üsküdar Bölgesi’nde ise yerleşim alanları oldukça yayılmıştır (İBB, 2006).

1980’lerde 2. Köprü’nün yapımı ile birlikte bağlantı yolları etrafında konut alanları yer seçmiş, Bölge, İstanbul’un kuzeyinde olmasına rağmen, yeni gelen yol bağlantıları ve konumu açısından, prestijli bir kimlik kazanmış ve bu alanda özel okullar ve üst gelir grubuna hitap eden konut alanları kurulmuştur. Köprü’nün Anadolu yakasındaki ayaklarının konumlandığı bölgede yer alan orman alanları korunsa da çevreyolu aksı etrafındaki alanlar (kuzeyinde

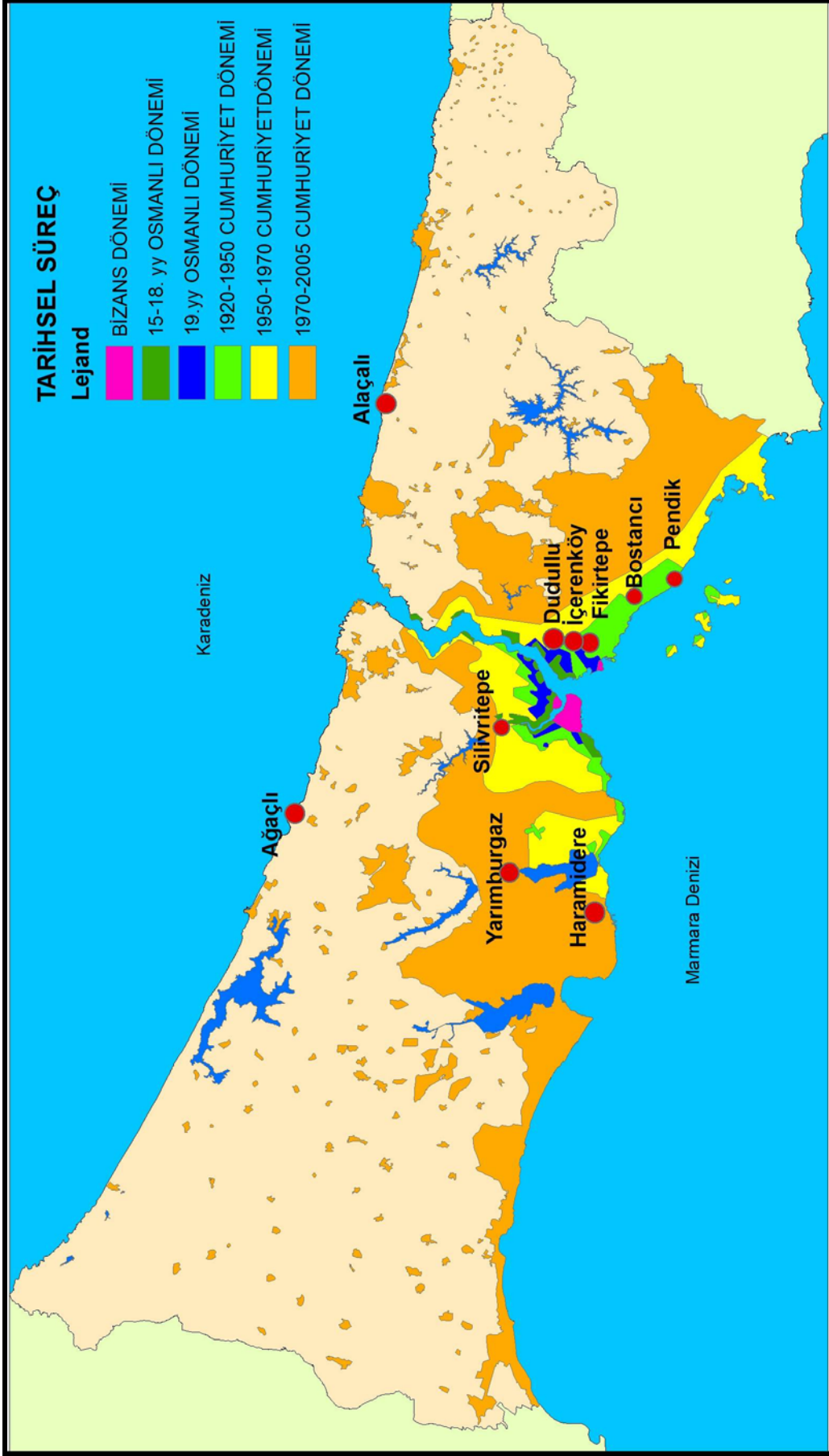
Beykoz ve çevresi, güneyinde Kavacık, Göztepe tarafları) yerleşime açılarak kontrolsüz bir şekilde gelişmiş ve etraftaki orman alanları üzerinde baskı yaratmıştır. Alınan her yeni köprü ve yol kararından sonra, bu bölgeler birer çekim alanı halini almış, nüfus ve hizmetleri kendine çekerek doğal kaynakları tahrip etmiştir (İBB, 2006).

İstanbul 2000'li yıllarda da yayılma ve saçaklanma şeklinde gelişimini devam ettirmiş, gelişim yer yer su havzalarına, yer yer de orman alanlarına doğru yönelmiş ve kentin yaşam destek sistemlerini ciddi boyutlarda tehdit eden bir yapılaşma eğilimi içine girmiştir (İBB, 2006).

Zekeriyaköy 1980'lerde hiç bir gelişmenin olmadığı bir orman alanı iken günümüzde bu bölge artık lüks ve korunaklı konut alanlarını barındıran prestijli bir bölge halini almıştır. Ormanın ortasında yapılmaya başlanan villa inşaatları durduralamamış, villa yapımları sonucu "zorla gelişen" bölgeye yeni yol bağlantılarını da eklenmiştir (İBB, 2006).

Sarıyer'de, gelişme yıllar içinde gözle görülür bir şekilde artmış, Anadolu Hisarında. 2.köprüye bağlantı sağlayan yolun her iki tarafında konut alanlarında yoğunluk artmış, kentin merkezinden uzak kapalı bir sosyal yaşam tercih etmiş bir konut bölgesi olan bu bölge etrafında yer alan orman alanlarına baskı yaratmıştır (İBB, 2006).

Kentin imaj mekanları olan sahil kesiminin 1980'lerden sonra kontrolsüz bir şekilde konut alanları ile hızla dolması diğer sahil kesimlerinde olduğu gibi Dragos Bölgesi'nde de ormanların ve kamusal açık alanların azalmasına neden olmuştur (İBB, 2006).

Şekil 5. 2 İstanbul ilinin tarihsel süreci (İBB, 2006 verileri kullanılarak Uygur Ayva tarafından düzenlenmiştir)

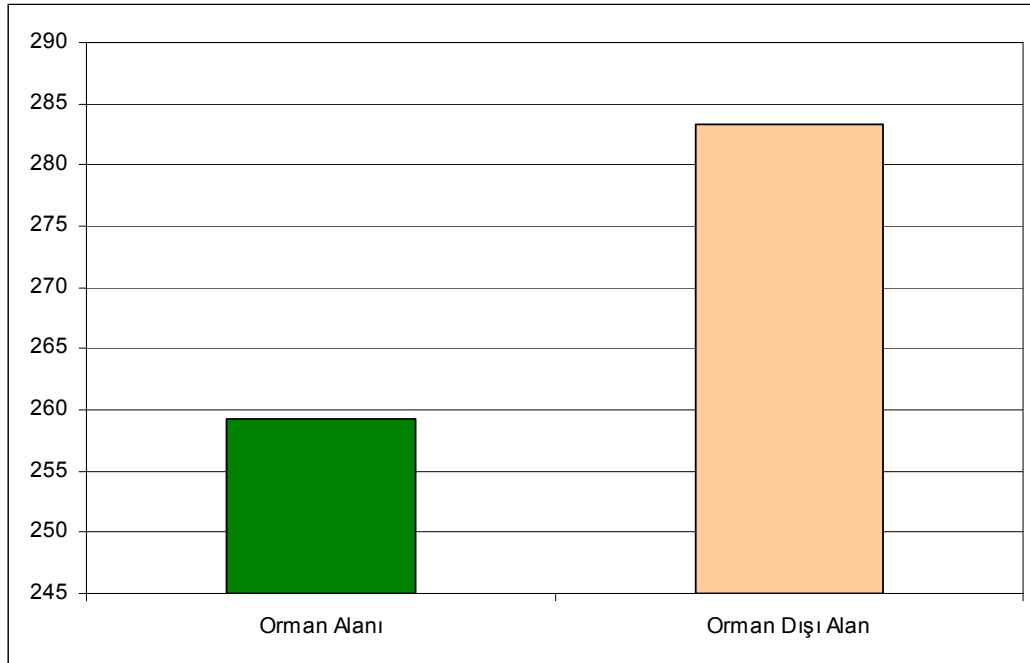
Yaşanan olumsuz gelişme ve doğal kaynaklar üzerinde oluşan birçok baskıya rağmen bu gün İstanbul'un % 47,78'ini orman alanları oluşturmaktadır (Uygur Ayva, 2011).

İstanbul ili sınırları içerisinde yer alan ormanlar büyük ölçüde doğala yakın ve yarı doğal ormanlar olup biyolojik çeşitlilik açısından hem tür, hem de ekosistem düzeyinde büyük öneme sahiptir (İBB, 2006).

Çizelge 5. 3 İstanbul ili orman ve orman dışı alan durumu (OGM, 2010)

Alan	(ha)	%
Orman Alanı	259.222	47.78
Orman Dışı Alan	283.296	52.22
Toplam	542.518	100,00

Çizelge 5. 4 İstanbul ili orman ve orman dışı alan durumu (OGM, 2010 verisinden yararlanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

İstanbul Ormanları Meşe, Gürgen, Kestane, Ihlamur, Kayın, Dişbudak vb. kışın yaprak döken ağaçlar ve Karaçam, Sahil Çamı, Fıstık Çamı gibi herdem yeşil ağaçlardan oluşmaktadır. Geniş yapraklı ağaç ormanları İstanbul'un doğal ormanlarıdır. İğne yapraklı ağaç ormanları ise, ağaçlandırma ile sonradan yetiştirilmiş ormanlar olup, bu ormanların alanı İstanbul'un

genel orman alanının % 15'ini oluşturmaktadır (İBB, 2006).

Ağaç türlerine göre ormanların bulunduğu yerlere bakıldığında;

- Meşe Ormanlarının Istranca Dağları'nın eteklerinde, Belgrad Ormanı ve civarında, Ömerli Baraj Gölü'nün kuzeyinde, Kızılca-Meşrutiyet köyleri arasında, Ulupelit'in kuzeyinde ve Çayırbaşı'nın kuzeyinde,
- Gürgen Ormanlarının Avrupa Yakası'nda Istranca Dağları'nın yamaç eteklerinde, Belgrad Ormanı ve civarında, Anadolu Yakası'nda,
- Kestane Ormanlarının Belgrad Ormanı ve civarı ile Anadolu Yakası'nda Beykoz-Mahmutşevket Paşa köyleri arası ile Riva'ya kadar olan bölgede,
- Ihlamur Ormanlarının Avrupa Yakası'nda Istranca Dağı eteklerinde, Anadolu Yakası'nda Alemdağ ve Çavuşbaşı bölgelerinde,
- Kayın Ormanlarının Avrupa Yakası'nda Belgrad Ormanı ve Istranca Dağları'nda, Anadolu Yakası'nda, Alemdağ'ın kuzeyinden Polonezköy'e kadar uzanan kısmın yamaçlarında ve Ağva bölgesinde olduğu görülmektedir.
- Ayrıca ormancılık tekniği ile oluşturulmuş olan Çam Ormanları ise Marmara Denizi'ne dönük yamaç ve kıyılarda Kızılçam, Sarıyer'de Fıstıkçanı, Istranca Dağı eteklerinde ve Ömerli Havzası'nda Karaçam ormanları olarak,
- Anadolu Yakası'nda plantasyon yolu ile oluşturulmuş Karaçam ormanları ise Ömerli Barajı'nın batısı (Kurna'nın batısı) ve (Ballica'nın doğusunda) doğusunda, Çatal Dağı, Aydos Dağı, Kayışdağı, Alemdağ, Poyraz'dan Anadolu Feneri'ne doğru, Osmanköy'ün kuzeyinde, İmrenli'nin batısında, Şuayipli ile Gökmaslı arasındaki bölgelerde bulunmaktadır (Ayaşlıgil, 2006).

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 25. maddesi (Değişik: 23/9/1983 - 2896/15 md.)'ne göre "Orman Genel Müdürlüğü; mevkii ve özelliği dolayısıyla lüzum göreceği ormanları ve orman rejimine giren sahaları; bilim ve fennin istifadesine tahsis etmek, tabiatı muhafaza etmek, yurdun güzelliğini sağlamak, toplumun çeşitli spor ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, turistik hareketlere imkan vermek maksadıyla, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma sahaları ve orman mesire yerleri olarak ayırır, düzenler, yönetir ve gerektiğinde işletir veya işlettirir." denilmektedir.

Bu kapsamda İstanbul ili Ormanlarında 4 adet özel koruma bölgesi(muhafaza ormanı), 2 adet tabiat parkı, 1 adet tabiat anıtı, 1 adet tabiatı koruma alanı, 3 adet yaban hayatı koruma geliştirme (YHKG) alanı, 1 adet av hayvanları koruma ve üretme sahası, 2 adet diğer koruma statüsündeki alan ve 92 adet orman mesire yeri bulunmaktadır (OGM, 2007).

Bunlar;

Özel koruma bölgeleri (muhafaza ormanları)

Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskün mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanlarıdır (İBB, 2006).

Alanda dört adet muhafaza ormanı bulunmaktadır. Bunlar; Belgrad Muhafaza Ormanı, Azizpaşa ve Fatih Muhafaza Ormanı, Elmalı Bendi Muhafaza Ormanı, Terkos Gölü Civarı Muhafaza Ormanlarıdır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 5 İstanbul ili muhafaza ormanları (İBB,2006)

Adı	Alan(ha)
Belgrad Muhafaza Ormanı	5.237,42
Azizpaşa ve Fatih Muhafaza Ormanı,	3.149,00
Elmalı Bendi Muhafaza Ormanı	850,70
Terkos Gölü Civarı Muhafaza Ormanı	5.790,00
Toplam	15.027,12

- Belgrad Muhafaza Ormanı Sarıyer ve Eyüp ilçeleri sınırları içinde bulunmaktadır. Mülkiyeti devlete aittir. Toplam alanı 5.237,42 hektardır. Alan, Boğaziçi ve Karadeniz'e olan yakınlığı ile ülke savunmasında önem taşıması, içinde yedi adet su bendi ve bu

derelere su getiren derelerin olması, Haliç'e inen Kağıthane deresinin esas kollarından birinin bu alandan akması, orman alanında olabilecek bir tahribatın Haliç'e yapacağı zararı önlemesi ve uzun zamandan beri uğradığı tahribat neticesinde bozulmuş bir orman olması nedeni ile muhafaza ormanı ilan edilmiştir. Ayrıca Belgrad Ormanı'nın Orman Fakültesi'nin araştırma ve tatbikat imkanlarını sağlamasından dolayı önemi bulunmaktadır. Bu imkanı sağlamak için 1949 yılında Belgrad Ormanı'nı da içine alan bir Örnek Devlet Orman İşletmesi kurulmuştur (İBB, 2006).

- Azizpaşa ve Fatih Muhafaza Ormanı Sarıyer, Şişli, Eyüp ve Kağıthane ilçeleri sınırları içinde bulunmaktadır. Mülkiyeti devlete aittir. Toplam alanı 3.149 hektardır. Alan, İstanbul gibi çok büyük bir şehrin hemen bitişiğinde olması sebebi ile yerleşim merkezlerinin çevre sağlığını olumlu yönde etkilemesi ve İstanbul'un akciğeri konumunda olması, öncelikle Sarıyer, Şişli, Eyüp İlçeleri olmak üzere İstanbul'un hava kirliliğinden büyük ölçüde korunmasını sağlaması, Haliç'in dolmasını önlemesi, Kağıthane ve Ayazağa gibi sel ve su baskınlarına maruz yerleşim yerlerini koruması ve ülke savunmasındaki önemi nedeni ile muhafaza ormanı ilan edilmiştir. (İBB, 2006).
- Elmalı Bendi Muhafaza Ormanı Beykoz ve Üsküdar ilçeleri sınırları içinde bulunmaktadır. Mülkiyeti devlete aittir. Toplam alanı 850,70 hektardır. Alan, Ülke savunmasında önem taşıması, Elmalı ve Göksu bentlerinin su toplama havzası olması ve bu bentlerin suyunu temin eden Budak deresi mecraya yamaçlarının toprak kaymalarını önlemesi nedeni ile muhafaza ormanı ilan edilmiştir (İBB, 2006).
- Terkos Gölü Civarı Muhafaza Ormanı Terkos su havzasındaki 5.790 hektarlık orman sahası, 22.12.1961 tarihli Bakanlık oluru ile Muhafaza Ormanı olarak ayrılmıştır. Durusu gölü de denilen 25 km² yüzölçümlü 619 km² su toplama alanı olan Terkos, İstanbul kenti içme ve kullanma su gereksinmesinin önemli bir bölümünün karşılamaktadır. Kuzeyden esen kuvvetli rüzgarla sürüklenen kumların her yıl 10-15 m yürüyerek gölü doldurması sonucunda İstanbul'un susuz kalacağını anlaşılmaya başlandı üzerine 1961 yılında Orman Bakanlığı'nca kumul ağaçlandırma çalışmaları başlatılmış, 1987 yıllarına kadar bu çalışmalar devam etmiştir (İBB, 2006).

Tabiat parkları

Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır (2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu 2. md.). Tabiat Parkı olarak ayrılacak yerler milli veya bölge seviyesinde üstün tabii fizyocoğrafik yapıya, bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliklerini ve manzara güzellikleri ile açık hava rekreasyonu yönünden farklı ve zengin bir potansiyele sahip olmalıdır. Kaynak ve manzara bütünlüğü sağlayacak yeterli büyüklükte olmalıdır. Mahalli örf ve adetlerin, geleneksel arazi kullanma düzeninin ve kültürel peyzajların ilgi çeken örneklerini de ihtiva edebilmelidir. Devlet mülkiyeti esastır.

İstanbul ili sınırları içinde Sarıyer ve Beykoz'da olmak üzere iki adet tabiat parkı

bulunmaktadır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 6 İstanbul ili tabiat parkları (İBB, 2006)

Adı	İlçe	İlan tarihi	Alan(ha)
Polonezköy	Beykoz	1994	3.004,00
Türkmenbaşı	Sarıyer	1998	5,60
Toplam			3.009,60

- Polonezköy Tabiat Parkı 15.07.1994 tarihinde ilan edilmiştir. Beykoz ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 3.004 hektardır. Alan, zengin flora ve peyzaj güzellikleri ile Polonya yaşam kültürü ve geleneksel mimarisinin özelliklerini taşıması, Kestane, Kayın, Gürgen, İhlamur, Sahil çamı, Meşe gibi hakim ağaç türlerinin olması, Katır tırnağı, Kocayemiş, Böğürtlen, Laden, Orman sarmaşığı ve defne gibi alt bitki örtüsünün önemli türlerine sahip olması, yaban hayvanları arasında Yaban domuzu, Karaca, Çakal, Tilki, Tavşan, Sülün, Şahin ve Keklik gibi başlıca türleri barındırması nedeni ile tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Alan içinde 260 yataklı 9 otel 600 yataklı 23 pansiyon bulunmakta ve Çavuşbaşı beldesine 9 km, Reşadiye köyüne 10 km, M. Şevket Paşa köyüne 10 km ve Cumhuriyet köyüne 7 km uzaklıktadır(İBB, 2006).
- Türkmenbaşı (Hacıosman) Tabiat Parkı 07.05.1998 tarihinde ilan edilmiştir. Şişli ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 5,6 hektardır. Alan, açık hava rekreasyonu yönünden önem taşıması, Kızılçam ve Karaçam, Karayemiş, Böğürtlen ve Sarmaşık gibi hakim bitki türlerinin olması nedeni ile tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Park Alanı Maslak – Bahçeköy –Sarıyer yol ayrımının Hacıosman Mevkiinde ve Maslak mevkiine 3 km uzaklıktadır, içinde konaklama tesisi bulunmamaktadır (İBB, 2006).

Tabiat anıtları

Tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarıdır (2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu 2. md.).

İstanbul ili sınırları içinde bir adet tabiat anıtı bulunmaktadır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 7 İstanbul ili tabiat anıtı (İBB,2006)

Adı	İlçe	Alan (m ²)
Çatalca-Subaşı Tabiat Anıtı	Çatalca	2.500

- Subaşı Tabiat Anıtı Çatalca ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Bu tabiat anıtı 2500 m²'lik Çınar (Platanus orientalis) ağaçları ile örtülü bir alandır (İBB, 2006).

Tabiatı koruma alanları

Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz ve kaybolmaya yüz tutmuş, ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri içeren ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarıdır (2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu 2. md.).

İstanbul ili içinde bir adet tabiatı koruma alanı bulunmaktadır (İBB, 2006)

Çizelge 5. 8 İstanbul ili tabiatı koruma alanı (İBB, 2006)

Adı	İlçe	Alan(ha)
Beykoz Göknaırlık	Beykoz	46,00

- Beykoz Göknaırlık Tabiatı Koruma Alanı 02.12.1987 tarihinde ilan edilmiştir. Beykoz ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 46,50 hektardır. Alan, İstanbul'da doğal olarak bulunan tek göknaırlık meşçeresinin yer aldığı orman olması ve Kestane, İhlamur, Gürgen, Fındık, Kocayemiş, Kızılılık ile Böğürtlen, Sarmaşık gibi bitki türlerini barındırması nedeni ile tabiatı koruma alanı olarak ilan edilmiştir. Alan içinde herhangi bir tesis yoktur (İBB, 2006).

Yaban hayatı koruma geliştirme (yhkg) alanları

Yaban hayatı değerlerine sahip, korunması gerekli yaşam ortamlarının bitki ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunduğu ve devamlılığının sağlandığı alanlardır (Yasal Tanım).

İstanbul ili içinde üç adet yaban hayatı koruma ve geliştirme alanı bulunmaktadır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 9 Yaban hayatı koruma ve geliştirme alanları (İBB, 2006)

Adı	İlçe	Alan (ha)
Feneryolu	Sarıyer	1.440,00
Şamlar	Gazi Osman Paşa	100,30
Çilingoz	Çatalca	29.819,00
Toplam		31.359,30

- Feneryolu YHKG Alanı Sarıyer ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 1.440 hektardır. Alan bitki örtüsünün tür zenginliği ve kuş göç yolu üzerinde olma özelliği açısından uluslararası öneme sahiptir (İBB, 2006).
- Şamlar YHKG Alanı Gaziosmanpaşa ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 100 hektardır. Alan İstanbul'un kentleşmiş alanlarına olan yakınlığına rağmen

uluslararası boyutta tehlike altındaki türleri ve nadir bitki türlerini barındırması yönünden önem taşımaktadır (İBB, 2006).

- Çilingöz YHKG Alanı Çatalca ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 29.819 hektardır. Orman ve kıyı ekosisteminin hakim olduğu alan yaban hayatının avlanacak, korunacak göçmen türleri yönünden zengin tür çeşitliliğine sahiptir (İBB, 2006).

Av hayvanları koruma ve üretme sahaları

İncelenen yöredeki av hayvanları türleri ve sayıları ile yaşama ortamları, üretme istasyonlarıdır (İBB, 2006).

İstanbul ili içinde 1 adet üretme istasyonu bulunmaktadır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 10 İstanbul ili av hayvanları koruma ve üretme sahaları (İBB, 2006)

Adı	Alan (ha)	Geyik(adet)
Belgrad Ormanı	100,00	150

Diğer Koruma Statülerindeki Alanlar

İstanbul ili içinde var olan diğer koruma statüsündeki alanlar Atatürk Arboretumu ve Belgrad Ormanı'dır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 11 İstanbul ili diğer koruma statülerindeki alanlar (İBB, 2006)

Adı	Alan (ha)
Atatürk Arboretumu	296,00
Belgrad Ormanı	5.237,42

- Atatürk Arboretumu Sarıyer ilçesi sınırları içinde bulunmaktadır. Toplam alanı 296 hektardır. Alan floristik zenginliği ile birçok yerli ve yabancı botanikçinin ilgisini çekmiş olan Belgrad Ormanı'nın güney doğusunda yer almaktadır. Hafif dalgalı bir topografyanın hakim olduğu bu doğal yapı içinde, arazinin farklı yönlerdeki mikro bakıları üzerinde değişik ağaç türlerinin yetişmesine uygun farklı yetişme ortamları görülmektedir. Arboretumlar genelde dört ana amaç için kurulmaktadır. Bunlar: bilimsel araştırma, eğitim, bitki koruma ve sergilemedir. Atatürk Arboretumu'nun, temel kuruluş amaçları mikroklimanın imkan verdiği ölçüde doğal ağaç türleri yanında egzotik türlerin yetiştirilmesi, tanıtımı, gelişimi ve geniş çaptaki uygulamalara adaptasyonu konusunda çalışmalar yapması, Atatürk Arboretumu'nun meşesinin asli ağaç olarak beş türle yayılış gösterdiği Belgrad ormanı üzerinde kurulduğu göz önüne alınarak Meşe ve onun dahil olduğu Fagaceae familyası ağırlıklı bir arboretum olması,

Orman Bakanlığı bünyesindeki ilgili kuruluşların, eğitim ve araştırma kurumlarının, Orman Mühendisi, Peyzaj Mimarı, Biyolog, Botanist ve doğaseverlerin yapacakları incelemelere, bilimsel araştırmalara açık canlı ağaç laboratuvarı olarak hizmet vermesi, geniş halk kitlelerine, özellikle ilk, orta ve lise öğrencilerine doğa sevgisi aşılama, doğa bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla eğitim çalışmaları yapılması, Türkiye'nin nesli tükenme tehlikesi altında bulunan bitkilerinin korunması amacıyla yetiştirmesidir (İBB, 2006).

- Belgrad Ormanı tarihin çok eski zamanlarından beri ormanlarla kaplı olan Doğu Trakya Ormanları içine girmektedir. Belgrad Ormanı, coğrafi mevki itibari ile Istranca Dağlarının Güney-Doğu istikametinde alçalarak İstanbul Boğazında sonuçlanan ve azami yüksekliği 200 metreye ulaşan bir penneplenin üzerinde yer almaktadır. Bu hafif dalgalı arazi eski bir erozyon sahasıdır. Belgrad Ormanı İstanbul'dan yaklaşık olarak 20 km mesafede bulunmaktadır. Doğu sınırı Boğazdan 5 km içeride, kuzey sınırı ise Karadeniz'e 4-5 km yaklaşmaktadır. İstanbul gibi büyük ve tarihi bir şehrin çevresinde yer alan ve çok çeşitli bitkileri barındıran Belgrad Ormanı, başta botanikçiler olmak üzere birçok yerli ve yabancı doğa araştırmacılarının ilgisini çekmektedir. Yaltırık'ın (1963, 1966) verdiği bilgiye göre bu orman alanının flora kompozisyonu dikkate alındığında, Belgrad ormanının Orta Avrupa, Akdeniz ve Karadeniz florası arasında bir geçiş tipini karakterize etmektedir. Nitekim Yaltırık'ın yaptığı araştırmaya göre, Belgrad ormanı florasının %56.1 Orta Avrupa ile Balkan florasına, %22'si Akdeniz florasına, %18'i de Karadeniz (Öksin) ve kısmen Kafkas florasına (Kolşik) dahildir (İBB, 2006).

Orman içi mesire alanları

Açık hava rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, üstün estetik değerlere sahip orman parçalarının piknik ve kamp alanı olarak ayrılıp gerekli tesisler ve hizmetlerle donatılması sonucu oluşturulan tabiat parçalarıdır. A, B, C ve D tipi olmak üzere dörde ayrılmaktadır (İBB, 2006).

A Tipi: Yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip, çadır, karavan, motor-karavan ve bungalov tipi tesislerle sadece geceleme ve/veya gecelenin yanında günübirlik kullanım imkanı da sağlayan sahalardır (Mesire Yerleri Teknik İzahnamesi).

B Tipi: Yerleşim merkezlerinin yakın çevresinde veya rekreasyonel kaynak değerlerine ve ziyaretçi potansiyeline sahip, sadece günübirlik kullanım imkanı sağlayan sahalardır (Mesire Yerleri Teknik İzahnamesi).

C Tipi: "Ormanların sosyal, kültürel ve estetik fonksiyonlarını halkın hizmetine sunmak amacıyla ormanlık alanlardan ayrılan rekreasyonel ve estetik kaynak değerlere sahip olan sınırlı orman içi dinlenme yerleridir" şeklinde tanımlanmaktadır (İBB, 2006).

D Tipi: Ormanların sosyal, kültürel ve estetik fonksiyonlarını halkın hizmetine sunmak

amacıyla ormanlık alanlardan ayrılan rekreasyonel ve estetik kaynak değerlere sahip olan geniş alanları kapsayan kent ormanlarıdır (İBB, 2006).

6831 Sayılı Orman Kanunu'na, 12.12.1986 tarihli 19309 Sayılı Milli Parklar Yönetmeliği'ne ve 10.06.1999 tarihli Orman İçi Dinlenme Yerleri Tamimi'ne tabi alanlardır.

Bu alanlardan A ve B tipinde olanlar, iç ve dış turizme hizmet edebilecek şekilde planlanmaktadır (Atken, 2003).

İstanbul il sınırları içinde bulunan tescilli 35 adet A ve B tipi orman içi mesire alanı bulunmaktadır. Toplam alanı 2.831,21 hektardır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 12 İstanbul ili A ve B tipi orman içi mesire alanları (OGM, 2006)

	Mesire yeri adı	İlçesi	Tipi	Alanı (ha)	Kullanım Alan(ha)
Avrupa Yakası	Fatih Ormanı	Şişli	B	40,00	30,00
	FatihÇocuk Ormanı	Şişli	B	175,50	50,00
	Marmaracık	Sarıyer	A	10,00	6,00
	Azizpaşa	Eyüp	B	63,00	30,00
	Göktürk Göleti	Eyüp	B	56,00	30,00
	İmrahor	Gaziosmanpaşa	B	25,00	25,00
	Tayakadın	Gaziosmanpaşa	B	16,00	10,00
	Şamlar	Küçükçekmece	B	335,00	100,00
	Gazi Mahallesi	Gaziosmanpaşa	B	78,50	30,00
	M.Akif Ersoy	Sarıyer	B	24,00	15,00
	Bentler	Sarıyer	B	20,00	10,00
	Neşetsuyu	Sarıyer	B	23,32	15,00
	Falih Rıfkı Atay	Sarıyer	B	20,00	20,00
	Kömürcübent	Sarıyer	B	3,00	3,00
	Kirazlıbent	Sarıyer	B	19,14	10,00
	Irmak	Sarıyer	B	10,00	5,00
	Fatih Çeşmesi	Eyüp	B	42,00	30,00
	Binbaşı Çeşmesi	Eyüp	B	15,00	10,00
	Kurtkemerli	Eyüp	B	6,50	5,00
	Ayvatbendi	Eyüp	B	70,00	25,00
	Çilingöz	Çatalca	A	22,00	10,00
	İnceğiz	Çatalca	B	80,00	10,00
	M.Fevzi Çakmak	Çatalca	B	67,56	30,00
Anadolu Yakası	Mihrabat	Beykoz	B	20,00	10,00
	Kaymakdonduran	Beykoz	B	65,00	20,00
	Elmasburnu	Beykoz	A	7,00	5,00
	Göztepe	Beykoz	B	41,00	25,00
	Aydos	Kartal	B	662,00	150,00
	Hacetderesi	Tuzla	B	15,69	5,00
	Avcıkoru	Şile	A	652,00	100,00
	Sazakçeşme	Şile	B	46,80	30,00
	Taşdelen	Ümraniye	A	80,00	40,00
	Dilburnu	Adalar	B	7,00	7,00
	Değirmenburnu	Adalar	B	10,00	5,00
	Büyükkada/Karacaköy	Adalar	A	3,20	3,20
Toplam Alan				2.831,21	909,20

A ve B tipi orman içi mesire alanları kriterlerine uymayan C tipi karakterindeki sahaların, her türlü koruma, bakım ve onarımı 13.05.1997 tarihli Bakanlık oluru gereği Orman Genel Müdürlüğü'nce yürütölmektedir. Bu alanlar Orman Bölge Müdürlüğünce Köy Tüzel Kişiliklerine verilen tahsisli alanları içermektedir (İBB, 2006).

İstanbul ili orman alanlarında 24.01.2007 tarihi itibariyle onaylı 50 adet C tipi mesire alanı bulunmaktadır Toplam alanı 307,38 hektardır (İBB, 2006).

Çizelge 5. 13 İstanbul ili C tipi orman içi mesire alanları (İBB,2006)

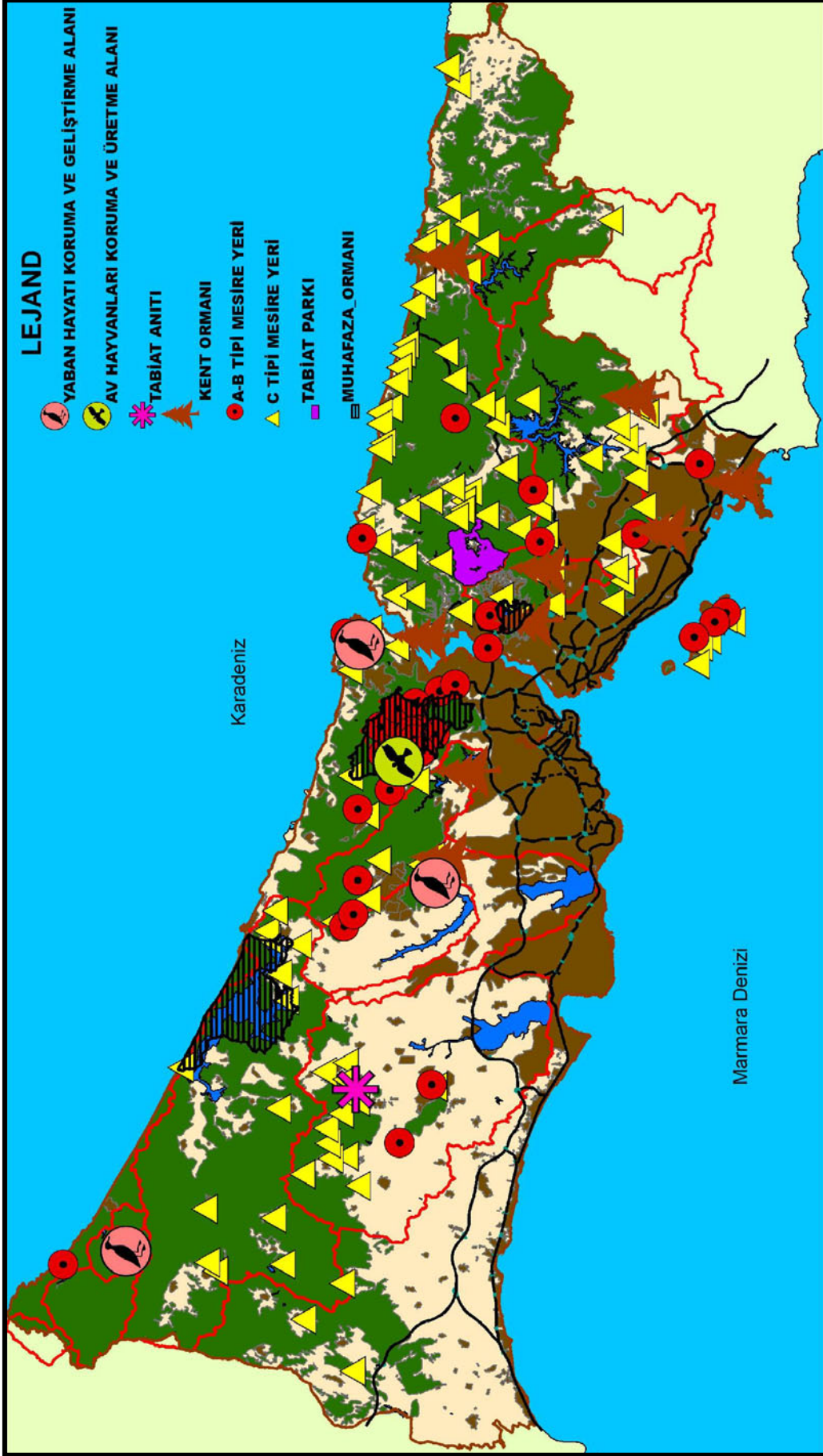
	Bulunduğu Yer-Köyü	Alanı (ha)
Avrupa Yakası	Büyükalan	4,90
	Aydınlar	7,10
	Yaylacık	1,20
	Akalan	3,00
	Akalan	2,40
	Gümüşpınar	0,90
	İhsaniye	3,30
	Kabakça	3,00
	Kabakça	3,00
	Subaşı	4,40
	Akören	3,80
	Oklalı	2,30
	Dağ yenice	1,30
	Baklalı	4,50
	Durusu Beldesi	7,30
	Ormanlı	1,50
	Boyalık Köyü	0,97
	Kestanelik	2,17
	Başakköy	13,00
	Karamandere	3,00
	Hisarbeyli	3,00
	Çayır Dere	1,50
	Küçük S.Kö.	1,30
	Boğaz	4,90
	Kayabaşı	4,90
	Taşoluk	4,70
Tayakadın	3,30	
Anadolu Yakası	Çekmeköy	0,81
	Reşadiye	9,71
	Reşadiye	5,20
	Akbaba	16,50
	Elmalı	6,40
	Riva(Çay Ağzı)	15,70
	Zerzavatçı	6,37
	Ali Bahadır	6,19
	Kaynarca	5,69
	Merkez	2,86
	Akfırat	21,75
	Aydos	23,14
	Emirli Köyü	3,70
	Kurna köyü	13,02
	Samandıra	27,51
	Kurna/Pendik	12,57
	Bucaklıköyü	6,70
	Alacalı	1,60
	Avcıkoru	3,30
	Doğancalı	1,29
Sofular	6,50	
Kurna köyü	2,10	
Değirmençayırı	12,13	
Toplam		307,38

İstanbul il sınırları içinde 7 adedi Anadolu, 3 adedi Avrupa yakasında olmak üzere 10 adet D tipi orman içi mesire alanı diğer adı ile kent ormanı bulunmaktadır Toplam alanı 1.105,7 hektardır (OGM, 2006, İBB, 2010).

Bu ormanlar Anadolu Yakası, Aydos Dağı, Aydos-Ayazma, Tuzla, Çekmeköy-Küçükkoru, Balıbey, Hekimbaşı, Avrupa Yakası, Gazi Mah. ve Şamlar Kent Ormanlarıdır.

Çizelge 5. 14 İstanbul ili kent ormanları (OGM,2006, İBB, 2010)

	Adı	Bulunduğu Yer	Alanı (ha)
Anadolu Yakası	Anadolu Yakası Kent Ormanı	Kanlıca	250,50
	Aydos Dağı Kent Ormanı	Kartal	147,55
	Aydos-Ayazma Kent Ormanı	Kartal	76,35
	Tuzla Kent Ormanı	Kartal	78,78
	Çekmeköy-Küçükkoru Kent Ormanı	Alemdağ	23,96
	Balıbey Kent Ormanı	Şile	25,00
	Hekimbaşı Kent Ormanı	Ümraniye	25,00
	Avrupa Yakası	Avrupa Yakası Kent Ormanı	Kemerburgaz
Gazi Mah. Kent Ormanı		Fenertepe	188,00
Şamlar Kent Ormanı		Küçükçekmece	30,00
Toplam			1.105,70

Şekil 5. 4 İstanbul ili ormanlarında özellikli alanlar (İBB, 2006 verileri kullanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

5.3 İstanbul da Orman Sınırları Dışına Çıkartılması Tartışılan Alanlar

5.3.1 Tarihsel süreç içinde orman sınırlarının değişimi

İstanbul ili ve yakın çevresinin tarihsel süreç içinde ekolojik değişimi incelendiğinde ilk yerleşimlerden bu yana özellikle bölgedeki orman kaynaklarının tahripler sonucu yapısal işlevsel değişimlere ve alansal kayıplara uğradığı görülmektedir (Akesen, 2006).

Çok eski medeniyetlerin hüküm sürdüğü bu topraklarda doğal olarak, insanların doğrudan ve dolaylı olarak baskısı sonucu orman alanları, tarla açma, yakacak, yapacak olarak faydalanma, hayvan otlatma gibi etkenlerden dolayı önemli ölçüde zarar görmüştür. İstanbul ili orman kaynaklarının tarihsel süreç içinde çeşitli özellikteki orman tahripleri sonunda yer yer özgün bitki örtüsü bireylerini yitirdiği, onların yerine doğal veya yapay yollarla yeni türlerin geldiği anlaşılmaktadır (Akesen, 2006).

Çamlıca Tepeleri'nde rastlanan münferit çamlar vaktiyle buraların çam ormanı olduğunu ispatlamaktadır. İstanbul adalarının bugün kızılçam ormanları ile kaplı oluşu bu görüşü desteklemektedir. İstanbul ve İzmit gibi iki büyük yerleşme merkezi arasındaki bu saha, bitki örtüsünün en fazla tahrip edildiği, değişikliğe uğratıldığı kesimlerden biridir. Bunun sonucu olarak kuru ormanlar sahası asli karakterini geniş ölçüde kaybetmiş ve yerini Akdeniz maki topluluğuna bırakmıştır. Yöredeki ormanların tamamı meşe baltalık ormanı olarak işletilmiştir. Yer yer aşırı otlatma ve usulsüz kesimlerin etkisi ile meşe baltalık ormanları bozulmuş ve fundalıklara dönüşmüştür (Şen, 2000).

1883 yılından beri İstanbul'un Avrupa Yakası'na su sağlayan Terkos Gölü çevresindeki ormanların, olumsuz müdahaleler sonucunda, göl ile Karadeniz arasındaki 2.500 ha'lık bölümü tahrip edilmiş, bozulan orman alanları rüzgar erozyonu etkisi ile kumul sahalara dönüşmüştür. Terkos Gölü çevresinde kuraklığa dayanıklı türlerin oluşturduğu doğal yapraklı ormanlar insan etkisiyle çok bozulmuş, bozuk baltalık ormanlarına ve pseudomaki formasyonuna dönüşmüştür (İBB, 2006).

Belgrad Ormanı yıllar içinde kendinden alan kaybetmiş olmasına rağmen geride kalan alan İstanbul içinde en iyi korunmuş orman parçasıdır. Ayrı bir doğal ortam olarak ayrılmasında en büyük etken, diğer ortamlara göre insan baskısının bir dereceye kadar engellenebilmiş olmasıdır. Orta Çatalca Yarımadası orman yetişme yöreleri grubunda ormanlar şiddetle tahrip edilmişlerdir. Güneyde ve orta bölümlerde kireçtaşları üstünde, iklimin ve insanların da etkisi

ile orman hemen tamamen yok edilmiştir. Elmalı Baraj Havzası, plansız ve kaçak yapılaşma ve orman rejimi dışına çıkartılan alanlar nedeniyle antropojen baskının en yoğun hissedildiği alandır. Koruma kuşaklarında yapılan yerleşmeler de hızla artmaktadır. Baraja ulaşan evsel atıklar, tarım alanlarında kullanılan pestisidler, yüksek orandaki eğim ve orman alanlarının zarar görmesi nedeniyle oluşan erozyon, kirlenmeye neden olmakta su kalitesini bozmaktadır. Nemli orman bölgesinde (İstanbul Boğazı kuzeyi ve Karadeniz kıyıları), ormanlık alanların tahrip edildiği yerlerde, maki ve pseudomaki formasyonu sahada bulunmaktadır (Şen, 2000).

Günümüzde İstanbul potansiyel doğal mekan birimleri (fizyotoplar ya da biyotoplar) ile mevcut ekotoplar arasında gözlenen bu büyük ölçüdeki alansal uyumsuzluğun nedenlerini, bir yandan hala etkilemekte olan ekolojik faktörlerde, bir yandan da paleoekolojik (ya da historik) evrimin sonuçlarında aramak gerekir. Fakat hiç şüphesiz, alansal uyumsuzluğun başlıca sorumlusu, ekolojik faktörlerden biri olan antropojen etkiler ve özellikle kentleşmedir (Akesen, 2006).

Kentleşme ile birlikte ortaya çıkan konut ihtiyacı ve bunu en ucuz yoldan elde etme arayışları gerek göçle gelen alt gelir grubu gerekse doğal güzelliklere sahip özel mekanlar yaratma arayışındaki yüksek gelir gruplarını orman alanlarını yasalarla meşrulaştırılacak bir işgal sürecine sevk etmiştir (Uygur Ayva, 2011).

İstanbul 1978 yıllarında Belgrad ormanı, Fatih ormanı, Şeytandere ormanı, Fener ağaçlama sahaları, Bilezikçi çiftliği ormanı, Kilyos, Kılıçpınar sırtları ormanları, Mavramolas ormanı, Sarıyer sırtları ormanları, Tekel özel ormanı, Anadolu yakasında Üsküdar, Hekimbaşı, Elmalı Bendi, Sait paşa çiftliği ormanları, Kavacık, Mihribat, Karlitepe, Dudulu, Horozlu, Şile ve Riva ormanları ile iç içe girmiş ve her kente nasip olmayan bir tabii orman örtüsüne sahipti. Ancak bu saydığımız ormanların bir kaçı hariç büyük bir kısmı günümüzde de devam edegelen yağmacılık nedeni ile büyük kayıplar vermiştir (Kılıçoğlu, 1978).

İstanbul'un kentsel ve kent kenarı ormanlık alanlarında yok olma, işlevsel ve yapısal olumsuzluklarla sonuçlanan özellikle yerleşimlerin etkilediği 1978 yılı itibariyle görüntüsü ise aşağıda özetlenmiştir.

Özel ormanlardan

Avrupa Yakasında;

- Sarıyer de 1945 yılından önce Tekel idaresine ait olan 59 ha'lık Tekel Özel Ormanı 4785 sayılı yasa ile devletleştirme dışı bırakılmış, 3 ha' dan küçük parçalara bölünerek satılmış ve bir mahalle oluşmuştur (Korkmaz, 1978).

- Kılıçpınar Kabaklı Özel Ormanı 1950 yılında bilirkişi raporu ile orman sayılmamış, 1952 tarihli mahkeme kararı ile orman dışına çıkarılmış, orman kadastro komisyonunca orman kabul edilmiş, mal sahiplerinin itirazı ve 5658 sayılı yasaya dayanılarak 1960 yılında özel orman kapsamına alınmıştır. Yine bu alanının önemli bir bölümü 3 ha'dan küçük parçalarla satılmıştır (Korkmaz, 1978).

Anadolu Yakasında;

- Tepeseki Özel Ormanı 5658 sayılı yasa ile özel orman durumuna sokulmuş, bilirkişi raporları ile etrafı orman olduğu halde olmadığı kanıtlanmış, yasalar çiğnenerek özel orman haline getirilmiştir (Korkmaz, 1978).
- Göçbeyli Özel Ormanı 1942 yılında devlet ormanı olarak tahdit edilmiş, 1943 yılında mahkeme kararı ile iptal edilmiş, 1945'te 4785 sayılı yasa ile devletleştirilmiş, mal sahibince maki olarak ayrılması istenmiş, 1965 yılında tapu sahibine iade kararı verilmiş ancak sınırlar sahada tespit edilememiş, 1966 yılında Orman Genel Müdürlüğü'nün yazısı ile hazine adına tescili istenmiş 1967 yılında 2032 ha alan tapuya tescil edilmiş 12 gün sonra usulsüz olarak şahıs adına yeniden tescili yapılmıştır. Orman Genel Müdürlüğü 1969 tarihli yazısıyla tapuların bir kısmını özel orman şeklinde vermiştir (Korkmaz, 1978).

Bu alanlarda orman işletmesince hiçbir müdahalede bulunulmamıştır ve bu nedenle özel ormanlar arsa spekülasyonuna, orman işletmelerinin denetim ve kontrol engelini bir çırpıda aşarak ulaşımlardır (Korkmaz, 1978).

Devlet ormanlarından

Avrupa Yakasında;

- Sarıyer'de bulunan 12 ha'lık Mavromolos devlet ormanı 1959 yılında orman sayılmamış, 1961 yılında bölge şefliğince tahdit sınırına uzaklığının 100 m olması, çevresinin bağ ve bahçe olması nedeni ile orman sayılmamıştır. 1964 yılında ise eskiden beri devlet ormanı olduğu ve bağ-bahçe ile çevrili olmadığı gerekçesiyle orman sayılmıştır. 1974 yılında bilirkişilerce hazırlanan rapor sonucu bağ ve bahçe olarak orman dışına çıkarılmış, işletme avukatı tarafından yapılan itiraz sonucu tekrar bilirkişi raporu hazırlanmış ve önceki raporun kamu yararı dışında özel kesime hizmet amaçlı düzenlenmiş bir rapor olduğu saptanmıştır. Orman olmasına rağmen bağ ve bahçe olarak kullanılmıştır (Korkmaz, 1978).
- Tellibaba'nın çevresinde kalan orman alanı orman sınırları içerisinde iken toplu yerleşim bölgesinin devamı ve meyve üretimi ile ilişkisi olmadığı halde meyve bahçesi olarak orman dışına çıkartılmıştır.
- Şeytandere devlet ormanında villalar olarak adlandırılan bir mahalle kurulmuş villaların yapımı bittikten sonra tapu iptal davası açılmış ancak yapılan aplikasyon sonucu buraların orman dışında kaldığı belgeletilmiş ve mahkemece orman dışına çıkarılmıştır (Korkmaz, 1978).

Anadolu Yakasında;

- Hekimbaşı, Göztepe, Değirmençayırı, Köyekarşı, Şaplanlarbayırı, Çakmakbayırı, Tepekoru Devlet Ormanlarının tahdidi 1940 yılında yapılmış, 1945'te 4785 sayılı yasa ile devletleştirilmiş ve hazine adına tapuya tescil olmuş, 1955 yılında Elmalı bendinin su rejimini korumak için muhafaza ormanı sınırları içine alınmış, 1975 yılında kadastral çalışmalar yapılmış ve üzeri ormanla örtülü kamu toprakları özel mülkiyete dönüşmüş ve parsellenip satılmıştır. 1975 yılındaki kadastro çalışmasının eksikliği ve usulsüzlüğü müfettişlerce kanıtlanınca bu çalışmanın islahı kararı alınmış ve bu durum yeni yağma yollarını açmış ve bir kısım kamu toprağı daha özel mülkiyete dönüştürülmüştür. 1978 yılında Genel Müdürlükçe bu çalışmada iptal edilmiştir. Ancak adı geçen devlet ormanları tamamen parsellenmiş, satılmış ve mahallelere dönüşmüştür (Korkmaz, 1978).
- Mihrabat, Kavacık, Arpacı çiftliği, Sultanbeyli, Riva Beylikmandıra, Alemdağ ve çevresindeki, Ömerli Bendi ve çevresindeki devlet ormanları ve Elmalı Bendi Muhafaza ormanlarının önemli bir bölümü Ömerli dolgu baraj gölünün yapımı ile verimli toprakların sular altında kalması sonucu yörede yaşayan halkın yer kazanmaya çalışması ve gölün yapımıyla üzeri ormanla kaplı toprakların çok yüksek bir ranta kavuşması sonucu parsellenip satılmıştır (Korkmaz, 1978).
- Adalar devlet ormanlarının tahdidi 1942 yılında yapılmış gerek fiili gerekse bilirkişi raporlarına dayanan mahkeme kararları ile yağma edilmiştir. 1951 yılında Kınalıada'nın tümü makilik alan olarak ayrılmış ve hazineye kalmış ve bütün ada parsellenip satılmıştır (Korkmaz, 1978).

Yukarıda verilen sadece birkaç örnek olup bunların dışında binlerce hektarlık devlet ormanı bu şekilde kadastral çalışma görünümü ve idarenin sözde denetimi altında, satın alınmış bilirkişilerin verdikleri rapora dayanarak kesinleşmiş mahkeme kararları ile talan edilmiş, değişen anayasa ve çıkarılan kanunlarla da bu talanın devamlılığı sağlanmıştır (Korkmaz, 1978).

5.3.2 Değişimin yasal süreç içerisinde irdelenmesi

Sınırlarının belirlenmesi ve hukuksal olarak güvenceye alınması ormanları koruyabilmenin ve işletebilmenin de öncelikli koşuludur. Bu nedendir ki, ülkemizde 1937 yılında çıkarılan ilk kapsamlı orman kanunuyla orman sınırlarını belirleme çalışmalarının en fazla beş yıl içinde bitirilmesi zorunlu kılınmıştır (Çağlar, 2004)

Ancak bu hedefe ulaşılamamıştır. 66 yılda (1937-2003), ormanların 4/5'i sınırlandırılmış, ancak sınırlandırılan ormanların yalnızca 1/4'ü tapu kütüğüne tescil edilebilmiştir (Sınmaz, Karataş, 1995)

Türkiye'de orman kadastrosu sürerken, diğer yandan işgal edilen orman alanları da, "bilim ve

fen bakımından orman niteliğini yitirdiği,” gerekçesiyle, orman sınırları dışına çıkarılmışlardır. Ormanların ekonomik bir kaynak ve siyasal bir rant aracı olarak görülmesi sebebi ile herhangi bir yerin orman sayılıp sayılmaması, her dönemde tartışılmıştır. Orman kanununun orman ve orman sayılmayacak yerleri tanımlayan 1. maddesi ile çeşitli gerekçelerle orman sınırları dışına çıkarma işlemlerini düzenleyen 2. maddesi, Orman Kanunu’nun en sık değiştirilen maddeleri olmuştur. Bu değişiklikler çoğunlukla “orman” sayılacak yerlerin daraltılmasına yol açacak doğrultuda gerçekleşmiştir (Köktürk, 2004).

Türkiye’de, orman dışına çıkarma işlemleri, ilk kez 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Yasası ile öngörülmüştür. Ancak, 1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda, ormanların daraltılamayacağı’nın belirtilmesi üzerine, orman dışına çıkarma işlemleri yapılamamıştır. 1960’lı yıllarla birlikte, orman işgallerinin artması ve orman içindeki yerleşim bölgelerinde yaşanan sorunlar yüzünden, 1961 Anayasası’nın 131.maddesi 1970 yılında değiştirilmiş ve “ormanlarla ilgili anayasa hükümlerinin yürürlüğe girdiği 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini yitiren yerlerin, orman sınırları dışına çıkarılabileceği,” kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, 6831 sayılı Orman Yasası’nda, 20.06.1973 tarihli ve 1744 sayılı yasa ile değişiklik yapılmış (Resmi Gazete: 04.07.1973, Sayı: 14580) ve böylece Türkiye’de, yoğun biçimde orman sınırları dışına çıkarma işlemleri başlamıştır (Köktürk, 2004).

Orman sınırları dışına çıkarma tarihi, 1982 Anayasası ile (Madde: 169, 170), 31.12.1981 gününe çekilmiş ve peş peşe çıkarılan iki ayrı yasa 23.09.1983 tarihli ve 2896 sayılı ve 05.06.1986 tarihli ve 3302 sayılı yasalar ile daha fazla orman alanının yok olmasına yol açılmıştır (Köktürk, 2004).

1744 sayılı kanun daha önce yapılan orman tahdit sınırları içerisinde kalan ancak orman bütünlüğünü bozmayacak yerlerde olan tarım alanlarının kullanımına ve göçle gelen nüfusun yerleşmesi için orman içerisinde köy kurulmasına imkan vermiş, 2896 sayılı Kanun “orman bütünlüğü” kavramını yok ederek aynı imkanları devam ettirmiş, 3302 sayılı yasa ise eğim sınırlamasını kaldırarak çok meyilli arazilerde fındık ve narenciye yapabilme olanağı sağlayarak bu tür arazilerin de orman dışına çıkmasını hızlandırmıştır (Uygur Ayva, 2011).

Türkiye’de, 2003 yılına kadar, 201.992,96 km² olan ormanların % 2.3’ü (4.734,19 km²) orman sınırları dışına çıkarılmıştır (Köktürk, 2004)

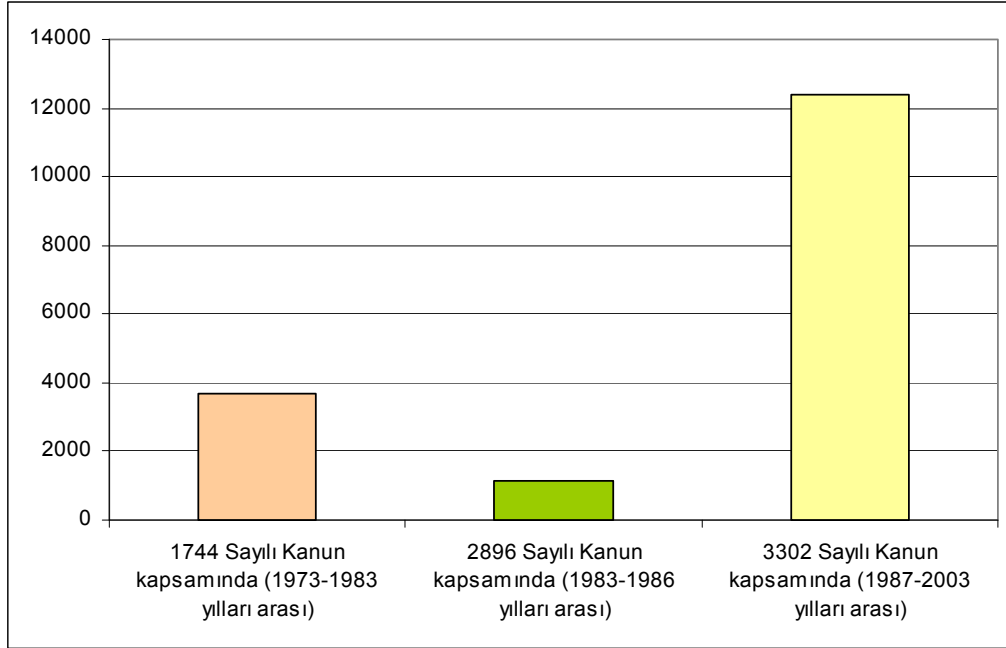
İstanbul’ da 1973 ve 2003 yılları arasında toplam 17.236 ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. 1973-1983 yılları arasında uygulanan 1744 sayılı Kanun ile 3.706 ha, 1983-1986 yılları arasında uygulanan 2896 sayılı Kanun ile 1.140 ha ve 1987-2003 yılları arasında

uygulan 3302 sayılı Kanun ile 12.390 ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. İstanbul’ da orman sınırları dışına çıkarılan alanların % 71’i 3302 sayılı Kanun kapsamındadır (OGM, 2007).

Çizelge 5. 15 Tarihsel süreçte İstanbul ilinde kanunlara göre orman sınırları dışına çıkarılan alanlar (OGM, 2007)

İlçeler	1744 Sayılı Kanun kapsamında (ha) (1973-1983 yılı)	%	2896 Sayılı Kanun kapsamında (ha) (1983-1986 yılı)	%	3302 Sayılı Kanun kapsamında (ha) (1987-2003 yılı)	%	İlçeye Göre Toplam (ha)	%
Adalar	0	0,00	2	0,18	43	0,35	45	0,26
Beykoz	428	11,5	355	31,1	2.678	21,6	3.461	20,08
Çatalca	74	2,00	0	0,00	1.813	14,6	1.887	10,95
Eyüp	19	0,51	0	0,00	437	3,53	456	2,65
Gaziosmanp	635	17,1	77	6,75	200	1,61	912	5,29
Küçükçekme	0	0,00	0	0,00	13	0,10	13	0,08
Kartal	0	0,00	68	5,96	128	1,03	196	1,14
Maltepe	0	0,00	0	0,00	9	0,07	9	0,05
Pendik	450	12,1	101	8,86	531	4,29	1.082	6,28
Sarıyer	92	2,48	37	3,25	225	1,82	354	2,05
Silivri	0	0,00	0	0,00	2.005	16,1	2.005	11,63
Sultanbeyli	1.028	27,7	319	27,9	183	1,48	1.530	8,88
Şile	280	7,56	0	0,00	1.577	12,7	1.857	10,77
Şişli	72	1,94	2	0,18	25	0,20	99	0,57
Tuzla	0	0,00	145	12,7	938	7,57	1.083	6,28
Ümraniye	628	16,9	34	2,98	1.541	12,4	2.203	12,78
Üsküdar	0	0,00	0	0,00	44	0,36	44	0,26
Toplam alan	3.706	100,	1.140	100,	12.390	100,	17.236	100,0

Çizelge 5. 16 Orman sınırları dışına çıkarılan alanların kanunlara göre dağılımı (OGM, 2007 verisinden yararlanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

Kanunlar kapsamında toplam orman sınırları dışına çıkartılan alanların dağılımına bakıldığında Beykoz ilçesi % 20,08'lik payla birinci sırayı alırken , % 12,78 ile Ümraniye ilçesi ikinci sırayı almakta ve bunu % 11,63 ile Silivri, % 10,95 ile Çatalca, % 10,77 ile Şile, % 8,88 ile Sultanbeyli, % 6,28 ile Pendik -Tuzla ve % 5,29 ile Gaziosmanpaşa ilçeleri izlemektedir.

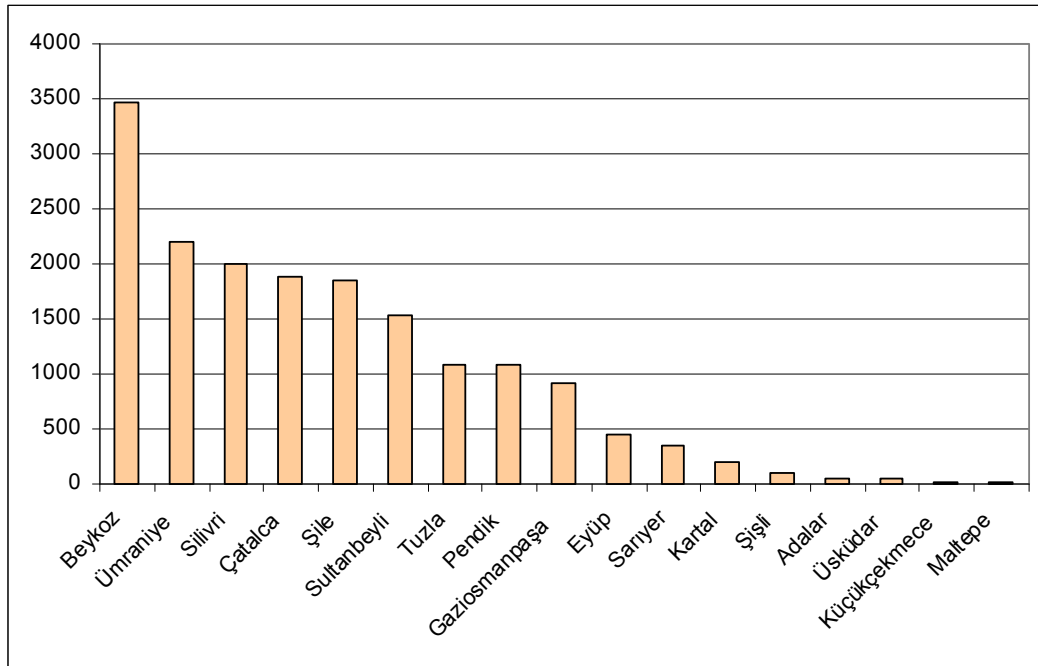
İlçelerin bu durumları değerlendirildiğinde Beykoz, Ümraniye, Sultanbeyli, Pendik ve Tuzla, Gaziosmanpaşa ilçelerinin gerek sanayi alanı gerekse yoğun iç göçe maruz kalmaları sonucu yeni yerleşim yerleri haline gelmeleri orman alanlarının tahribinde önemli bir etken olmuştur.

Silivri ve Çatalca ilçelerinde kadastro çalışmaları sırasında orman alanları içerisinde kalan tarım arazilerini kullanma amaçlı işgaller ve kullanılan zirai ilaçlar bu bölgedeki orman alanlarını önemli ölçüde etkilemiştir.

Şile ilçesinde ise yasalarla eğimli arazilerin tarıma dönüştürülmesinin önünün açılması ile birlikte orman tahribi artış göstermiş ve yapılan tarım çalışmaları sonucu işgal edilen arazilerin erozyona uğraması diğer eğimli orman arazilerine doğru talebi arttırmıştır.

1950’li yıllarda başlayan sanayileşme çabası ile yer seçimi kriterlerinin önemsenmemesi, sanayiye hizmet etmesi beklenen nüfusun kontrolsüz artışı, iç göçle gelen nüfusun konut ihtiyacı talebine ilişkin devlet politikaları ve planlama işleyişinin olmaması orman alanlarının işgalinde en önemli etkenleri oluştururken, küresel kent olma yolundaki İstanbul’un ulaşım imkanlarının kentten bağımsız düşünülerek gerçekleştirilmesi bu kapsamda yapılan her iki köprü ve bağlantı yolları ormanlara yapılan işgali devlet yolu ile arttırıcı en önemli diğer etken olmuştur. Ayrıca 1998 depreminden sonra orman içi alanlarda güvenli yer arayışı, metropol olmakla ortaya çıkan can güvenlikli kendi içine dönük yüksek gelir grubuna yönelik yaşam alanları oluşturma çabaları bu tahribin ve kontrolsüz gelişimin diğer yüzünü oluşturmaktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 17 1973-2003 Yılları arası kanunlara göre toplam orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere dağılımı (OGM, 2010 verisinden yararlanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

1744 sayılı yasa kapsamında orman sınırı dışına çıkarılan alanların dağılımına bakıldığında Sultanbeyli ilçesinin % 27,74 ile birinci sırayı, Gaziosmanpaşa ilçesinin % 17,13 ile ikinci sırayı, Ümraniye ilçesinin ise % 16,95 ile üçüncü sırayı aldığı görülmektedir (Uygur Ayva, 2011).

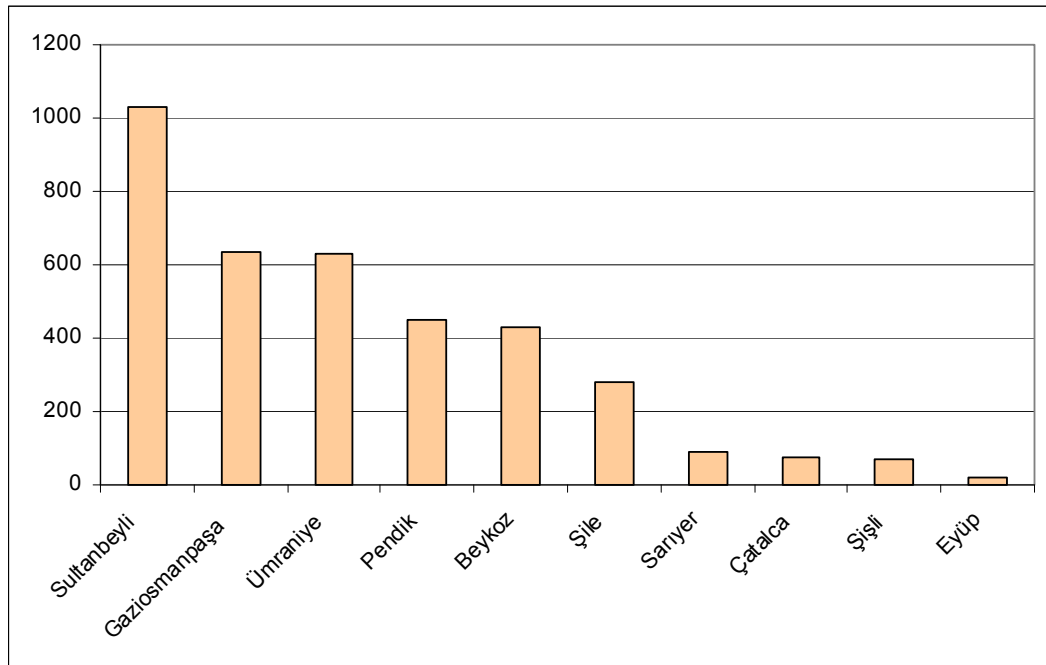
1945 yılında Bulgaristan’dan gelen göçmenlerin bir kısmı hükümetçe 7500 dönümlük arazi istimlak edilerek Sultanbeyli’ye yerleştirilmiştir. 1957 yılında Sultanbeyli köyünün

kurulmasına karar verilmiş ve köy içinden eski Ankara-İstanbul Yolunun geçmesi ile değer kazanmış ve hissedarların satışa başlaması ve Orman idaresinin Sultanbeyli'ye tahdit koyması sonucu idare ile hissedarlar arasında dava olmasına neden olmuştur. Bu bölgede ormanlar uzun süre büyük bir tahribata uğramayı sürdürmüştür (Uygur Ayva, 2011).

Gaziosmanpaşa 1950'den önce hayvancılıkla uğraşanların kurduğu ağıllarla birkaç atölye tipi imalathaneden oluşmuş ve 1952 yılında Balkan göçmenlerine devletin yaptırdığı evlerle başlayan nüfus artışı, 1960'lı yıllarda sanayinin Rami ve Eyüp'e kaymasıyla büyük bir ivme kazanmıştır. Özellikle artan nüfus konut ihtiyacını orman alanlarının işgal edilmesi ile sağlamıştır (Uygur Ayva, 2011).

Ümraniye' de ilk yerleşenler Balkan Savaşları'ndan sonra, önce Batum'dan ardından da Yugoslavya ve Bulgaristan'dan gelen göçmenler olmuştur. Bundan dolayı bir süre "Muhacir Köy" olarak adlandırılmıştır. 1960 yılına kadar köy olarak kalan Ümraniye, Organize Sanayi Bölgesi olarak ilan edilmesinden sonra yoğun bir göçe maruz kalmıştır. Göçle birlikte ortaya çıkan konut sorunu ormanların tahrip edilmesine neden olmuştur (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 18 1973-1983 yılları arasında 1744 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı (OGM, 2007 verisinden yararlanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

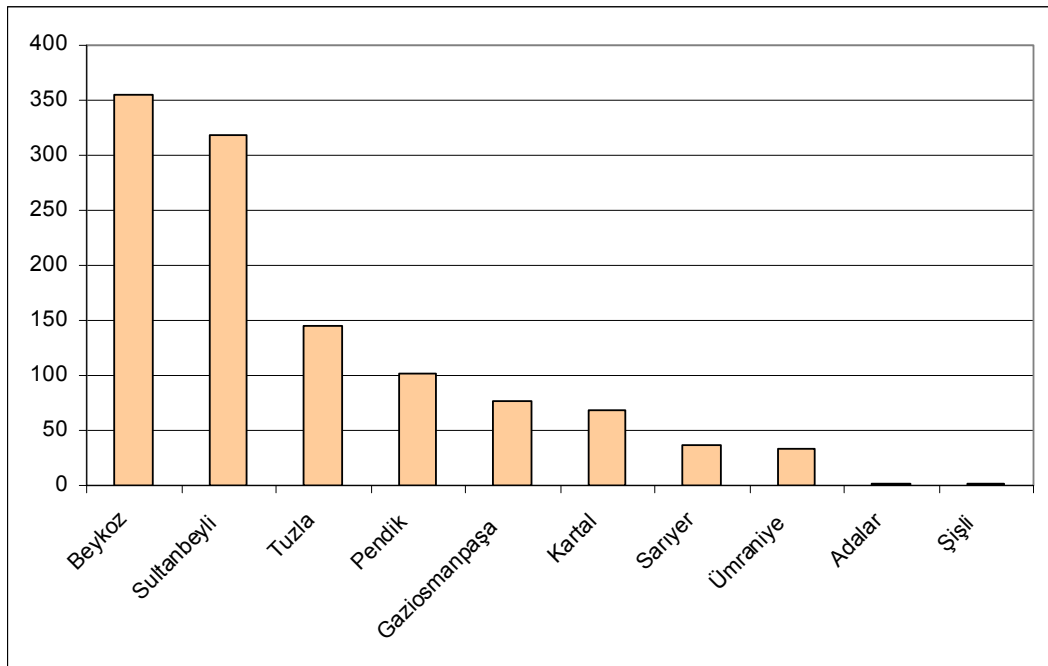

2896 sayılı yasa kapsamında orman sınırı dışına çıkarılan alanların dağılımına bakıldığında Beykoz ilçesinin % 31,14 ile birinci sırada, Sultanbeyli ilçesinin % 27,98 ile ikinci sırada, Tuzla ilçesinin ise % 12,72 ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir (Uygun Ayva, 2011).

İlçe nüfusunun büyük bölümünü Beykoz'a iç göçle gelenler oluşturmuştur. Yaşanan aşırı iç göç sonucunda birçok yerde doğal bitki örtüsünün yok edilmesi ile yerleşim alanları meydana gelmiştir. Arazi mülkiyeti genellikle orman ve hazineye ait olup, şahıs mülkiyetindeki arazilerin sınırlı olması ve büyük parseller içermesi yüzünden orman alanları işgallerle konut alanı haline dönüştürülmüştür (Uygun Ayva, 2011).

1980'lerin sonuna kadar balıkçılık ve çiftçiliğin bir arada sürdürüldüğü Tuzla'da ise sanayinin gelişmesiyle çiftçilik önemini yitirmiş, özellikle Organize Deri Sanayi Bölgesinin burada olması hızlı bir nüfus artışını beraberinde getirmiştir. Artan nüfus ve konut ihtiyacı yine orman alanlarından karşılanmıştır (Uygun Ayva, 2011).

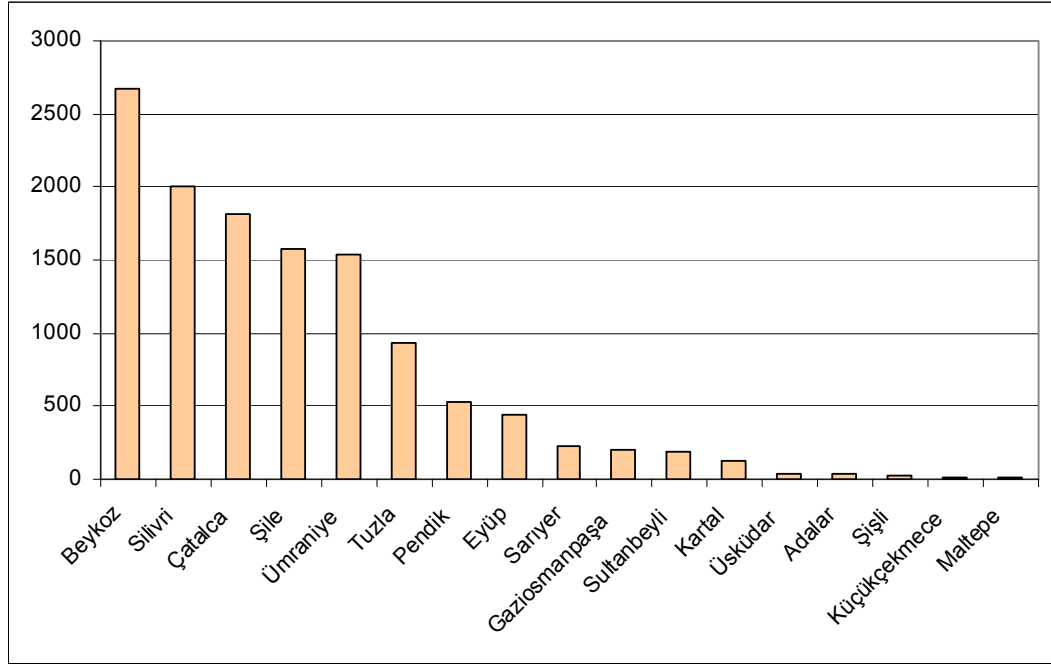
Çizelge 5. 19 1983-1986 yılları arasında 2896 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı (OGM, 2007 verisinden yararlanılarak Uygun Ayva tarafından üretilmiştir)

3302 sayılı yasa kapsamında orman sınırı dışına çıkarılan alanların dağılımına bakıldığında ise Beykoz ilçesinin % 21,61 ile birinci sırada, Silivri ilçesinin % 16,18 ile ikinci sırada, Çatalca ilçesinin ise % 14,63 ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir (Uygun Ayva, 2011).

Silivri ilçesinin geçim kaynakları tarım, hayvancılık, balıkçılık, turizm ve sanayiye dayalıdır. Özellikle bu bölgede bulunan tarım ve hayvancılık yaparak ormanla iç içe yaşamak mecburiyetinde olan gelir düzeyi düşük orman köylüleri ormandan açarak tarla, bağ, bahçe, mera yapmış ve orman içine yerleşerek orman alanlarını yok etmiştir (Uyur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 20 1987-2003 yılları arasında 3302 sayılı kanun kapsamında orman sınırları dışına çıkarılan alanların ilçelere göre dağılımı (OGM, 2007 verisinden yararlanılarak Uyur Ayva tarafından üretilmiştir)

5.3.3 Değişimi yönlendiren olgular

Orman kaynaklarının tahrip edilerek orman sınırları dışına çıkartılmasına yol açan etken sosyo-ekonomik özellikle kentsel kökenli etkenlerdir. Ancak etki ve öncelik sıralaması İstanbul'a özgüdür. Bunlar nüfus artışı ve plansız yerleşme (çarpık kentleşme), madencilik, endüstri, turizm ve tahsislerdir (İBB,2006).

5.3.3.1 Nüfus artışı ve plansız yerleşme

İstanbul ve çevresi, ülkemizdeki iç göçlere dolayısıyla nüfus artışı ve plansız yerleşimlerin beraberinde gelen olumsuz ve yanlış arazi kullanım örneklerine yoğun biçimde rastlanılan bir metropol durumundadır. İstanbul'un konut alanları ile ilgili temel özelliklerden biri hızlı nüfus artışı baskısı altında olmasıdır. İstanbul'da 1950'lerde hızlı şehirleşme süreci başlamıştır ve özellikle son dönemde yılda 250.000–300.000 kişi kente eklenmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) verilerine göre 1990'da 7.195.773 olan toplam nüfus, 2000 yılında

10.018.735, 2009 TUIK verilerine göre 12.782.561 kişiye çıkmıştır. Ayrıca İstanbul'da ortalama hane halkı büyüklüğünün 1990 yılında 4,14 iken, 2000 yılında 3,85'e düşmesi (DİE Bina İstatistikleri, 2000) de konut talebini arttırıcı bir etken olmuştur. Bu hızlı ve yüksek nüfus artışını barındıracak planlı konut alanlarının üretilmesindeki güçlükler sonucunda kent; plan dışı, parçacı ve düşük maliyetli bir büyüme süreci içine girmiştir (İBB, 2006)

Günümüze kadar geçen sürede sanayi, ticaret, iş merkezi ve toplu konut alanlarının yer seçimleri geniş kapsamlı planlama ve genel gelişme stratejileri ile politikalarına dayandırılmamıştır. Dolayısıyla, arazi kullanım kararları bireysel kararlara bağlı olarak oluşmuştur (İBB, 2006).

1980 öncesi dönemde bir yandan mevcut konut alanlarında yeni nüfusu barındırmak amacıyla yoğunluklar arttırılırken, diğer yandan kente yeni göç edenler sanayi alanlarının çevresinde gecekondü bölgeleri oluşturmuşlardır. 1980 sonrasında benimsenen ekonomik politikalar ile 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu gibi yasal düzenlemeler sonucunda, İstanbul'da planlı ve plansız konut alanlarında yeni gelişmeler gözlenmiştir. Bu dönemde büyük ölçekli toplu konut projeleri teşvik edilmiş, ancak bu alanların yer seçimleri de parçacı ve gelişmiş güzel olmuştur. Arazi değerleri ve kentsel donatı maliyetlerinin yüksekliği nedeniyle çok katlı ve yoğun, ancak kimliksiz konut alanları üretilmiştir. Mevcut konut alanlarında daha önce yeşil olan dere yatakları, drenaj hatları ve yüksek eğimli yerler yapılaşma baskısı altında kalmış ve yüksek yoğunluklu konut alanlarına dönüşmüştür. Büyüyen konut sektörü ve nüfus baskısı altında kentsel arazi rantı giderek artarken, kaçak yapılaşmaların da spekülâtif kazançlara kaynak olmasına yol açmıştır (İBB, 2006).

1981 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin alanı 320 km²'den 1.100 km²'ye çıkmış ve yapılaşmış alanların en az % 60'ının yasa dışı olarak gelişmiş olduğu 1995 tarihli 1/50.000 Ölçekli İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım İmar Plan Raporu'nda açıklanmıştır. Yasadışı bölgeler İslah İmar Planları yapılarak yasallaştırılmıştır. Yapılaşmaya uygun olmayan bu alanlarda yoğunluklar arttırılmış, fakat kentsel donatılar standartların çok altında tutularak sağlıksız alanlar üretilmiştir.

Günümüzde de orman alanları ve içme suyu havzalarını tehdit eden kaçak yapılaşmalar yasallaşmayı beklemektedir. Tarihi konut alanlarındaki konut stoku bakımsız kalmış olup, nüfus kaybetmektedir. 1999 yılı Marmara Depremi sonrasında düşük yoğunluklu az katlı konutlara talebin artması ile toplu konut olarak üretilen düşük yoğunluklu siteler İstanbul'un orman ve tarım alanları ile içme suyu havzalarını tehdit etmektedir (İBB, 2006).

2000’li yıllarda, İstanbul’un konut alanlarının büyük bir bölümünün düzensiz yerleşmelerden oluştuğu, planlı kalkınma dönemlerinde hedeflenen politikaların uygulanamadığı, mekansal ve toplumsal sorunlara çözüm bulabilme açısından planlamanın yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu yetersizliğin ana sebebi mevzii planlar yoluyla planların aşılması, kaçak yapılaşma ve imar affıdır (İBB, 2006).

Planlamanın böyle etkisiz kaldığı bir ortamda, konut piyasasına yönelik olarak mevcut konut talebini karşılamayı amaçlayan konut üretiminde, büyük eksiklik ve boşluklar görülmektedir. Dolayısıyla, planlama ile konut piyasası arasındaki ilişki daha en başından yanlış temeller üzerinde inşa edilmiş olmaktadır (İBB, 2006).

İstanbul’daki plansız yerleşmelerin (çarpık kentleşme) ne denli yaygınlaştığı adeta geleneksel hale geldiğini değişik dönemlerdeki Metropolitan Nazım Planları’nda da görmek mümkündür. 1980 onaylı Metropolitan Planı, 1995 tarihli İstanbul Metropolitan Alan Alt Bölge Nazım Planı ve bugünkü konut alanları karşılaştırıldığında, İstanbul için gelişme alanı olarak konut alanları önerildiği halde yapılaşmamış alanlar bulunduğu, buna rağmen önerilmediği halde yapılaşmış alanların bulunduğu ortaya çıkmaktadır (İBB, 2006).

5.3.3.2 Madencilik faaliyetleri

İstanbul ili sınırları içindeki orman kaynaklarının alansal yönden azalmasına neden olan bir diğer önemli etken de ormancılık gibi doğrudan yer üstü ve yeraltı topraklarını kullanan madencilik sektörüdür (İBB, 2006).

Türkiye’de 2001 yılı itibariyle maden tesisi ve işletmesi amacıyla tahsis edilen 16.723 adet orman tahsisi toplam 39.746 ha’lık alanı kapsamaktadır (OGM, 2001). Maden İşleri Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre, İstanbul il sınırları içinde kömür (36), grafit (2), kuvars kumu (55), kuvarsit (13), kil (33), bentonit (5), alüminyum (4), mermer (50) ve kum-çakıl (30) olmak üzere toplam 228 adet ruhsat bulunmaktadır. 228 ruhsatlı sahadan sadece 131 tanesinde madencilik faaliyeti yapılmaktadır. Maden sahalarının % 91,7’si orman, % 4,42’si hazine (milli emlak), % 3,88’i özel mülkiyet altında bulunmaktadır (İBB, 2006).

Orman alanlarındaki maden, taş, kum, kömür ve benzeri ocakların ormanlar üzerindeki etkileri açık maden işletmesinin yarattığı sorunlar, yeraltı maden işletmesinin yarattığı sorunlar, açık maden işletmesinde yönetim yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar ile çevre kirliliği sorunları başlıkları altında sıralanabilir (Yüce ve Önal, 1997).

Açık maden işletmeleri (taş ve kum ocakları dahil) orman arazisinde çok önemli sorunlar

yaratmaktadır. Bunlar maden işletmesinin özelliğinden ve yönetiminin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır (İBB, 2006).

Açık maden işletmeciliği ormanın doğal tür bileşiminin (bitkiler ve hayvanlar) ve toprağın, kazı materyalinin yığıldığı alan ise ormanın yok olmasına yönelik tehdit oluşturmaktadır. Kazı materyalinden gelen kil ile sızıntı suyunun orman alanında ve çevresinde fiziksel ve kimyasal etkileri, maden (taş ve kum ocakları dahil) çıkartılan alanın işe yaramaz ve ağaçlandırılmaz duruma getirilmesi ve bu durumda bırakılması, kazı artıklarının ağaçlandırılmaz nitelikte olması nedeniyle çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Açık maden işletmesi ocak yarmalarında toprak suyunun (kapılar su ve taban suyu) buharlaşması, çevresi için kuraklık etkisi yaratabilmekte ve açık ocak işletme etkisi ile toprağın su üretiminin kesintiye uğraması mümkün olabilmektedir (İBB, 2006).

Kapalı (galeri) maden işletmelerinde toprağın taban suyunun açılan galerilere sızması sonucunda, orman yetişme ortamının su ekonomisi bozulmakta ve ormandaki su kaynakları kuruyabilmektedir. Ayrıca, galerilerden çıkartılan kazı materyalinin döküldüğü alan ile bu materyalden sızan suların yayıldığı orman alanı olumsuz fiziksel ve kimyasal etkiler altında kalmaktadır (İBB, 2006).

Madencilik faaliyetlerinin tamamlanmasından sonra işletme sahası genellikle ağaçlandırılmadan terk edildiğinden geride tahrip edilmiş orman alanı ve ciddi bir görüntü kirliliği kalmaktadır (İBB, 2006).

Her türden maden işletmeciliği İstanbul ve çevresindeki yeşil alanların tahribatında en önemli etkidir. Özellikle Kemerburgaz, Sarıyer, Çatalca, Ömerli ve Şile Yörelere'ni içine alan maden ve taş ocakçılığı işletmeciliği, yeşil örtüyü önemli ölçüde tahrip etmiş, erozyonu arttırmış, suyu kirletmiştir (Korkmaz, 1978).

Son 20 yıl boyunca açık linyit maden işletmeciliği ormanlık alanları, kumul habitatları tehdit eden en önemli tehlike olmuştur. Örneğin; Ağıldere ve Ağaçalı Kumulları'nda, maden işletmeciliği nedeniyle sahil kesimi ve hemen arkasındaki baltalık orman ve kumul habitatlar dahil yaklaşık 20 km kıyı şeridi zarar görmüştür. Önceleri toplam olarak yaklaşık 1.750 ha kaplayan üç kumul sisteminden günümüze yaklaşık % 70'lik bir kayıpla yalnızca 484 ha kalmıştır (İBB, 2006).

5.3.3.3 Endüstri

Endüstrinin yoğunlaştığı bölgelerde görülen diğer bir arazi kullanım yoğunluğu

yerleşmelerdir. İstanbul sözü edilen ilişkinin en çarpıcı örneklerine sahiptir. Endüstrinin gerek alan, gerekse işgücü olarak yoğunlaştığı ilçelerde plansız yerleşmelerin ve buna bağlı 2/B maddesi uygulamalarındaki yerleşmelerin payının arttığı görülmektedir (İBB, 2006).

İstanbul ili ilçelerinde imalat sanayi sektörlerinin birim sayısına göre dağılımı incelendiğinde 67.723 adet sanayi birim sayısı görülmektedir (TUİK, 2002). Bu sayının % 76'sı Batı, % 24'ü ise Doğu Yakası'nda yer almaktadır. Birim sayılarının ilçelere dağılımına bakıldığında, Batı Yakası'nda sırasıyla Küçükçekmece (%10,6), Zeytinburnu (% 10,2), Eminönü (% 8,4), Gaziosmanpaşa (%8,2), Bayrampaşa (% 8,2), Kağıthane (% 7,7), Güngören (% 5,9), Bağcılar (% 5,6), Beyoğlu (% 5,6), Şişli (%5,2) olmak üzere on ilçede yoğunlaştığı; Doğu Yakası'nda ise Ümraniye (% 26,7), Kadıköy (% 15,6), Pendik (% 12,8), Kartal (% 11,8), Maltepe (% 9,3), Tuzla (% 8) ve Üsküdar (% 7,9) olmak üzere dört ilçede yoğunlaştığı görülmektedir (İBB, 2006).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi arazi kullanım çalışmaları (İBB Şehir Planlama Müdürlüğü ve İBB Avrupa Yakası Planlama Grubu) ve 2004 IKONOS uydu görüntülerinden elde edilen veriler kullanılarak yapılan analiz, İstanbul Metropolitan Alanı'nda ilçeler düzeyinde toplam sanayi alan büyüklüğünün dağılımını yansıtmaktadır.

Yapılan tespitler sonucu sanayi alanlarının yakalara göre dağılımı ele alındığında, Batı Yakası'nda yoğunlaşma göze çarpmaktadır. Sanayi alanlarının Batı Yakası'nda kapladığı toplam alan (% 60) 63.060.593 m²'dir. Doğu Yakası'nda yer alan sanayi kuruluşlarının toplam alanı ise (% 40) 41.706.482 m²'dir (İBB, 2006).

Batı Yakası toplam sanayi alanı büyüklüğü, ilçe toplam alanının % 1,8'ini kaplamaktadır. Doğu Yakası toplam sanayi alanının toplam ilçe alanı içindeki oranı ise % 2,2 olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece Doğu Yakası toplam sanayi alanının İstanbul ortalaması ve Batı Yakası'na göre daha çok yoğunluk taşıdığı görülmektedir (İBB, 2006).

İmalat sanayi alan büyüklüklerinin ilçelere göre dağılımına bakıldığında Tuzla (% 15,7), Büyükçekmece (% 14) ve Küçükçekmece (% 11,9) ilçelerinin en büyük sanayi alanı büyüklüğünü taşıyan ilçeler olduğu görülmektedir. Adalar, Şile, Beşiktaş, Sarıyer ve Eminönü ise imalat sanayi alan büyüklüğünün en düşük olduğu ilçeler arasında yer almaktadır (İBB, 2006).

Batı Yakası geneline bakıldığında, sanayi alan büyüklüğünün Büyükçekmece (% 23,2) ve Küçükçekmece (% 19,7) ilçelerinde fazla olduğu görülmektedir. Küçükçekmece İlçesi'ni

sırasıyla ile Çatalca (% 8,1) ve Bağcılar (% 6,4) İlçeleri takip etmektedir. Beşiktaş İlçesi sanayi alan büyüklüğünün % 0,1'lik bir oranla en düşük olduğu ilçedir (İBB, 2006).

Doğu Yakası geneline bakıldığında, sanayi alan büyüklüğünün en fazla olduğu ilçeler sırasıyla; Tuzla (% 39,5), Kartal (% 18,8) ve Ümraniye (% 18,5) ilçeleridir. Adalar İlçesi Doğu Yakası'nda sanayi alan büyüklüğünün en düşük olduğu ilçedir (İBB, 2006).

5.3.3.4 Turizm ve tahsisler

Göçe bağlı olarak İstanbul ilindeki hızlı nüfus artışı ile birlikte gereksinimlerin çeşitlenmesi mevcut yasal olanaklar ile birleşince, orman alanlarının kolay yararlanılabilir ve kullanılabilir alanlar olarak görülmesine neden olmuştur. Yasal alt yapıdan da yararlanılarak kamu yararı ilkesi gereğince çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların orman alanlarından çeşitli şekillerdeki yararlanma talepleri; izin, irtifak ve tahsis uygulamaları gibi yasal yollar ile karşılanmıştır (İBB, 2006).

Orman Alanlarına yönelik kentsel etkilerin bir diğerini oluşturan tahsisler 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Yasası (Kabul Tarihi: 23/7/1995, Yayımlandığı R.Gazete: Tarih: 26/7/1995 Sayı: 22355) çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Yine bu kanun çerçevesinde yapılan tahsislerin kontrolü, yasaklar, suçların takibi ve cezalar yetkisi tanımlanmıştır:

Madde 2-Orman sınırları içindeki; yangın hariç çeşitli sebeplerle meydana gelmiş olan açıklıklarda, amenajman planlarının ağaçlandırmaya ayırdığı sahalarda, Orman Bakanlığınca belirlenecek esaslar ve önceliklere göre ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapılmak üzere, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilere bedelsiz izin verilebilir.

6831 sayılı Orman Kanununun 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (B) bendi hükmüne göre orman sınırları dışına çıkarılan yerlerden, orman içindeki köylerde yerleşik kişilerin iskanı için kullanılmasına ihtiyaç bulunmayan ve yeniden orman niteliği kazandırılması mümkün olan araziler üzerinde, bu Kanun hükümlerine göre ağaçlandırma ve erozyon kontrolü yapmak amacıyla kullanmak isteyenlere izin verilir. Tahsis edilen sahalardaki uygulamalar yetkili orman idaresi tarafından her 6 ayda bir yerinde denetlenerek gelişmeler rapora bağlanır. Bir yıl içinde projelendirilerek uygulamaya geçirilmemesi ve 5 yıl içinde izin amacının gerçekleştirilmemesi halinde verilen izin iptal edilir. Ayrıca, izin sahibinden araziyi kullandığı bu süre için ecrimisil alınır.

Devlet ormanlarında izin verilmesi, 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerine tabidir.

Madde 3- Turizm bölgesi, alanı ve merkezleri dışında Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da, ağaçlandırma ve erozyon kontrol çalışmaları yapılmak üzere, genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlarla gerçek ve tüzel kişilere izin verilecek sahalara, Turizm Bakanlığının da görüşü alınarak Orman Bakanlığının talebi üzerine ve Maliye Bakanlığınca uygun görüldüğü takdirde bu Bakanlığa tahsis edilebilir. Bu sahalara; Orman Bakanlığınca belirlenecek esaslar ve önceliklere göre kullanılır.

Madde 4- Kendilerine ait arazilerde veya tahsis yapılan, izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen sahalarda; bu Kanun kapsamında ağaçlandırma ve erozyon kontrolü seferberliğine katılacak kamu kurum ve kuruluşları ile tüzel kişiler ve yapacakları işler aşağıda sayılmıştır.

a) Başbakanlık; Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla, sulama göletlerinin su toplama havzalarındaki tarım arazilerinde gerekli havza ıslahı tedbirlerini alır. Toprak erozyonunu önleyici, giderici ve azaltıcı tedbirler ile toprak ve su dengesinin kurulması ve korunmasını sağlar. Köy yolları kenarlarında tarım arazilerinde rüzgar erozyonunun önlenmesi için ağaçlandırma çalışmaları yapar. Rüzgar perdeleri oluşturur. Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya özel mülkiyetinde bulunan yabancı fıstıklık, zeytinlik, harnupluk, makilik, çayır ve meraların geliştirilmesinde altyapı çalışmalarını yapar veya yaptırır.

b) Milli Savunma Bakanlığı; Türk Silahlı Kuvvetlerine tahsis edilmiş Hazine arazileri üzerinde "Ordu Ormanları" kurar. Bu ormanların bakım ve korunması askeri birliklerce yapılır. Orman Bakanlığınca teknik yardım sağlanır.

c) İçişleri Bakanlığı; mülki hudutları dahilinde valilikler ve kaymakamlıklar vasıtasıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar. Özel İdare imkanlarını da kullanarak "Özel İdare Ormanları" kurar. Polis okullarında eğitim ve öğrenim gören polis adaylarına, her yıl üç adetten az olmamak üzere fidan diktirerek "Emniyet Ormanları" kurar. Bakım ve korunmasını yapar, yaptırır.

d) Milli Eğitim Bakanlığı; Orman Bakanlığınca, valiliklerce, kaymakamlıklarca ve belediyelerce tahsis edilen uygun yerlerde her öğrenciye her yıl 3 adetten az olmamak üzere fidan diktirerek "Okul Ormanları" kurar. Saha hazırlığı ile bakım ve koruma işleri araziye veren kuruluşlarca yapılır.

e) Tarım ve Köyişleri Bakanlığı; Devletin hüküm ve tasarrufu altında veya özel mülkiyetinde bulunan yabancı fıstıklık, zeytinlik, harnupluk, makilik, çayır ve meraların geliştirilmesi

çalışmalarını yapar veya yaptırır.

f) Turizm Bakanlığı; turizm bölge, alan ve merkezlerinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar ve yaptırır. Bu yerlerin bakım ve korunması Orman Bakanlığının teknik işbirliği ile sağlanır.

g) Çevre Bakanlığı; ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışması yapılmasını gerekli gördüğü yerlerde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını yapar veya yaptırır. “Çevre Ormanları” kurar. Bu yerlerin bakım ve korunması Orman Bakanlığı ile işbirliği içerisinde sağlanır.

h) Üniversiteler; kampusleri içinde mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda, eğitim süresince her öğretim üyesi ve öğrenciye her yıl üç adetten az olmamak üzere fidan diktirerek “Üniversite ve Fakülte Ormanları” kurar. Bakım koruma ve işletilmesini yaparlar.

i) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu; özel radyo ve televizyon kuruluşları; orman ve ağaç sevgisini yaygınlaştırıcı yayın ve tanıtım faaliyetlerini ücretsiz olarak yaparlar. Programlar hazırlayıp yayınlılar. Yayınlar; Orman Bakanlığınca belirlenecek dönemlerde, her kuruluşun ana haber bültenlerinden önce yapılır. Yılda 5 saatten az olamaz. Bu hizmetlerin yürütülmesinde Orman Bakanlığı ile işbirliği yaparlar.

j) Diyanet İşleri Başkanlığı; il ve ilçe müftülüklerinin önderliğinde, tahsis edilen Hazine arazilerinde ve izin verilen bozuk orman alanlarında “Diyanet Ormanları” kurar. Bu ormanların bakım ve korunması Orman Bakanlığının teknik işbirliği ile sağlanır.

k) Türkiye Elektrik Üretim-İletim Genel Müdürlüğü; elektrik santralleri çevresinde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını ve bu sahaların bakım, koruma işlerini yapar veya yaptırır.

l) Karayolları Genel Müdürlüğü; karayolları güzergahında yeşillendirme ve ağaçlandırma yapar. Karayolunu tehdit eden havzalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları, bu sahaların bakım ve koruma işlerini yapar veya yaptırır.

m) Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları; demiryolları güzergahında, yeşillendirme, yangına dayanıklı türlerle ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını, bu sahaların bakım ve koruma işlerini yapar veya yaptırır.

n) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü; barajların su toplama havzalarında mülkiyeti kendisine

ait veya 6200 sayılı Kanunla kendisine verilen görevler için tahsis edilen veya izin veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarını ve bakım ile koruma işlerini yapar veya yaptırır.

o) Yukarıdaki fıkralarda adları sayılmayan kamu kurum ve kuruluşları ile orman ürünlerini hammadde olarak kullanan Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayii Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Anonim Şirketi, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü, Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürlüğü, Posta Telefon Telgraf Genel Müdürlüğü, ETİBANK Genel Müdürlüğü; kendi arazileriyle izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen ve tahsis edilen sahalarda, üretim amaçlı ağaçlandırmalar yaparlar. Sahaların bakım, koruma ve işletilmesi bu kuruluşlarca yapılır veya yaptırılır.

p) Belediyeler; belediye sınırları içerisinde mücavir alanlarda, kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen yerlerde ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar ve “Belediye Ormanları” kurar. Bu sahalarda bakım, koruma ve işletmesini yapar ve yaptırır.

r) Köy tüzel kişilikleri; köy mülki hudutları içindeki mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma yaparak “Köy Ormanları” kurar. Bu Kanunun 2 ve 3 üncü maddelerine göre verilecek tahsis, irtifak ve izinlerde köy tüzel kişiliklerine öncelik tanınır. Ağaçlandırılan bu sahalarda bakım, koruma ve işletilmesi köy tüzel kişiliklerince yapılır.

s) Odalar, Meslek Kuruluşları, Birlikleri, Sendikalar, Vakıflar, Dernekler, Spor Klüpleri, Gönüllü Kuruluşlar ve Benzeri Teşekküller; mülkiyeti kendilerine ait veya tahsis edilen, izin verilen veya irtifak hakkı tesis edilen sahalarda ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yaparlar.

t) Büyük İşletmeler; kendi arazilerinde veya izin verilen, irtifak hakkı tesis edilen veya tahsis edilen sahalarda, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapar veya yaptırırlar. Büyük işletme tanımı, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde çıkarılacak tüzükle tespit edilir.

Yukarıda sayılan kamu kurum ve kuruluşları, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları için, istediği takdirde bünyelerinde uygun kapasiteli ormancılık birimleri oluştururlar. Bu çalışmalar için gerekli mali kaynağı kendi bütçelerinden karşılarlar.

Yukarıda sayılanlar dışında kalan kamu kurum ve kuruluşları ile tüzel kişiler de bu Kanun

kapsamında ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları yapabilirler.

Yasaklar, Suçların Takibi ve Cezalar

Yasaklar

Madde 13- Bu Kanun hükümlerine göre tahsis edilerek, izin verilerek veya irtifak hakkı tesis edilerek kurulan ormanlarda, bina ve tesis yapılamaz. Bu alanlar amaç dışında kullanılamaz, ipotek edilemez, üçüncü şahıslara devredilemez. Amaç dışı kullanılması veya üçüncü şahıslara devredilmesi, bir yıl içinde projelendirilerek uygulamaya geçilmemesi, beş yıl içinde amacın gerçekleştirilmemesi halinde; tahsis veya izin iptal edilir. Sahaya doğrudan ve bedelsiz el konulur. Ayrıca izin sahibinden iptale kadar geçen süre için Orman Bakanlığınca mahalli rayice uygun ecrimisil alınır.

Madde 16- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin esas ve usuller, Orman Bakanlığınca bir yıl içinde hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Madde 18- Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

İstanbul il sınırları içindeki orman alanlarından arıtma tesisi, atış alanı ve eğitim alanı, baraj rezervuar, bina tesisi, cami yeri, çöp depo alanı, deprem ölçüm istasyonu, doğal gaz boru hattı, enerji santrali, enerji nakil hattı, gezici dinamit deposu, gölet sahası, hastane, hava alanı, kanalizasyon, kum kireç ve çakıl ocağı, maden arama, maden işletme, maden tesis, malzeme stok sahası, mezarlık alanı, mezbaha alanı, okul (ilk-orta), petrokimya tesisi, piknik mesire, radar yeri, röle-baz anten tesisi, rüzgar enerji santrali, sağlık ocağı, sondaj kuyusu, sportif tesisler, su depo-kaptaj-pompaj, su isale hattı, su ürünleri tesis, şantiye sahası, taş ocağı, taş ocağı tesis, telefon iletim-ptt binası, toprak döküm alanı, turistik tesis, üniversite, yer altı suyu arama, yol yapımı için izinler alınmıştır. İzin türlerine dikkat edilecek olursa hemen hemen tamamı İstanbul'un artan nüfusunun gereksinimlerini karşılamaya yöneliktir (İBB,2006).

İstanbul il sınırları içindeki orman alanlarından Kamu Kurum ve Kuruluşlarına bedelli olarak toplam 60 adet izin verilmiştir. Bunun alansal miktarı 3.067.095 m²'dir. Bu izinlerden sayısal ve alansal olarak en yüksek miktarı 22 adet ve 2.119.352 m² ile Enerji Nakil Hattı Tesisleridir (OGM, 2005).

İstanbul il sınırları içindeki orman alanlarından Kamu Kurum ve Kuruluşlarına bedelsiz olarak toplam 440 adet izin verilmiştir. Bunun alansal miktarı 96.654.077 m²'dir. Bu izinlerden sayısal olarak en yüksek miktarları 80 ve 78 adet ile Su İsale Hattı ve Yol İzinleri

oluşturmaktadır. Alansal olarak en yüksek miktarlar ise 43.919.456 m² ile Atış Alanı ve Eğitim Alanı olarak Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanımına verilen alanlar ile 20.528.680 m² ile Su İsale Hattı Tesisleri için verilen alanlardır (OGM, 2005).

İstanbul il sınırları içindeki orman alanlarından Özel Kuruluşlara bedelli olarak toplam 1065 adet izin verilmiştir. Bunun alansal miktarı 30.701.904 m²'dir. Bu izinlerden sayısal olarak en yüksek miktar 463 adet ile Maden İşletme İzinleridir. Alansal olarak en yüksek miktar ise 13.359.317 m² ile Enerji Nakil Hatları için verilen izindir (OGM, 2005)

Orman kaynaklarının 49 ve 99 yıla varan dönemler için ormancılık dışı kullanımlara tahsisi genellikle bu kaynakların doğal dengeleri içinde kendilerini yenileyemeyeceği düzeylerde tahriplerine yol açmaktadır. Madencilik, eğitim, turizm vb. amaçlarıyla yapılabildiği gibi yerel yönetimlere çöp alanı, mezarlık alanı oluşturmak, enerji, yol geçirmek vb. amaçlarla da yapılan orman alanı tahsislerin İstanbul için en önde gelenleri madencilik, eğitim ve turizm amacıyla yapılanlarıdır (İBB, 2006).

Özellikle Vakıf Üniversiteleri'nin kampüs kurmak amacıyla orman alanlarını tercih etmeleri ormancılık kamuoyu ve genel kamuoyunda bu tür tahsisleri tartışılır hale getirmiştir. Orman ekosistemi üzerinde zararlar oluşturan ve orman kaynaklarının çoğunlukla vasfının kaybolmasına neden olan bu uygulamaları bir kısmı yargı kararlarıyla iptal edilmiştir. İstanbul'da Koç Üniversitesi'ne 193 hektar, Sabancı Üniversitesi'ne 93 hektar, Galatasaray Üniversitesi'ne 900 hektar orman arazisi tahsis edilmiştir (Ayanoglu, 1999).

5.3.4 Orman sınırları dışına çıkartılması tartışılan alanların günümüzdeki durumu

İstanbul' da 1950 yılından sonra büyük bir artış gösteren nüfus, iç göçle birlikte ormanları tehdit eder duruma gelmiştir. Ormanlar üzerindeki baskı sürerken artan nüfusa paralel olarak, yerleşme ve konut problemleri de çözülememiştir. Bunun bir sonucu olarak orman alanları gecekondularla ve kaçak yapılarla işgal edilmiş ve orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu sürecin durdurulamaması yüzünden, İstanbul'da orman varlığı, bitki örtüsü ve doğal çevre yok olma tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir (Köktürk, 2004)

Kent merkezi çevresindeki mevcut ormanlar halkın yoğun baskısı karşısında zorlanmaktadır. Bu baskı, bir yandan kaçak yapılaşmadan ve bir yandan da halkın yoğun ve kontrolsüz piknik yapma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak, ormanların büyük bölümü yerleşim yerleri ile iç içe bulunmaktadır (Köktürk, 2004).

Nüfusun hızla artması ve dolayısıyla istihdam kapasitesinin düşmesi; ihtiyaçların çoğalması

ve çeşitlenmesi; çevredeki tarım arazisi ve otlak gibi kaynakların azalması nedeniyle işgal edilen ormanlık alanlar, 6831 Sayılı Orman Kanununun 2. Maddesinin B Fıkrası gereğince; muhtelif nedenlerle orman vasfını kaybetmiş olduğu tespit edilen alanlar olarak, Orman Kadastro Komisyonları'nca ölçülerek, gerekli yasal süreç ve prosedür sonucu orman sınırları dışına çıkartılmıştır (İBB, 2006).

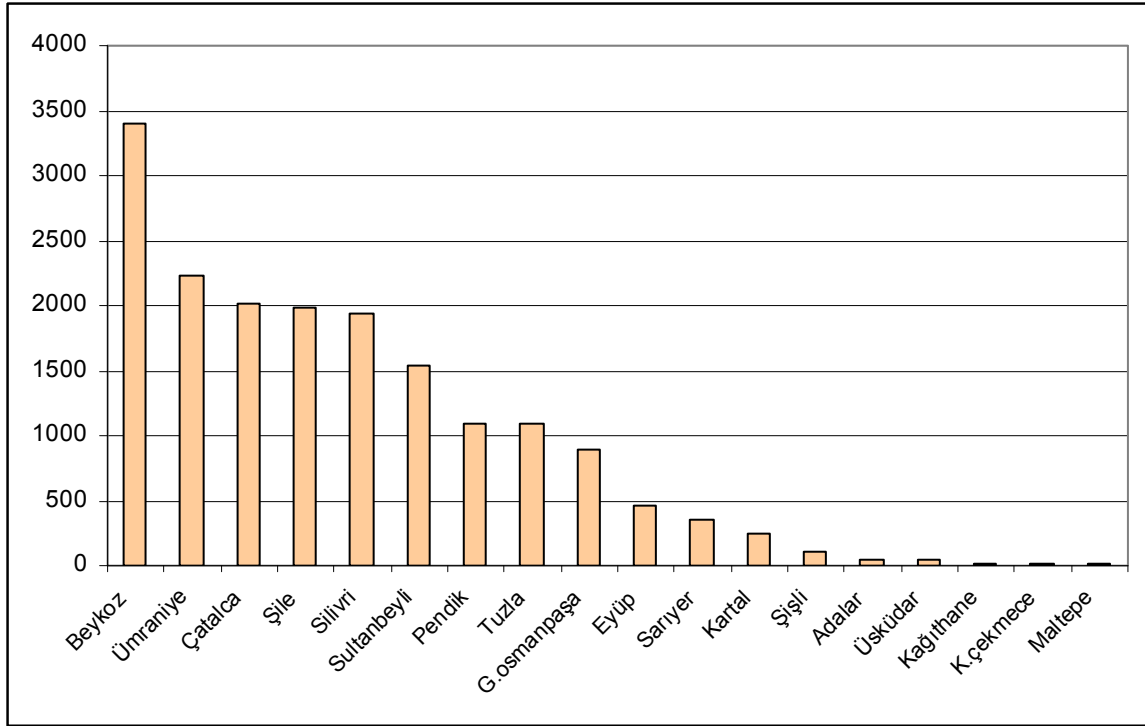
Çıkan yasalara göre yapılan yeni çalışmaların devam etmesi dolayısıyla OGM' nin 2007 yılı verisi kapsamında günümüzde orman sınırları dışına çıkartılan alanların durumuna bakıldığında İstanbul ilinde 17.446 ha alanın orman sınırları dışına çıkartıldığı görülmektedir. Davaların sürmesi ve her gün sonuçlanan bir dava neticesinde "borsa gibi değişim gösteren bu alanlar" (Gülenç, 2006) il tüm orman alanlarının % 6,73'üne karşılık gelmektedir (OGM, 2007).

Bu kapsamda orman sınırları dışına çıkartılan alanların ilçelere göre dağılımına bakıldığında % 19,49' unun Beykoz, % 12,77'sinin Ümraniye, % 11,57'sinin Çatalca, % 11,34'ünün Şile, % 11,15'inin Silivri, % 8,78'inin Sultanbeyli, % 6,23'ünün Pendik, % 6,23'ünün Tuzla, % 5,07'sinin ise Gaziosmanpaşa ilçelerinde olduğu görülmektedir (OGM, 2007).

Çizelge 5. 21 İstanbul ilinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların 2007 yılı itibari ile ilçelere göre alansal dağılımı (OGM, 2007)

İlçe adı	Köy/Belde Sayısı	İlçelerdeki Alan					Orman kadastro yapılacak	
		Orman Alanı (ha)	Orman sınırları dışına çıkartılan alanlar		Diğer alan ha	Toplam Alan ha	Orman Alanı (ha)	Köy adedi
			ha	%				
Adalar	1	590	45	0,26	533	1.168	0	0
Avcılar	0	0	0	0,00	4.996	4.996	221	1
B.Çekmece	6	45	0	0,00	18.002	18.047	9	7
Bağcılar	0	0	0	0,00	2.124	2.124	0	1
Bahçelievler	0	0	0	0,00	1.170	1.170	0	1
Bakırköy	1	52	0	0,00	2.917	2.969	0	0
Bayrampaşa	0	0	0	0,00	689	689	0	1
Beşiktaş	0	0	0	0,00	1.236	1.236	32	1
Beykoz	22	22.256	3.401	19,49	5.365	31.022	0	0
Beyoğlu	0	0	0	0,00	1.054	1.054	0	1
Çatalca	40	80.954	2.018	11,57	54.680	137.652	259	10
Eminönü	0	0	0	0,00	500	500	0	1
Esenler	0	0	0	0,00	1.131	1.131	414	1
Esenyurt	0	0	0	0,00	2.728	2.728	0	1
Eyüp	11	17.291	454	2,60	6.533	24.278	0	0
Fatih	0	0	0	0,00	1.088	1.088	0	1
G.osmanpaşa	13	11.608	885	5,07	11.143	23.636	0	0
Güngören	0	0	0	0,00	745	745	0	1
K.çekmece	1	1271	13	0,07	13.640	14.924	0	0
Kadıköy	0	0	0	0,00	4.450	4.450	0	1
Kağıthane	1	133	15	0,09	1.208	1.356	0	0
Kartal	3	2.223	253	1,45	5.810	8.286	0	0
Maltepe	1	958	9	0,05	4.997	5.964	0	0
Pendik	8	7.323	1.087	6,23	9.364	17.774	0	0
Sarıyer	10	8.300	352	2,02	6.094	14.746	0	0
Silivri	17	26.832	1.945	11,15	59.645	88.422	388	11
Sultanbeyli	1	583	1.531	8,78	298	2.412	0	0
Şile	57	62.672	1.978	11,34	13.190	77.840	0	0
Şişli	2	1.751	102	0,58	1.679	3.532	0	0
Tuzla	3	1.564	1.087	6,23	17.043	19.694	0	0
Ümraniye	11	11.943	2.227	12,77	5.911	20.081	0	0
Üsküdar	1	873	44	0,25	4.807	5.725	0	0
Zeytinburnu	0	0	0	0,00	1.080	1.080	0	1
Toplam		259.222	17.446	100,00	265.850	542.518	1.323	41

Çizelge 5. 22 İstanbul ilinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların ilçelere göre alansal dağılımı (OGM, 2007 verisinden yararlanılarak Uygur Ayva tarafından üretilmiştir)

Orman sınırları dışına çıkartılan alanlarının mevcut kullanımların tespitine yönelik yapılan bir çalışmada (İkonos Uydu'sundan çekilen Eylül 2004 uydu görüntüsü ile İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü'nden alınan orman kadastro haritasındaki orman sınırları dışına çıkartılan alanlar üst üste çakıştırılarak sayısallaştırılmıştır) bu alanların 7 kategoride toplanabildiği görülmüştür (Uygur Ayva vd., 2006).

Bu kategoriler; Ağaçlık Alan, Ağaçlık Alan-Tarla, Ağaçlık Alan - Konut, Tarla, Tarla-Konut, Konut ve Su yüzeyleri şeklindedir.

- Ağaçlık Alan: Tümüyle veya tümüne yakınıni ağaçlık alanın oluşturduğu alanlar,
- Ağaçlık Alan - Tarla: Ormanlık alan sınırında bulunan, ağaçlık alanlar ve tarla alanlarının birlikte olduğu alanlar,
- Ağaçlık Alan - Konut: Ormanlık alan sınırında bulunan ve ağaçlık alanların içinde konut alanlarını barındıran alanlar,
- Tarla: Tümüyle sürülmüş tarla alanları,
- Tarla-Konut: Tarla ve konut alanlarının birlikte dağılım gösterdiği alanlar,
- Konut: Ormanlık alan sınırında, tamamına yakınıni konutların oluşturduğu alanlar,
- Su Yüzeyleri: Orman sınırı dışına çıkartılan alan olarak görünmesine karşın su yüzeyi olarak görünen alanlardır.

Şekil 5. 5 Kategoriler ve örnekler 1 (Uygur Ayva vd.,2006 tarafından üretilmiştir)

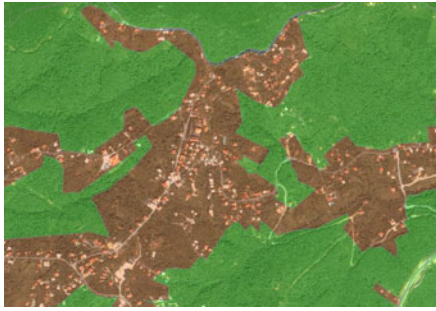

Garipçe-Sarıyer

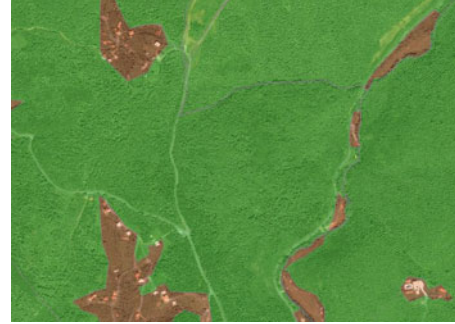

Şile

Ağaçlık Alan

Elmalı

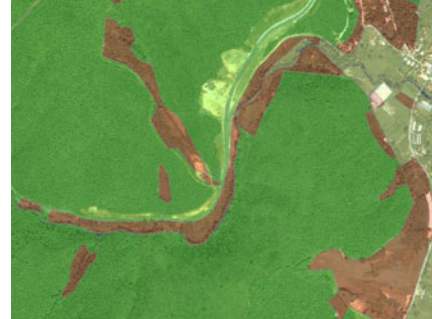

Alibahadır

Ağaçlık Alan-Yapılaşma

Demirciköy-Sarıyer

Alibahadır

Ağaçlık Alan-Tarla

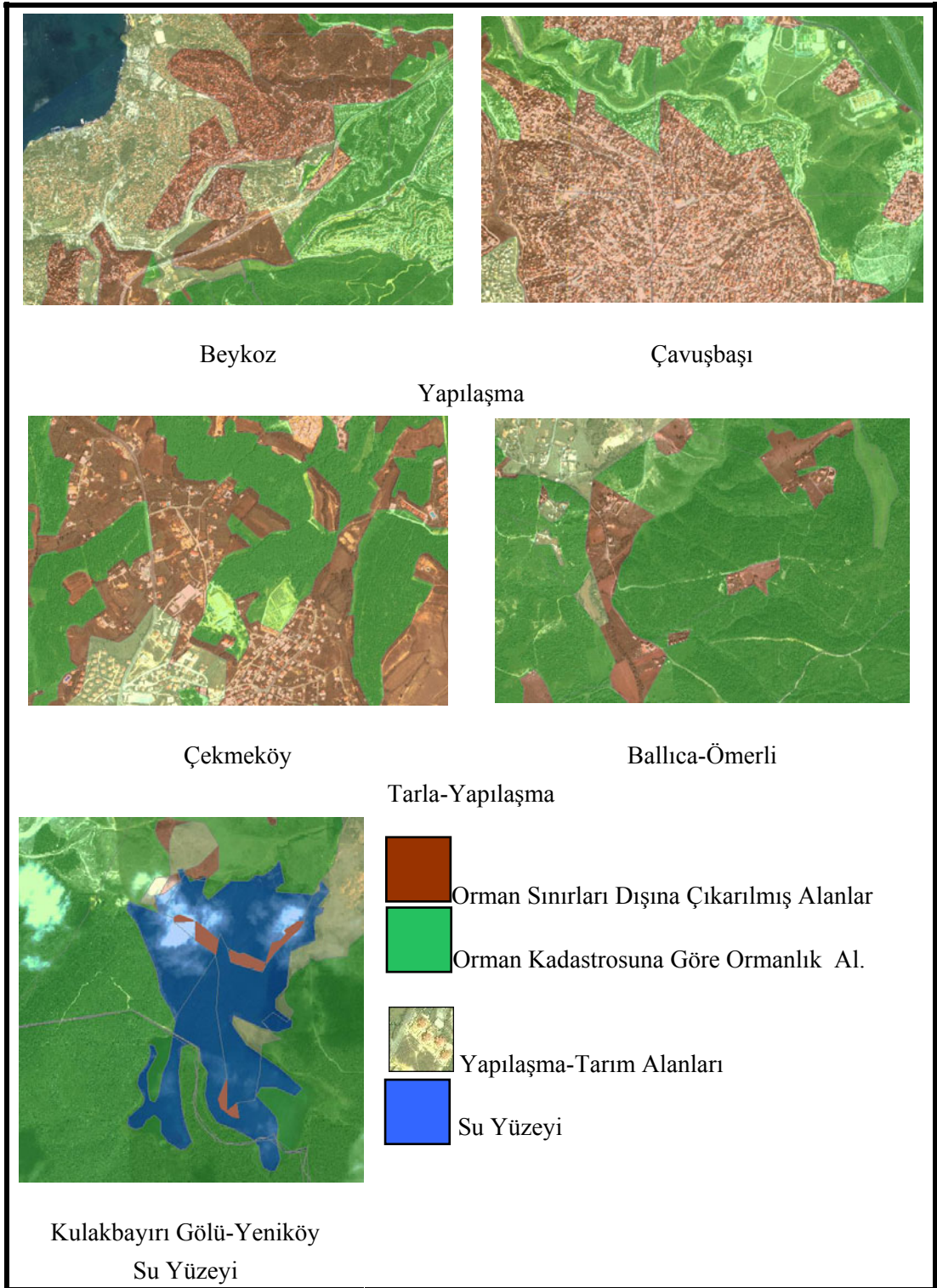
Ömerli

İhsaniye-Çatalca

Tarla

Şekil 5. 6 Kategoriler ve örnekler 2 (Uygur Ayva vd.,2006 tarafından üretilmiştir)

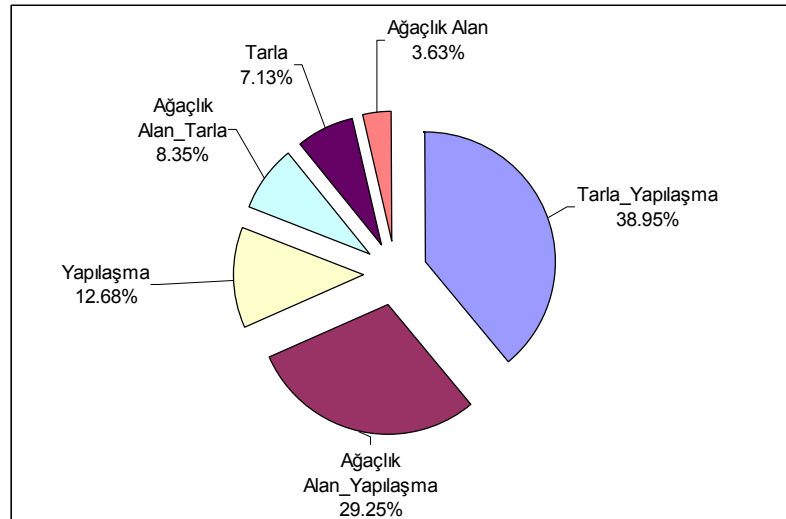
Çizelge 5. 23 Orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı *****
(Uygur Ayva vd., 2006 dan Uygur Ayva,2011 tarafından düzenlenmiştir)

Kategori	İlçe adı								
	Beykoz	Ümraniye	Çatalca	Şile	Silivri	Sultanbeyli	Pendik	Tuzla	Gaziosmanpaşa
Ağaçlık Alan	125,27	11,59	16,13	400,56	16,02	0,00	9,66	0,00	6,60
Ağaçlık Alan Tarla	287,95	55,11	183,65	1033,92	231,52	0,00	77,22	46,12	89,67
Ağaçlık Alan Yapılaşma	1008,77	26,97	0,00	46,00	0,00	0,00	10,06	0,00	25,68
Tarla	245,83	108,82	1563,16	393,46	1656,40	0,00	638,18	144,73	276,62
Tarla Yapılaşma	1343,20	225,60	126,04	34,04	25,89	0,00	134,04	72,02	394,97
Yapılaşma	437,30	1695,62	0,00	4,34	0,00	1546,17	129,20	54,28	0,00
Su Yüzeyi	0,00	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	4,14
Toplam	3448,32	2123,72	1888,99	1912,39	1929,82	1546,17	998,37	317,15	797,68

Orman sınırları dışına çıkartılan alanların ilçelere göre kategorileri incelendiğinde;

Beykoz ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 38,95'i Tarla-yapılaşma, % 29,25'i ise Ağaçlık alan-yapılaşma kategorisindedir. Özellikle Çavuşbaşı'nda Tarla – yapılaşma, Beykoz da Ağaçlık alan-yapılaşma ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

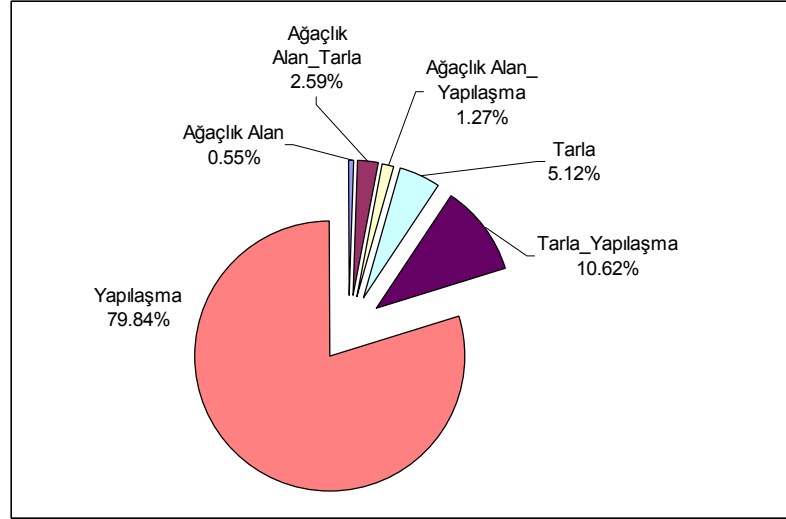
Çizelge 5. 24 Beykoz ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

***** Netcad ortamında hazırlanmış sayısal verilerden kategorilere göre yeni alanlar oluşturularak elde edilmiştir.

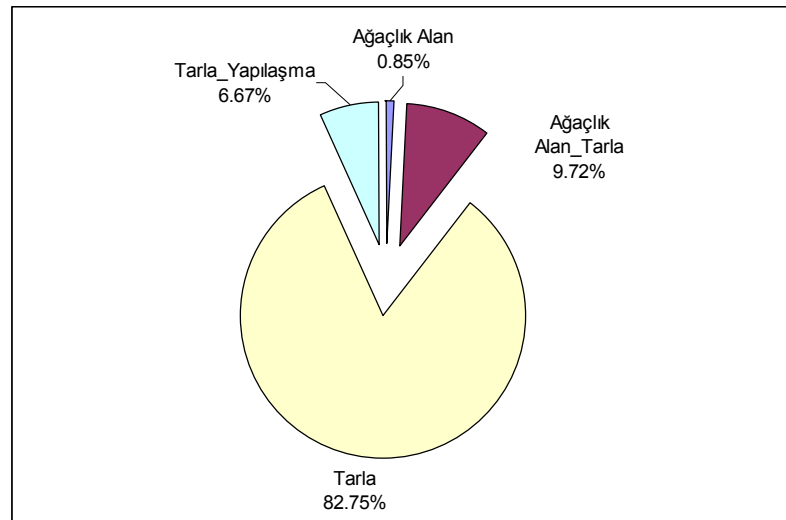
Ümraniye ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 79,84'ü Yapılaşma, % 10,62'si ise Tarla- yapılaşma kategorisindedir. Özellikle Ümraniye ve Alemdağ'da yapılaşma, Ömerli'de tarla, Çekmeköy'de ise tarla –yapılaşma ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 25 Ümraniye ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

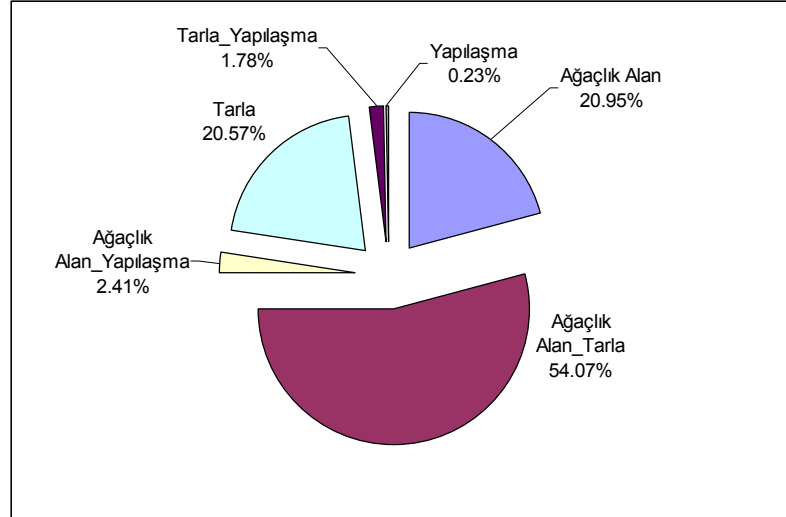
Çatalca ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 82,75'i Tarla, % 9,72'si ise Ağaçlık alan_Tarla kategorisindedir. Çatalca, Karaköy, Hadımköy, Binkılıç, Durusu ve Çiftlikköy'de tarla ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 26 Çatalca ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

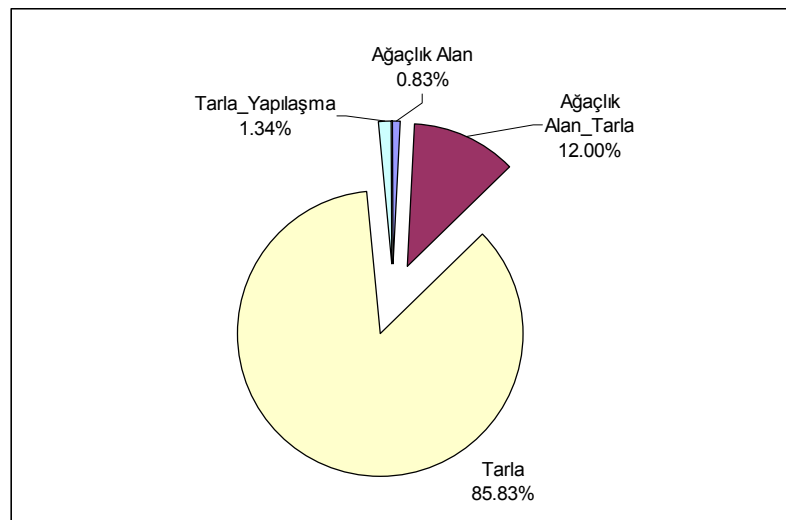
Şile ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 54,07'si Ağaçlık alan-tarla, % 20,95'i Ağaçlık alan, % 20,57'si Tarla kategorisindedir. Şile ve Ağva' da Ağaçlık alan-tarla ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 27 Şile ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

Silivri ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 85,83'ü Tarla, % 12'si ise Ağaçlık alan-Tarla kategorisinde yer almaktadır. Silivri, Çanta ve Büyükçavuşlu'da tarla ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

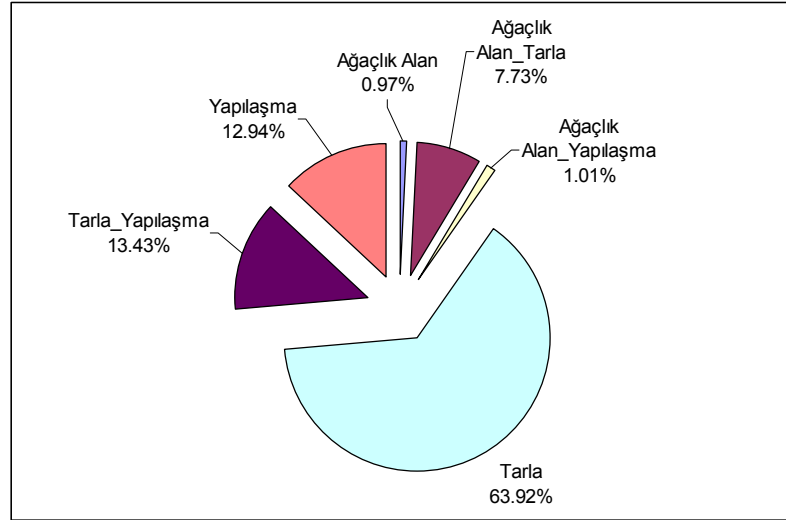
Çizelge 5. 28 Silivri ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

Sultanbeyli ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların ise % 100'ü Yapılaşma kategorisinde yer almaktadır (Uygur Ayva, 2011).

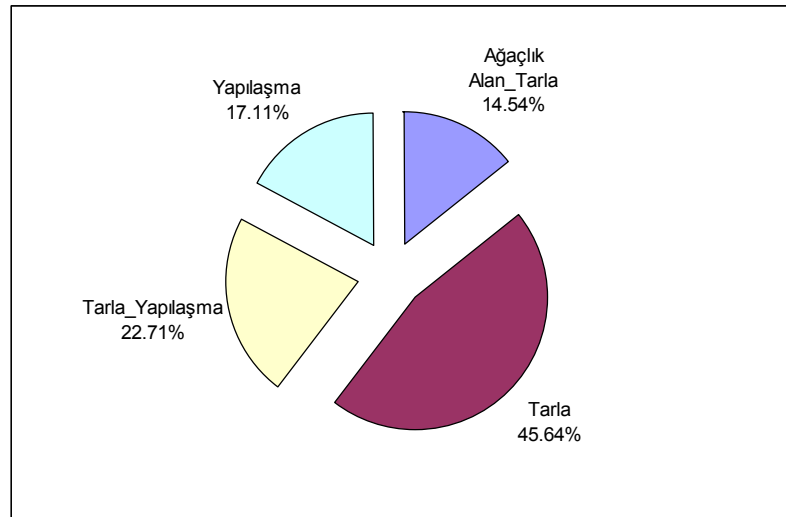
Pendik ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 63,92'si Tarla, % 13,43'ü Tarla-Yapılaşma, % 12,94'ü ise Yapılaşma kategorisinde yer almaktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 29 Pendik ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

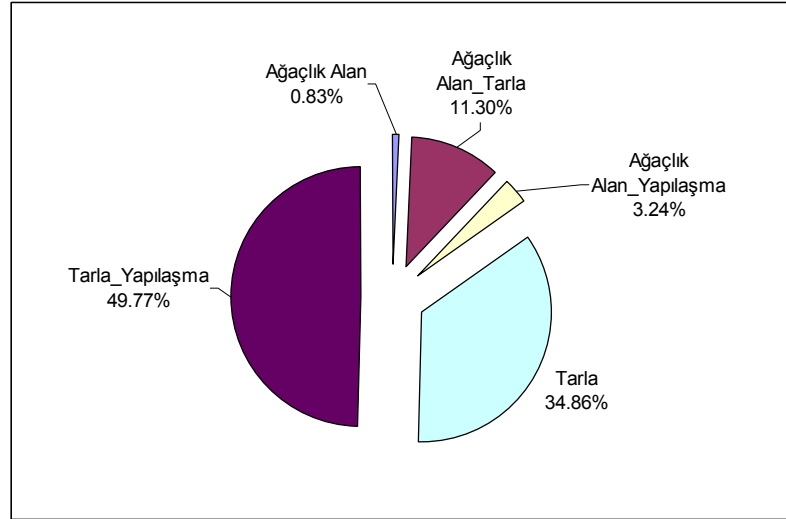
Tuzla ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 45,64'ü Tarla, % 22,71'i Tarla-Yapılaşma, % 17,11'i Yapılaşma ve % 14,54'ü ise Ağaçlık Alan-Tarla kategorisinde yer almaktadır. Akfırat'da tarla, Orhanlı'da tarla-yapılaşma ve Tuzla'da yapılaşma ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 30 Tuzla ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

Gaziosmanpaşa ilçesindeki orman sınırları dışına çıkartılan alanların % 49,77'si Tarla-Yapılaşma, % 34,86'sı Tarla ve % 11,30'u Ağaçlık alan-Tarla kategorisinde yer almaktadır. Gaziosmanpaşa'da tarla, Taşoluk'ta tarla-yapılaşma, Arnavutköy'de ise tarla ağırlıktadır (Uygur Ayva, 2011).

Çizelge 5. 31 Gaziosmanpaşa ilçesinde orman sınırları dışına çıkartılan alanların kategorilere göre dağılımı (Uygur Ayva, 2011)

Uydu fotoğrafları ile orman kadastro verilerinin karşılaştırılmasına dair yapılan çalışmada, orman sınırları dışına çıkartılan alanlardan kent merkezine yakın olanların “yapılaşmış alan” kategorisinde olduğu görülmektedir. Diğer önemli bir durum ise “Tarla-ağaçlık alan, Ağaçlık alan, Tarla” kategorilerinin toplamının en az yapılaşmış alan kadar olduğudur. Bu gün yapılaşmış alanlarda dönüşümün gerek ekonomik maliyet, gerekse sosyal sorunlar nedeni ile mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Ancak en az yapılaşmış alan kadar bir orana sahip olan “tarla ve ağaçlık alan” olan yerlerde orman lehine olacak bir çalışmanın yapılabileceğini söylemek yerinde olacaktır (Uygur Ayva, 2011).

İstanbul ilinde bulunan kamu taşınmazlarının hukuki ve fiili durumları ve yönetimlerine ilişkin hazırlanan sayıştay raporu orman sınırları dışına çıkartılan alanların günümüzdeki durumuna dair net bir tanımlama yapmıştır. Hazırlanan raporda “6831 Sayılı Orman Kanununun 2/B maddesi bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybeden alanların orman sınırları dışına çıkarılmasını öngörmektedir. Söz konusu hüküm, 1744, 2896 ve 3302 sayılı yasalarla değiştirilerek her defasında orman niteliğini kaybetme ölçüsü genişletilmiş ve işgal alanları yeni bir yasal statüye kavuşturulmuştur” denilmekte ve devamında “Uygulamada, işgal edilmiş ve üzerine kaçak yapılar inşa edilmiş alanlar da orman niteliğini kaybetmiş sayılmakta, ve bu alanlar yeniden ağaçlandırma düşünülmesizin orman sınırları dışına

çıkarılmaktadır. Bu durum, yeni konut ve iş yeri alanları yaratma amaçlı işgal ve fiilleri özendirici bir rol oynamaktadır. Bu sayede hem orman hem orman alanlarının bütünlüğü bozulabilmekte, hemde su rejiminde değişiklikler meydana gelebilmektedir” ifadeleri yer almaktadır (Uygur Ayva, 2011).

5.4 Orman Sınırları Dışına Çıkarılması Tartışılan Alanlarla İlgili Yasal Sürecin Geleceği

Orman sınırları dışına çıkarılan alanlara ilişkin birçok yasal düzenleme yapılmış ve son olarak çıkarılan 27.01.2009 tarihli 5831 sayılı Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere kamuoyunun tepkisini çekmiştir. Zira, daha önce orman sınırları dışına çıkarılan alanların değerlendirilmesi konusunda yapılan yasalar, Anayasanın 169 ve 170. maddesindeki emredici hükümler karşısında Anayasa Mahkemesince defalarca iptal edilmiştir. Son dönemde orman dışına çıkarılan arazilerin satışı ve ondan sağlanacak gelir konusunun sıklıkla telaffuz edilmesi; kamuoyunda, buradan sağlanacak kaynağın kısa vadeli sorunları çözme yolunda kullanılacağına dair bir endişe ortamı yaratmıştır. Doğal kaynakları tehdit eden bu anlayışa koşturarak, kamu malı olan doğal ve kültürel varlıkların, özel mülkiyete konu edileceği ve bu şekilde yaşanacak olan tahribatın hızlanacağı yolundaki endişeler de giderek artmıştır. Bu düşünceler arasında, orman sınırları dışına çıkarılan alanlar iki karşıt görüşün bulunduğu, yapay bir platforma taşınmak suretiyle çözümsüzlüğe doğru itilmiştir. Türkiye'nin dört bir yanına dağılan bu alanların değerlendirilmesi, üzerindeki yerleşim yerleri ve arazi rantının yüksekliği nedeniyle İstanbul, Antalya gibi illerde çok daha büyük bir sorundur. Kamuoyunda bu alanların işgalcilerine satışını çözüm olarak gören bir anlayış ve karşısında satışa karşı çıkan ve yerine bu alanlardan ecrimisil(Kamu mallarını herhangi bir izin almaksızın veya arada sözleşmesel bir ilişki olmaksızın kullanan kişilerden alınan ücret) alınması, alanların kentsel dönüşümde kullanılması ve sınırlı ayni haklar ve şahsi haklar kurulması çözümlerini sunan bir anlayış mevcuttur.

Bunun yanı sıra Kurumların, Üniversitelerin ve Sivil Toplum Örgütlerinin 5831 Sayılı Kanuna yönelik değerlendirmelerini farklı tarzlarda ifade etmeleri ile birlikte aynı düşünceleri aktarmakta olduğu görülmektedir. Bu kapsamda çıkan ortak görüş aşağıda yer almaktadır.

5831 sayılı Kanun 11 maddeden oluşmakta, dört madde Orman Kanunu, ikisi Kadastro ve Harçlar Kanunu, bir madde Tapu Kanunu ile ilgili düzenlemelerdir. Bu kapsamda kanunun adı ile içerik ve amacı birbiriyle uyumlu değildir. Yani kanun yapma (kodifikasyon) sistemine

uygun değildir (TEMA, 2009).

5831 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan, 6831 sayılı Orman Kanununun 7. maddesine yapılan ek Orman Kadastro Komisyonları yerine konusunda uzman olmayan kişileri etkin kılmakta ve yapılacak işlemlerde alınacak yanlış kararlarla orman sınırlarına zarar verebilecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 3. maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanununun 9. maddesinde orman haritalarının kontrolünde ortaya çıkan hatalı ölçümlerin kadastro ekibince düzelteceği olası bir mülkiyet değişikliği gibi durularda orman kuruluşuna bildirileceği ifade edilmektedir. Konunun uzmanlarınca yapılacak olmaması başka sorunları getirecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 4. maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanununun 45. maddesindeki değişiklikte kadastro çalışmalarının orman kadastro komisyonları yerine genel kadastro ekiplerince yapılacağı ifade edilmektedir. Bu durum orman kadastrounu etkisiz hale getirecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 1. fıkrasında "fiili kullanım durumunda olanlar" tanımının kimleri tanımladığı ve bu tanımın içeriği çerçevesinde usülsüz bir tavrı ödüllendirmek, geçmişte yapılan suçu bertaraf etmek yenilerine fırsat yaratacaktır. Bu durum Anayasanın 169. maddesine aykırıdır (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 2. fıkrası yapılacak kadastro çalışmasını ikinci bir kadastro gibi görmemekte böylelikle hazineye bir an önce devri sağlanarak bu yerlerin tanımlanan kişilere satılmasına fırsat yaratacaktır. Bu da Anayasa da eşitlik ilkesine aykırıdır (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 4. fıkrası Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüncü fiili durumlarına bakarak ifraz ve/veya tevhit yapılabileceği belirtilmekte bu durum bu alanların parça parça satılması için tapu parseline dönüştürmede Maliye Bakanlığına yetki vermektedir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 5. fıkrası Yapılacak kadastro, ifraz ve tescil işlemlerinde İmar Kanunu ve Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hiçe saymaktadır. Bu madde; bir yönüyle toprak mülkiyetini düzenleyen 44. ve tarım ve mera hukukunu düzenleyen 45. maddesine aykırılık teşkil ederken, diğer yandan da Anayasamızın planlama ile ilgili 166. maddesine aykırıdır (TEMA,

2009).

Yukarıda açıklanan birçok olumsuzluğa rağmen bu gün 5831 Sayılı Kanun adım adım uygulanmaya konmuş ve çok kıymetli olan orman arazileri sembolik rakamlarla işgalcilerine devlet eliyle teslim edilmeye hazırlanmaktadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Orman; ağaçlarla birlikte diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı varlıklarla toprak hava, su, ışık ve sıcaklık gibi fiziksel çevre faktörlerinin birlikte oluşturdukları karşılıklı ilişkiler dokusunu simgeleyen bir ekosistemdir.

Çeşitli ormancılık disiplinlerinin kendi yönlerinden yaptığı tanımların ortak özelliklerine dayanarak ormanı; "Belirli yetiştirme ortamlarında var olan ve gelişen, ana elemanı ağaç ve ağaççık olmak üzere, diğer bitkisel, hayvansal ve mineral elemanlardan oluşan, bu elemanlar arasında karşılıklı etkileri ve kendine özgü yaşam birliği olan bir doğa varlığı, topluma orman ürünleri ile diğer fonksiyon ve hizmetler sağlayan ulusal bir servet" biçiminde tanımlayabiliriz (Eraslan, 1983).

Uluslararası alanda yaygın olarak üç orman tanımı kullanılmaktadır. Bu tanımlamalar, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC), Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi (CBD) ve Orman Kaynakları Değerlendirmesi (FRA) tarafından yapılmış tanımlardır. FRA tarafından yapılan orman tanımı en çok kullanılan tanımdır (Yegül, 2006).

Ormanın bilimsel yönden ortak herkesce kabul edilen bir tanımı olmadığı gibi, yasal yönden yapılmış ortak bir tanımı da yoktur (Özdönmez vd.,1996). Ülkemizde bugüne kadar çıkartılmış bulunan orman yasalarında orman sayılan ve sayılmayan yerler açıklanarak, hangi nitelikte alanlarda orman rejiminin uygulanacağı belirtilmiştir.

Orman ve orman dışı alan tanımı 6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesine göre yapılmaktadır. Bu maddeye göre "Tabii olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleri ile birlikte orman sayılır" derken, "sazlıklar, step nebatlarıyla örtülü yerler, her çeşit dikenlikler, parklar, şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler, sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler, orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler, orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin

hususiyetlerine göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dahil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar, sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince devlet ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 09/07/1956 tarih ve 6777 sayılı kanunda tasrih edilen yabancı veya aşılanmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar, funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler, orman sayılmaz” denilmektedir.

Tanzimattan önce, Osmanlı Devletinde ormanlar, ordunun ve donanmanın odun ve kereste ihtiyacının sağlanması, sürülerin beslenmesi, avlanma gibi sebeplerle devleti ilgilendirmiş, bunun dışında ülke çapında ormanlara Devlet tamamen ilgisiz kalmıştır (Acun, 1945). Devletin geçirdiği idari değişimlerin paralelinde farklı uygulamalar hayata geçirilmişse de, orman ürünlerinin temininde ve ormanlara bakış açısında Tanzimat’a kadar dikkate değer bir farklılık olmamıştır. Ormanların sosyal kültürel ve ekonomik değer taşıdığı düşüncesi ortaya çıktıktan sonra 1839 Tanzimat Fermanının ilanı ile Devletin ormanlara olan ilgisi yoğunlaşmıştır (Gökşin ve Aksoy, 1981).

Bu kapsamda orman sınırlarına ilişkin ilk “Orman Nizamnamesi” 1839 yılında tasarlanmış, 1856 yılında “Arazi Kanunnamesi” ve 1870 yılında yeni bir “orman nizamnamesi” hazırlanıp yürürlüğe girmiştir. Bunları 1917 yılında “Devlet Ormanlarının İdaresi Kanunu” 1920 yılında “Baltalık Kanunu”, 1924 yılında “Mevcut Bütün Ormanların İdaresi ve İşletilmeleri Hakkında Kanun” izlemiş ve Ormancılığa bütünlük kazandıran en geniş kapsamlı Kanun 1937 yılında kabul edilen 3116 Sayılı Orman Kanunu olmuştur (Uygur Ayva, 2011).

1921 Anayasasında ormanlara ilişkin bir madde yoktur ancak Orman Nizamnamesi esas itibariyle 3116 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesine kadar meriyette kalmıştır. 1924 Anayasası mülkiyet hakkını önemsemiş, tarımsal ihtiyaçların görülmesi için çiftçiye destek olma yaklaşımı ile birlikte ormanların devletleştirilmesi politikasını getirmiştir. Ancak devleştirme kapsamındaki istimlak uygulamaları insanların ormanları yok etmelerini de beraberinde getirmiş ve ormandan faydalananlara ilişkin ekonomik çözümlerin olmayışı artan orman suçlarını ve politik olarak çıkarılan genel aflar da bu durumun devamına neden olmuştur. Yaşanan bu süreç Anayasa'ya ormanlar ve ormancılıkla ilgili hükümlerin konulması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 1961 Anayasası Ormanların korunması, genişletilmesi ve gözetilmesinde tek yetkilinin devlet olduğunu belirterek devlet ormanları kavramını ortaya koyarak kanuna bağlamış ve özel kişilerin ormanlarla ilgili hiçbir hak iddia edemeyeceğini keskin olarak ifade etmiştir. Orman alanlarının daraltılmasına sebep oluşturan koşulları

ortadan kaldırmayı ve zarar verenlere ilişkin hukuki düzenlemeleri net olarak tanımlayarak orman suçlarına ilişkin genel bir af olmayacağını karara bağlamıştır. Anayasa da çiftçinin toprak hakkı olduğu gibi ormandan faydalananlar içinde orman köylüsü tanımını getirerek ormanların gözetilmesi ve işletilmesinde iş birliği sağlanarak ormanların tahribini engellemeyi amaçlamıştır. 1982 Anayasası 1961 Anayasasının temel prensiplerini olduğu gibi kabul etmiş ek olarak özel af olmayacağını belirtmiştir (Uygur Ayva, 2011).

Ülkemizde ormanlardan ekonomik bir şekilde yararlanmanın yanı sıra gelecek nesillere de ormanların en az bugünkü verimlilikte ve oranda aktarılmasını sağlamak ormancılık politikalarının ve ormancılık gayelerinin gerçekleştirilebilmesine bağlıdır. Bu amaçları yerine getirmek üzere düzenlenen mevzuat çerçevesinde yasalarının emrettiği şekilde ormanlardan yararlanma sağlanmalıdır. Ancak en önemli nokta, kanunların uygulanacağı, hizmetlerin yerine getirileceği, ormancılık faaliyetlerinin yapıldığı alanların sınırlarının tam olarak bilinmesi ve işaretlenmesine bağlıdır (Gençay, 2009).

Ormanlarımızın sınırlandırılması işlemlerine 1937 yılında yürürlüğe giren 3116 Sayılı Kanun ile başlanmıştır ([6]). Kanunun 5'nci maddesi uyarınca 5 kişilik (Başkan, Ormancı üye, Hukukçu üye) karar organı ile yeteri kadar katipten oluşan bu komisyonlara yıllık en az 250.000 ha ormanın sınırlandırılması işi verilerek ormanların 5 senede sınırlamasının bitirilmesi mecburiyeti getirilmiştir [9]. Fakat aradan geçen uzun yıllar içerisinde mevzuatta birçok değişiklik yapılmasına rağmen orman kadastrosu günümüzde halen tamamlanamamıştır. Kadastronun bitirilememesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır (Gençay, 2009).

Bunlar; Ülkemizde kadastronun, mülkiyet, orman, mera olarak ayrı adla, farklı teşkilatlar tarafından yürütülmesi, orman kadastro komisyonlarında, orman kadastrosu konusunda ihtisaslaşmış nitelikli teknik elemanların görev yapması gerektiği halde, bu konunun göz ardı edilerek, başka birimlerden alınan kadastro konusunda hiçbir deneyimi olmayan elemanların göreve atanması, orman tahdit ve kadastrosu yapılan yerlerin özellikle haritalarının tescile evrak niteliğinde olmayışı, kullanılan ölçü yöntemlerinin yönetmeliklerde belirtilen ölçü tekniklerine uygun olmayışı, ormanların devamlılığı, sürdürülebilirliği için orman sınırlarının belirlenmesinin gerekliliği bilinmesine rağmen bugüne kadar bunun gözetilmemesi, orman niteliği ve mülkiyeti karşısında oluşan anlaşmazlıklar, orman sınırlarının henüz tam olarak belli olmaması, aynı yöreye kadastro amaçlı birçok kez gidilmesi, komisyonların harita ve tutanaklarının uyumlu olmaması, kadastro yapılırken vasıf tayin edenle ölçme yapan birimin farklı olması, genel kadastro ile orman kadastrosu faaliyetlerinin farklı merciler tarafından

yürütülmesidir(OGM, 2005).

Orman varlığının önemi ve tahribata açık kontrolsüz alanlar olması nedeni ile orman sınırlarının tespitine duyulan ihtiyaç anayasalar ve kanunlarla şekillenmiştir. 15.10.1961 tarihinde kabul edilen **1961 Anayasası** ile devlet ormanları anayasal güvenceye kavuşturulmuş ve devlete, “orman sahalarını genişletmek için kanun koyma ve tedbir alma” görevi vermiştir. Aynı madde ile “orman sınırlarında hangi nedenle olursa olsun daraltma yapılamayacağı” hüküm altına alınmıştır. 17.04.1970 tarih ve **1255 sayılı Kanunla** Anayasanın 131.maddesinin 5.fikrası değiştirilerek, “Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybeden yerler dışında orman sınırlarında daraltma yapılamaz” hükmü getirilmiştir. Anayasanın 131.maddesinde yapılan değişikliğe uygun olarak 20.06.1973 tarihli **1744 sayılı Kanunla, 6831 Sayılı Orman Kanununun** 2.maddesi değiştirilmiş ve “15.10.1961 tarihinde önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybeden yerin orman sınırları dışına çıkarılması” hükmü getirilmiştir. **1982 Anayasasının** 169.maddesiyle orman sınırları dışına çıkarılacak yerler için yeni bir tarih belirlenmiş ve “Orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybeden yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması” hükmü getirilmiştir. 01.01.1984 tarihinde yürürlüğe giren **2896 sayılı Kanunda** 6831 sayılı Orman Kanununun 2.maddesi değiştirilmiş ve 2/A bendi ile “Orman olarak muhafazasında yarar olmayan yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması”, 2/B bendiyle de “31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybeden yerlerden, orman bütünlüğünü bozmayan, toprak ve su rejimine zarar vermeyen yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması” hükmü getirilmiştir. 1986 yılında yürürlüğe giren **3302 sayılı Kanunla**, 6831 Sayılı Yasanın 2/B maddesi değiştirilmiş ve “orman bütünlüğünü bozmayan, toprak ve su rejimine zarar vermeyen” kısmı yasa metninden çıkarılmıştır. 2/B maddesi; “31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybeden yerlerin orman sınırları dışına çıkarılması” şeklinde değiştirilmiştir. 27.01.2009 tarihinde **5831 sayılı Kanun** yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla getirilen düzenlemeyle orman sınırları dışına çıkartılma işlemi kesinleşmiş yerler, kullanan kişinin orman köylüsü olup/olmadığına bakılmaksızın kim olursa olsun gerçek hak sahibi olacak ve o taşınmazı satın alma hakkını elde edecektir (Uygur Ayva, 2011).

Orman sınırları dışına çıkartılması tartışılan alanların İstanbul ilindeki durumuna bakıldığında yaşanan olumsuz gelişme ve doğal kaynaklar üzerinde oluşan birçok baskıya rağmen bu gün hala İstanbul’un % 47,78’ini orman alanlarının oluşturmakta olduğu görülmektedir. Bu

ormanlar büyük ölçüde doğala yakın ve yarı doğal ormanlar olup biyolojik çeşitlilik açısından hem tür, hem de ekosistem düzeyinde büyük öneme sahiptir. İstanbul ili ormanlarında 4 adet özel koruma bölgesi(muhafaza ormanı), 2 adet tabiat parkı, 1 adet tabiat anıtı, 1 adet tabiatı koruma alanı, 3 adet yaban hayatı koruma geliştirme (YHKG) alanı, 1 adet av hayvanları koruma ve üretme sahası, 2 adet diğer koruma statüsündeki alan ve 92 adet orman mesire yeri bulunmaktadır (OGM, 2007).

Ormanların ekonomik bir kaynak ve siyasal bir rant aracı olarak görülmesi sebebi ile herhangi bir yerin orman sayılıp sayılmaması, her dönemde tartışılmıştır. Orman kanununun orman ve orman sayılmayacak yerleri tanımlayan 1. maddesi ile çeşitli gerekçelerle orman sınırları dışına çıkarma işlemlerini düzenleyen 2. maddesi, Orman Kanunu'nun en sık değiştirilen maddeleri olmuştur. Bu değişiklikler çoğunlukla “orman” sayılacak yerlerin daraltılmasına yol açacak doğrultuda gerçekleşmiştir (Köktürk, 2004).

Kentleşme ile birlikte ortaya çıkan konut ihtiyacı ve bunu en ucuz yoldan elde etme arayışları gerek göçle gelen alt gelir grubu gerekse doğal güzelliklere sahip özel mekanlar yaratma arayışındaki yüksek gelir gruplarını orman alanlarını yasalarla meşrulaştırılacak bir işgal sürecine sevk etmiştir (Uygur Ayva, 2011).

Türkiye’de, orman dışına çıkarma işlemleri, ilk kez 1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Yasası ile öngörülmüştür. Ancak, 1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda, ormanların daraltılamayacağı’nın belirtilmesi üzerine, orman dışına çıkarma işlemleri yapılamamıştır. 1960’lı yıllarla birlikte, orman işgallerinin artması ve orman içindeki yerleşim bölgelerinde yaşanan sorunlar yüzünden, 1961 Anayasası’nın 131.maddesi 1970 yılında değiştirilmiş ve “ormanlarla ilgili anayasa hükümlerinin yürürlüğe girdiği 15.10.1961 tarihinden önce orman niteliğini yitiren yerlerin, orman sınırları dışına çıkarılabileceği,” kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, 6831 sayılı Orman Yasası’nda, 20.06.1973 tarihli ve 1744 sayılı yasa ile değişiklik yapılmış (Resmi Gazete: 04.07.1973, Sayı: 14580) ve böylece Türkiye’de, yoğun biçimde orman sınırları dışına çıkarma işlemleri başlamıştır. Orman sınırları dışına çıkartma tarihi, 1982 Anayasası ile (Madde: 169, 170), 31.12.1981 gününe çekilmiş ve peş peşe çıkarılan iki ayrı yasa 23.09.1983 tarihli ve 2896 sayılı ve 05.06.1986 tarihli ve 3302 sayılı yasalar ile daha fazla orman alanının yok olmasına yol açılmıştır (Köktürk, 2004).

1744 sayılı kanun daha önce yapılan orman tahdit sınırları içerisinde kalan ancak orman bütünlüğünü bozmayacak yerlerde olan tarım alanlarının kullanımına ve göçle gelen nüfusun yerleşmesi için orman içerisinde köy kurulmasına imkan vermiş, 2896 sayılı Kanun “orman

bütünlüğü” kavramını yok ederek aynı imkanları devam ettirmiş, 3302 sayılı yasa ise eğitim sınırlamasını kaldırarak çok meyilli arazilerde fındık ve narenciye yapabilme olanağı sağlayarak bu tür arazilerin de orman dışına çıkmasını hızlandırmıştır (Uygur Ayva, 2011).

İstanbul’ da 1973 ve 2003 yılları arasında toplam 17.236 ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. 1973-1983 yılları arasında uygulanan 1744 sayılı Kanun ile 3.706 ha, 1983-1986 yılları arasında uygulanan 2896 sayılı Kanun ile 1.140 ha ve 1987-2003 yılları arasında uygulanan 3302 sayılı Kanun ile 12.390 ha alan orman sınırları dışına çıkarılmıştır. İstanbul’ da orman sınırları dışına çıkarılan alanların % 71’i 3302 sayılı Kanun kapsamındadır (OGM, 2010).

Kanunlar kapsamında toplam orman sınırları dışına çıkartılan alanların dağılımına bakıldığında Beykoz ilçesi % 20,08’lik payla birinci sırayı alırken , % 12,78 ile Ümraniye ilçesi ikinci sırayı almakta ve bunu % 11,63 ile Silivri, % 10,95 ile Çatalca, % 10,77 ile Şile, % 8,88 ile Sultanbeyli, % 6,28 ile Pendik -Tuzla ve % 5,29 ile Gaziosmanpaşa ilçelerinin izlemekte olduğu görülmektedir (Uygur Ayva, 2011).

Orman kaynaklarının tahrip edilerek orman sınırları dışına çıkartılmasına yol açan etken sosyo-ekonomik özellikle kentsel kökenli etkenlerdir. Ancak etki ve öncelik sıralaması İstanbul’a özgüdür. Bunlar nüfus artışı ve plansız yerleşme (çarpık kentleşme), madencilik, endüstri, turizm ve tahsislerdir (İBB, 2006).

İstanbul ve çevresi, ülkemizdeki iç göçlere dolayısıyla nüfus artışı ve plansız yerleşimlerin beraberinde gelen olumsuz ve yanlış arazi kullanım örneklerine yoğun biçimde rastlanılan bir metropol durumundadır.

Günümüze kadar geçen sürede sanayi, ticaret, iş merkezi ve toplu konut alanlarının yer seçimleri geniş kapsamlı planlama ve genel gelişme stratejileri ile politikalarına dayandırılmamıştır. Dolayısıyla, arazi kullanım kararları bireysel kararlara bağlı olarak oluşmuştur (İBB, 2006).

İstanbul ili sınırları içindeki orman kaynaklarının alansal yönden azalmasına neden olan bir diğer önemli etken de ormancılık gibi doğrudan yer üstü ve yeraltı topraklarını kullanan madencilik sektörüdür (İBB, 2006).

Endüstrinin yoğunlaştığı bölgelerde görülen diğer bir arazi kullanım yoğunluğu yerleşmelerdir. İstanbul sözü edilen ilişkinin en çarpıcı örneklerine sahiptir. Endüstrinin gerek alan, gerekse işgücü olarak yoğunlaştığı ilçelerde plansız yerleşmelerin ve buna bağlı 2/B

maddesi uygulamalarındaki yerleşmelerin payının arttığı görülmektedir (İBB, 2006).

Göçe bağlı olarak İstanbul ilindeki hızlı nüfus artışı ile birlikte gereksinimlerin de çeşitlenmesi mevcut yasal olanaklar ile birleşince, orman alanlarının kolay yararlanılabilir ve kullanılabilir alanlar olarak görülmesine neden olmuştur. Yasal alt yapıdan da yararlanılarak kamu yararı ilkesi gereğince çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların orman alanlarından çeşitli şekillerdeki yararlanma talepleri; izin, irtifak ve tahsis uygulamaları gibi yasal yollar ile karşılanmıştır (İBB, 2006).

2007 yılı itibariyle orman sınırları dışına çıkartılan alanların ilçelere göre dağılımına bakıldığında % 19,49'unun Beykoz, % 12,77'sinin Ümraniye, % 11,57'sinin Çatalca, % 11,34'ünün Şile, % 11,15'inin Silivri, % 8,78'inin Sultanbeyli, % 6,23'ünün Pendik, % 6,23'ünün Tuzla, % 5,07'sinin ise Gaziosmanpaşa ilçelerinde olduğu görülmektedir (OGM, 2007).

Orman sınırları dışına çıkarılan alanlara ilişkin birçok yasal düzenleme yapılmış ve son olarak çıkarılan 27.01.2009 tarihli 5831 sayılı Tapu Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere kamuoyunun tepkisini çekmiştir [3].

Kurumların, Üniversitelerin ve Sivil Toplum Örgütlerinin 5831 Sayılı Kanuna yönelik değerlendirmelerini farklı tarzlarda ifade etmeleri ile birlikte aynı düşüncüleri aktarmakta olduğu görülmektedir. Buna göre;

5831 sayılı Kanun 11 maddeden oluşmakta, dört madde Orman Kanunu, ikisi Kadastro ve Harçlar Kanunu, bir madde Tapu Kanunu ile ilgili düzenlemelerdir. Bu kapsamda kanunun adı ile içerik ve amacı birbiriyle uyumlu değildir. Yani kanun yapma (kodifikasyon) sistemine uygun değildir (TEMA, 2009).

5831 sayılı Kanunun 2. maddesinde yer alan, 6831 sayılı Orman Kanununun 7. maddesine yapılan ek Orman Kadastro Komisyonları yerine konusunda uzman olmayan kişileri etkin kılmakta ve yapılacak işlemlerde alınacak yanlış kararlarla orman sınırlarına zarar verebilecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanunun 3. maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanununun 9. maddesinde orman haritalarının kontrolünde ortaya çıkan hatalı ölçümlerin kadastro ekibince düzelteceği olası bir mülkiyet değişikliği gibi durularda orman kuruluşuna bildirileceği ifade edilmektedir. Konunun uzmanlarınca yapılacak olmaması başka sorunları getirecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanununun 4. maddesi ile 6831 sayılı Orman Kanununun 45. maddesindeki değişiklikte kadastro çalışmalarının orman kadastro komisyonları yerine genel kadastro ekiplerince yapılacağı ifade edilmektedir. Bu durum orman kadastronun etkisiz hale getirecektir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 1. fıkrasında "fiili kullanım durumunda olanlar" tanımının kimleri tanımladığı ve bu tanımın içeriği çerçevesinde usülsüz bir tavrı ödüllendirmek, geçmişte yapılan suçu bertaraf etmek yenilerine fırsat yaratacaktır. Bu durum Anayasanın 169. maddesine aykırıdır (TEMA,2009).

5831 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 2. fıkrası yapılacak kadastro çalışmasını ikinci bir kadastro gibi görmemekte böylelikle hazineye bir an önce devri sağlanarak bu yerlerin tanımlanan kişilere satılmasına fırsat yaratacaktır. Bu da Anayasa da eşitlik ilkesine aykırıdır (TEMA,2009).

5831 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 4. fıkrası Hazine adına orman sınırları dışına çıkarılan yerlerde Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüncü fiili durumlarına bakarak ifraz ve/veya tevhit yapılabileceği belirtilmekte bu durum bu alanların parça parça satılması için tapu parseline dönüştürmede Maliye Bakanlığına yetki vermektedir (TEMA, 2009).

5831 Sayılı Kanununun 8. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanununa getirilen Ek Madde 4'ün 5. fıkrası Yapılacak kadastro, ifraz ve tescil işlemlerinde İmar Kanunu ve Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hiçe saymaktadır. Bu madde; bir yönüyle toprak mülkiyetini düzenleyen 44. ve tarım ve mera hukukunu düzenleyen 45. maddesine aykırılık teşkil ederken, diğer yandan da Anayasamızın planlama ile ilgili 166. maddesine aykırıdır (TEMA, 2009).

Sorunun çözümü için yapılması gereken yasal düzenlemelerden önce, kamuoyunu çevreye duyarlı kesim ve doğal kaynakları yok eden kesim şeklinde ayıran yapay durum ortadan kaldırılmalıdır. Her iki noktadan bakıldığında da, orman sınırları dışına çıkartılan alanlara dair bir sorun vardır ve bu sorunu görmezden gelmek ve çözüm yolunda atılması gereken adımlara karşı çıkmak; mevcut çözümsüzlüğü artırmaktan öteye gidemeyecektir. Bu aşamada gerçekçi, objektif ve bilimsel kriterlere dayalı bir çözüme ihtiyaç duyulmaktadır. Anayasa ve Orman Kanunundan, orman sınırları dışına çıkarma işlemine imkan veren maddelerin kaldırılması olması gerektir. Ancak orman kadastronun tamamlanamadığı bu süreçte, orman sınırları dışına çıkarma işlemi de sürecektir. Bu maddelerin kaldırılması orman sınırları dışına

çıkartılmış alanlara bir çözüm getirmemektedir. O halde bir olay olarak karşımızda duran orman sınırları dışına çıkartılmış alanlara dair sorununun boyutlarını ve sınırlarını kestirmek kolay değildir. Böylesi bir sorunun çözüm arayışında, ilk gözetilecek unsur, vazgeçilmez doğal kaynak ve kamu malı olan ormanların korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması olmalıdır. Bunun yanı sıra çözüm sürecinde konuyla ilgili Anayasa Mahkemesi kararlarında tespit edilen ilkeler net olarak ortaya konulmalı; ardından uzlaşmacı ve gerçekçi bir anlayışla ortak bir çözüme ulaşılmaya çalışılmalıdır. İlk yapılacak olan Anayasa Mahkemesinin orman sınırları dışına çıkartılan alanlara ilişkin olarak vermiş olduğu iptal kararlarından çıkan ilkeleri tespit etmektir.

Anayasa Mahkemesi konuyla ilgili olarak vermiş olduğu iptal kararlarında, aşağıda özetlenen vurgulamaları yapmıştır: Buna göre;

Orman dışına çıkarılmış yerlere orman içi köyler halkının yerleştirilmesi için devlet tarafından ihya edilmesi ve bu halkın yararlanmasına ayrılması öngörülmüştür. Halka tanınan hak, mülkiyet değil, yararlanmadır.

170. madde, çıkarılan alanların yalnız orman köylüsüne tahsisine olur verdiğinden, bu yerlerin zilyede özgülenmesinde olduğu gibi geçersiz tapu sahibine verilmesi de Anayasa'ya aykırıdır. Orman dışına çıkarılan yerler, o andan başlayarak orman olma niteliklerini yitirirler. Verilen orman değil, orman olmaktan çıkmış bir kamu mülküdür.

Orman sınırları dışına çıkarılan yerlerin yalnızca orman köyleri halkının nakli ve yerleştirilmesi amacıyla değerlendirilmesi olanaklıdır. Böylece, orman köylüsünün ormanları tahribi önlenerek ulusal ekonomiye katkıda bulunması sağlanmak suretiyle üretici haline getirilip kalkınması amaçlanmıştır.

Orman köylüsü olup olmadığına bakılmaksızın bu yerlerin kullanan kişilere satışının yapılması Anayasa'nın 170. maddesine aykırıdır. Yasa koyucunun bu alanların kullanıcılarına veya başkalarına, hatta orman içi köyler halkına satılmasını veya bu amaçla devredilmesini sağlayacak bir düzenleme yapması olanaklı değildir.

Yukarıda görüleceği üzere Anayasa Mahkemesi, orman sınırları dışına çıkarma işlemi ve bu alanların değerlendirilmesi konusunda bulunacak çözümü kesin ilkelerle sınırlandırmıştır. Daha önce defalarca denenen bu yasa yapma girişimleri, yukarıda özetlenen gerekçelere takılmış ve iptal edilmiştir. Bu nedenle yapılması düşünülen yasal düzenlemelerde tekrar aynı sonuca ulaşmamak için yasa koyucunun bu ilkeleri temel alması gereklidir.

Hiçbir hukuk düzeninin haksız bir nedene dayanarak bir hak elde edilmesine olanak tanımayacağından hareketle, salt gelir elde etmek amacıyla bu alanların işgalcilerine satışını bir çözüm olarak gören anlayış terk edilmeli; kamu vicdanını ve toplumsal adalet anlayışını zedelemeyecek hukuki altyapıya sahip çözümlere yönelinmelidir.

KAYNAKLAR

Acun, N.,(1945), Ormanlarımız ve Cumhuriyet Hükümetinin Orman Davası, Recep Usluoğlu Basımevi, Ankara

Akesen, A.,(2006), Orman Arazi Kullanım İlişkisi, İBB, İstanbul

Ayanoğlu, S.,(1981), Atatürk Dönemi Ormancılık İlkeleri Işığında Günümüz Ormancılığının Değerlendirilmesi, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Yayını, 307 s., İstanbul.

Ayanoğlu, S.,(1986), "Hukuksal Açıdan Orman Emlaki ve Orman Mülkiyetinin Temelleri", Doktora Tezi, İ.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Ayanoğlu, S.,(1987), 3116 sayılı Orman Kanunu ve Sonrası, Cumhuriyet Dönemi, Ormancılığımızda 3116 sayılı Orman Yasası ve Sonrası, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını 165 s., Ankara.

Ayanoğlu, S.,(1999), Anayasa Hükümleri Karşısında Ormancılığımız, TÇV Ormancılık Hukuku Toplantısı Kitabı, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, ISBN 975-7250-51, Ankara.

Ayaşlıgil, Y.,(2006), İstanbul İli Ekolojik Yapı Analizi, Doğal Yapı, Orman ve Ekoloji Araştırmaları Grubu, İstanbul Metropolitan Planlama Bürosu, İstanbul.

Aysu, Ç.,(1989), "Boğaziçi'nde Mekansal Değişim", Doktora Tezi, İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü.

Atken, M., (2003), Isparta İlindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Mevcut Potansiyellerinin Belirlenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri:A, Sayı:2, Yıl: 2003, S:115-132.

Bayraktaroğlu, H.,(1981), Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, İstanbul Üniversitesi Yayını, 307 s., İstanbul.

Cin, H.,(1978), Tanzimattan Sonra Türkiye'de Ormanların Hukuku Rejimi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:35, sayı1-4, Ankara

Çağlar, Y.,(2004), Orman Kadastro ve 2/B Sorunu Sempozyumu 17-18 Eylül 2004, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Çepel, N.,(1999), Orman ve Biz, Ormanın Tanımı, Yararları, Tahribi ve Koruma Çareleri, TEMA Yayınları, İstanbul.

Çevre Bakanlığı,(2002), Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu (Taslak).

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:1.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:2.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:4.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:5.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:6.

Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:7.

Eraslan, İ., (1983), “Orman Nedir?” <http://www.ogemvak.org.tr> (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2009), “Ağaçlarla İlgili Temel Kavramlar” <http://www.agaclar.net> (Erişim Tarihi: 10 Kasım 2009).

Erkin, K.,(1957), Ölçmeler Bakımından Türkiye'de Orman Tahdit Problemi, Kutulmuş Matbaası, İstanbul.

Gençay Ş. G.,(2009), Genel Kadastro-Orman Kadastro İlişkileri Konusundaki Son Düzenlemelerin Hukuksal Açısından Değerlendirilmesi” II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat, SDÜ, Isparta.

Gökşin, A. ve Aksoy, C., (1981), Atatürk Türkiye'sinde Orman Genel Müdürlüğünün Örgüt ve Uygulama Yönünden Kaydettiği Gelişmeler, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan. İstanbul Üniversitesi Yayını, 307 s., İstanbul.

Gören, Ü.,(1978), İstanbul Metropolitaninde Rekreasyon, Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu, 22-24 Kasım, İÜ Orman Fakültesi, İstanbul.

Gözler,K.,(2000), Türk Anayasa Hukuku, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler>, (Erişim Tarihi: 20 Kasım 2009).

İstanbulu,T., (1979), Türkiye'de Orman Rejimi, İ.Ü.Yayın No, 2631/271, İstanbul.

Kılıçoğlu,M.,(1978), İstanbul Milli Parklar Ve Avcılık Bölge Müdürlüğü, İstanbul'da Yeşil Alanlar Üzerindeki Baskılar, Bildiri no:10, Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu 22-24 Kasım, İÜ Orman Fakültesi, İstanbul.

Koç, B.,(2005), 1870 Orman Nizamnamesi'nin Osmanlı Ormancılığına Katkısı Üzerine Bazı Notlar, Tarih Araştırmaları Dergisi, sayı 37.

Korkmaz,E.,(1978), İstanbul Milli Parklar Ve Avcılık Bölge Müdürlüğü, İstanbul Ve Çevresinde, Toprak Kullanımı Ve Yeşil Alan Durumu, Bildiri no:5, Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu 22-24 Kasım, İÜ Orman Fakültesi.,İstanbul.

Köktürk,E.,(2004), Orman Kadastro ve 2/B Gerçeği, Orman Kadastro ve 2/B Sorunu Sempozyumu Bildiriler ve Panel 17 - 18 Eylül 2004, Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu, İstanbul.

Özdönmez, M., İstanbulu, T., Akesen, A., Ekizoğlu, A.,(1996), Ormancılık Politikası. İstanbul Üniversitesi Yayını, Üniversite Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No: 435, 417 s., ISBN 975-404-429-5, İstanbul.

Sınmaz, B. ve Karataş, İ.,(1995), Orman Kadastro (Açıklama-Yorum-Yargıtay Kararları), Yetkin Basımevi, ISBN 975-4640063-7,(636s), Ankara.

Söylemezoğlu, K.,(1978), ”İstanbul ‘Suriçi’ ve ‘Boğaziçi’ Yeşilinin Kaybolması”, Kentlinin Sağlığı ve İhtiyaçları Açısından, Büyük İstanbul'un Yeşil Alan Sorunları Ulusal Simpozyumu, 22-24 Kasım, İÜ Orman Fakültesi, İstanbul.

Şen, İ. M.,(2000), “İstanbul’un Asya Yakasının Peyzaj Ekolojisi Açısından İncelenmesi”, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), İ.Ü. FBE, İstanbul.

Tahsin, H.,(1932), İstanbul Vilayeti Ahval ve Vaziyeti Umumiye-i Ziraiyesi ve Zirai Muafiyetler, Teşvikler ve Mükellefiyetler.

TEMA, (2009), 5831 Sayılı Kanun Sonrası Ormanlarımız ve 2b Sorununda Gelinek Nokta.

TUBİTAK,(2002), Biyolojik Çeşitlilik –Doğa Koruma ve Sürdürülebilir Kalkınma, TUBİTAK VİZYON 2023 Projesi, Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli.

Türker, MF.,(2000), Uluslar Arası Gelişmeler Işığında Türkiye’ de Sürdürülebilir Kalkınma ve Ormanlık Etkileşimi, KTÜ Orman Fakültesi, Trabzon.

Velioğlu, N.,(2004), “Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Arazilerin Değerlendirilmesi Konusunda Karşılaşılan Hukuksal Sorunlar”, Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. FBE, İstanbul.

Yegül, S.,(2006), Ormanlarla İlgili Tanımlamalar-2, <http://www.foresteconomics.org> (Erişim Tarihi: 11 Kasım 2009).

Yegül, S.,(2007), Ormanlarla İlgili Uluslar arası Tanımlamalar-2, Orman Mühendisliği Dergisi, 1-2-3:34-35, <http://www.ormuh.org.tr> (Erişim Tarihi: 11 Kasım 2009).

Yüce, E., Onal, G.,(1997), Altın Madenciliği ve Çevre Yurt Madenciliği Geliştirme Vakıf Yayınları.

İBB,(2006), 1/100 000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Analitik Etüt Çalışması, Doğal Yapı Grubu Alt Sektör Raporları, İstanbul Metropolitan Planlama Bürosu, İstanbul.

İBB,(2009), 1/100 000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı Raporu

OGM,(2005), Orman Genel Müdürlüğü, İstanbul.

OGM,(2007), Orman Genel Müdürlüğü, İstanbul

OGM,(2010), Orman Genel Müdürlüğü, İstanbul.

TUIK,(2002), Genel sanayi ve işyeri Sayımı, imalat sanayi verileri.

Uygur Ayva, YB. vd., (2006), Orman ve Ekoloji Araştırmaları Grubu, Doğal Yapı Araştırmaları, İstanbul Metropolitan Planlama Bürosu, İstanbul.

3116 Sayılı Orman Kanunu.

6831 Sayılı Orman Kanunu.

İnternet Kaynakları

[1] <http://www.agaclar.net/pdf/Ferruh-Atabasoglu.doc> (Erişim Tarihi: 27 Aralık 2009).

[2] <http://www.agm.gov.tr>

- [3] <http://www.anayasa.gov.tr>
- [4] <http://www.aof.anadolu.edu.tr>
- [5] <http://www.cevreorman.gov.tr>
- [6] <http://www.hkmo.org.tr>
- [7] <http://www.ibb.gov.tr>
- [8] <http://www.inkilap.info>
- [9] <http://www.kadastro.ogm.gov.tr>
- [10] <http://www.ogm.gov.tr>
- [11] <http://www.tema.org.tr>
- [12] <http://seyritarih.blogspot.com>.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 29.12.1969

Doğum yeri İstanbul

Lise 1983-1986 Yedikule Lisesi

Lisans 1986-1990 İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Çalıştığı Kurum

1992-Devam ediyor İBB Şehir Planlama Müdürlüğü